

T.C
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANA BİLİM DALI

YENİ GELİŞME ALANLARINDA SOSYAL İLİŞKİLERE BİR BAKIŞ:
PERTEK BARIŞ YAPI KOOPERATİFİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ayşegül ASLAN

Danışman : Prof. Dr. İlknur ÖNER

Elazığ-2018

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANA BİLİM DALI

YENİ GELİŞME ALANLARINDA SOSYAL İLİŞKİLERE BİR BAKIŞ:
PERTEK BARIŞ YAPI KOOPERATİFİ ÖRNEĞİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Prof.Dr.İlknur ÖNER

HAZIRLAYAN

Ayşegül ASLAN

Jürimiz..27/07/2018..tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda, bu yüksek lisans tezini oy birliği /oy çokluğu ile başarılı saymıştır.

JÜRİ ÜYELERİ

1. Prof. Dr. Ömer AYTAÇ
2. Doç. Dr. Resat AÇIKGÖZ
3. Prof. Dr. İlknur ÖNER

İMZA

F.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun...../...../.....tarih vesayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ömer Osman UMR
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET**Yüksek Lisans Tezi****“Yeni Gelişme Alanlarında Sosyal İlişkilere Bir Bakış: Pertek Barış Yapı
Kooperatifi Örneği”****Ayşegül ASLAN****Fırat Üniversitesi****Sosyal Bilimler Enstitüsü****Sosyoloji Anabilim Dalı****Uygulamalı Sosyoloji Bilim Dalı****Elazığ-2018; Sayfalar:XVII+151**

İnsanların barınma ihtiyaçları ve bu mekânlardaki ilişkilerinin tarihi çok eskidir. Birinci Dünya Savaşından sonra yaşam koşullarının iyileşmesiyle birlikte insanların barınma gereksinimi dikkat çekmiştir. Zaman ilerledikçe nüfus artmaya başlamış, ekonomik koşullar iyileşmiş, zevkler değişmiş ve bu gibi durumlar yapılan konut türlerinde farklılıkların meydana gelmesini sağlamıştır. Bu gibi durumlar mekân olgusunda değişimler meydana getirmiş ve ilk değişimler gecekondular üzerinde görülmüştür. Gecekondulaşma, nüfusun hızla artmasına bağlı olarak insanların konut ihtiyacını gidermek için ortaya çıkmış ve şehirleşmenin ilk boyutunu oluşturmuştur. Daha sonra gecekonduları ıslah çalışmaları başlamış ve apartman dairesine doğru geçişler olmuştur. Nüfusun artmasıyla birlikte konutlar yeterli gelmeyince kat sayıları artırılmaya ve toplu konutlar yapılmaya başlanmıştır. Yeni gelişen her alan beraberinde yeni sosyal ilişkileri ve ilişki gruplarını da getirmiştir. Bu tez çalışması da yukarıdaki açıklamayla benzer şekilde, terör olayları sebebiyle Pertek ilçesine yoğun göç dalgasının olması sonucu meydana gelen konut ihtiyacını gidermek için yeni bir alanda kurulan Barış Yapı Kooperatifindeki sosyal ilişkileri ele alan bir çalışmadır. Barış Yapı Kooperatifi Pertek ilçe merkezine araçla 15 dakika uzaklıkta sınırları belirlenmiş bir mekân üzerine konumlandırılmıştır. Evlerin ilçe merkezinden farklı olarak yeni ve betonarme bina olması, dubleks formatta yapılması ve sınırları belirlenmiş bir mekan üzerinde konumlandırılmış olması bu kooperatif alanının kenti andırır nitelikte olmasını sağlamıştır. Bu alana yerleşen insanlarla birlikte yeni sosyal ilişki grupları da

doğmuştur. Bu çalışmada amaçlanan, yeni gelişme alanı olan Barış Yapı Kooperatifindeki sosyal ilişkileri incelemektir. Bu amaç doğrultusunda da kooperatif alanında bulunan 21 haneye anket çalışması uygulanmış ve 40 denek ile görüşülmüştür. Elde edilen veriler SPSS Paket Programına aktararak elde edilen sonuçlar yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kent, Sosyal İlişkiler, Pertek, Yeni Gelişme Alanı

ABSTRACT**Master of Arts (M.A.)****“A Look at Social Relations in New Development Areas: Pertek Peace Building
Cooperative Example”****Ayşegül ASLAN****Firat University****Institute of Social Sciences****Sociology Main Division****Department of Applied Sociology****Elazig-2018; Pages:XVII+151**

The human shelter and their relationships in shelter locations has a long history. With the improvement of living conditions after the First World War, the need for people to be sheltered was taken attentions. As the time progressed, the population started to increase, the economic conditions improved, the pleasures changed, and such situations made it possible for differences in the types of housing made to come to fruition. Such situations brought about changes in space, and the first changes were seen on the slums. Due to the rapid growth of the population, the dwelling has emerged to save people's housing needs and has created the first dimension of urbanization. Later on, the rehabilitation work for the slums began and there were transitions to the apartment block. Along with the increase in population, the number of floors has been increased and mass housing started to be built when the houses have not been enough. Every new field brings together new social relations and relationship groups. This thesis study is similar to the above explanation and it is a study which deals with the social relations in the Peace Building Cooperative which was established in a new area to solve the need for the housing which is the result of the intense migration wave to the Pertek district due to terrorist incidents. Peace Building Cooperative Pertek is located on the boundaries of the district center within 15 minutes by car. Unlike the county center, the houses are located in a new and reinforced concrete building, in a duplex format and in a place with boundaries defined, so that this cooperative area is like a city. New social relations groups were born with people who settled in this area. The aim of this

study is to examine the social relations in the Peace Building Cooperative which is a new field of development. For this purpose, a questionnaire were applied in 21 households and 40 informants in the cooperative area. The obtained data were transferred to the SPSS Package Program and the results were interpreted.

Key Words: City, Social Relations, Pertek, New Development Area

ÖNSÖZ

Bu çalışma, Tunceli iline bağlı Pertek ilçesinde yeni gelişme alanı olarak değerlendirilebilecek Barış Yapı Kooperatifindeki sosyal ilişkileri incelemek amacıyla oluşturulmuştur. Barış Yapı Kooperatifi ilçe merkezine araçla 15 dakikalık mesafede olmakla birlikte binaların yapısı itibarıyla de ilçe merkezindeki evlerden farklılık göstermektedir. Evlerin belli bir mekânda konumlandırılmış olması ve binaların yapısının kentlerde bulunan binalarla benzerlik göstermesi ve sosyologlar arasında kır-kent ayrımı konusunda net bir ayrıma varılamamış olmasından ötürü bu çalışmanın kent sosyolojisi alanına giren bir çalışma olarak değerlendirilebilmesi mümkündür. Bu çalışmayla Barış Yapı Kooperatifinde mevcut olan sosyal ilişkilerin nasıl oluştuğu ve günümüzdeki durumunun ne olduğu anlaşılmaya çalışılmıştır. Çalışma her hanede bulunan kadın ve erkek yetişkinlere odaklanmaktadır. Bu çalışma ile hane sakinlerinin mevcut sosyal ilişkileri tespit edilerek mevcut sosyal dokunun oluşum süreçleri, karar mekanizmaları, sosyal ilişki örüntüleri, onu etkileyen unsurlar, merkezle ilişkiler ve ilgili konunun anlaşılması ilçe örneğinde sağlanmış olacaktır.

Çalışmanın başlangıcından son aşamasına gelinceye değin tecrübesini aktaran, sonsuz sabrını ve yardımını esirgemeyen değerli Tez Danışman Hocam Prof. Dr. İlknur Öner' e saygı ve teşekkürlerimi sunmak istiyorum.

Çalışmamda yönlendirici fikirleri ve Samimiyetiyle yardımlarını esirgemeyen Araş. Gör. Pelin Budak' a şükranlarımı sunuyorum.

Çalışmam sırasında gerekli bilgileri elde edebilmem için bana yardımcı olan Pertek kamu kurum ve kuruluşlarına teşekkür ederim. Ayrıca Barış Yapı Kooperatifinin kuruluşu ile ilgili bilgileri edinmemde değerli vaktini bana ayırdığı için Barış Yapı Kooperatifinin Kurucusu Av. Enver Doğan' a teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmamı yaparken anket sorularını özveri ile yanıtlayan Barış Yapı Kooperatifi sakinlerine ayrıca çalışma süresince desteklerini esirgemeyen değerli arkadaşlarım Eren Baran ve İsmail Bıçak' ı sevgiyle anıyorum.

Tez çalışmam süresince desteklerini esirgemeyen ve her daim yanımda olan çok kıymetli aileme, bilhassa anneme teşekkürlerimi sunuyorum.

Ayşegül ASLAN

Elazığ-2018

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ONAY SAYFASI.....	I
ÖZET	II
ABSTRACT.....	IV
ÖNSÖZ	VI
İÇİNDEKİLER	VII
TABLolar LİSTESİ	XII
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	XVI
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XVII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	6
1.1. Kent Sosyolojisi	7
1.1.1. Batıda Kent Sosyolojisi	7
1.1.2. Türkiye’ de Kent Sosyolojisi.....	9
1.1.3. Kent-Kır Ayrımı	12
1.1.4. Kentin Tarihi ve Varoluş Nedenleri	14
1.1.5. Kentin Genel Özellikleri.....	15
1.1.6. Kentleşme Kavramı	16
1.1.7. Kentlileşme Kavramı.....	17
1.1.8. Kentlileşme Olgusu	18
1.1.9.Sosyolojik Açıdan Mekân	19
1.1.10. Yeni Gelişme Alanları.....	21
1.1.11. Kentsel Alanlarda Sosyal İlişkiler	24

1.2.Kentleşme Kuramları	25
1.2.1. Avrupa’da Kentleşme Kuramları	26
1.2.2. Amerika’ da Kentleşme Kuramları	30
1.2.3. Son Dönem Kuramcıları	35
1.3. Kent Çalışmaları Arasında İlçe/Kasaba Çalışmaları	38
1.3.1.Yurt Dışı Çalışmalar	38
1.3.2 Türkiye’deki Çalışmalar	40
1.3.3 Tunceli, Pertek Çalışmaları	43

İKİNCİ BÖLÜM

2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	45
2.1. Araştırmanın Yöntem Ve Teknikleri	45
2.2. Araştırmanın Evreni	45
2.3.Uygulama	46
2.4.Veri Analizi	46
2.5.Araştırmanın Varsayımları	47

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ARAŞTIRMANIN BULGULARI	49
3.1. Pertek İlçesinin Genel Durumu	49
3.1.1. Coğrafi Durum.....	49
3.1.2. Pertek’ in Tarihi.....	49
3.1.3. Nüfus	51
3.1.4. Ekonomik Durum	52
3.1.4.1. Zirai Organizasyon	52
3.1.4.2. Endüstri ve Ticaret.....	53
3.1.4.3. Ekonomik İşletmeler	54

3.1.5. Civar İllerle İlişkiler	55
3.1.6. İlçenin Konumu	55
3.1.7. İdari Oluşumlar	56
3.1.8. Konut Yapısı	56
3.1.9. Eğitim Hizmetleri	58
3.1.10. Sağlık Hizmetleri	60
3.2. Katılımcıların Sosyal Profili	60
3.2.1. Cinsiyet ve Yaş	60
3.2.2. Eğitim	62
3.2.3. Meslek	62
3.2.4. Medeni Hal	63
3.3. Hane Halkı	64
3.3.1 Hane Halkı	64
3.3.2 Gelir Sağlayanlar	65
3.3.3. Gelir Kaynakları	67
3.4. Barış Yapı Kooperatifi	70
3.4.1. Fiziki Yerleşimi ve Sakinler Tarafından Tanımlanışı	71
3.4.2. Kuruluşu	73
3.4.3. Taşınma Yılı ve Evlerin Doluluk Durumu	75
3.4.4. Kooperatifin, Sakinlerinin İlçede Oturdukları Ev ile Olan Fiziki Yapı Farklılığı ve İlçeyle Bağlantısı	75
3.4.5. Kooperatif Sakinlerinin Orijinleri	77
3.4.6. Kooperatif Sakinlerinin Kooperatife Geldikleri Yerler	78
3.4.7. Kooperatif Sakinlerin Konut Sahiplik Durumları	79
3.4.7.1. Taşınıldığında Konutlardaki Eksiklikler, Kooperatif Alanındaki Eksiklikler ve Çözüm Yolları	80

3.4.8. Kooperatif Sakinlerin Ekonomik Desteği Sağlama Durumları	81
3.4.9. Kooperatif Alanına Yazılma Kararı	82
3.4.9.1. Barış Yapı Kooperatifi Yapılırken Alınan İlk Duyumlar	83
3.4.9.2. Barış Yapı Kooperatifinin Müteahhidi ile Tanışıklık Durumu.....	84
3.4.9.3. Barış Yapı Kooperatifi Yapılırken Fikir Alışverişi	86
3.4.9.4. Barış Yapı Kooperatifine Kayıt Olunurken Alınan Olumsuz Tepkiler ..	87
3.4.9.5. Barış Yapı Kooperatifine Kayıt Olunurken Alınan Olumlu Tepkiler	88
3.4.10. Barış Yapı Kooperatifine Yazılmada Son Karar Verici	88
3.5. Barış Yapı Kooperatifinde Sosyal İlişkiler	89
3.5.1. Sakinlerin Tanışıklık Durumu	89
3.5.2. Komşuları Tanıma	90
3.5.3. Yardımlaşma.....	91
3.5.4. Kooperatifte Daha Uygun Yaşam Alanı.....	93
3.5.5. Kooperatifte Daha Olumsuz Yaşam Alanı	94
3.5.6. Görüşmeler	96
3.5.7. İhtiyaçların Giderilişi.....	106
3.5.8. İlçe ve Çevre ile İlişkiler	111
3.5.9. Kendini ve Komşularını Tanımlama (Köylü-Kentli)	111
3.5.10. Karar Mekanizmasının İşleyişi.....	113
3.5.11. Sorunlar ve Çözüm Yolları.....	114
3.5.12. Gelecek 10 Yılda Yaşanılmak İstenilen Yer ve Nedenleri.....	116

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ	118
KAYNAKLAR	123
EKLER	130
EK1.Fotoğraflar	130
EK 2.Anket Örneği.....	136
EK 3.Serbest Görüşülenler Listesi	149
EK 4.Turnitin Orijinallik Raporu	150
ÖZGEÇMİŞ	151

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 1. Toplumsal Cinsiyet Gruplarına Göre Pertek İlçesi Mahallelerinin Nüfus Dağılımı	51
Tablo 2. Pertek İlçe Merkezindeki Okullar, Şube Sayıları, Erkek Öğrenci Sayıları, Kız Öğrenci Sayıları ve Toplam Öğrenci Sayısının Dağılımı	59
Tablo 3. Deneklerin Yaşlarının Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	61
Tablo 4. Deneklerin Eğitim Durumlarının Dağılımı	62
Tablo 5. Deneklerin Mesleki Dağılımı	63
Tablo 6. Deneklerin Medeni Hallerinin Dağılımı	64
Tablo 7. Hane Yapısının Dağılımı	65
Tablo 8. Hanelerde Gelir Getiricilerin Dağılımı	66
Tablo 9. Çalışanların Çalışma Yerlerinin Dağılımı	67
Tablo 10. Hane Sakinlerinin Gelir Kaynaklarının Dağılımı	68
Tablo 11. Aylık Gelir Dağılımı	68
Tablo 12. Deneklerin Sosyal Güvence Durumları	69
Tablo 13. Deneklerin Uğraş Durumunun Uğraşı Alan ve Cinsiyete Göre Dağılımı ...	70
Tablo 14. Deneklerin Kooperatifin Fiziki Yerleşimini Tanımlama Durumları	71
Tablo 15. Deneklerin Kooperatif Binalarının Fiziki Yapısından Memnuniyet Durumları	72
Tablo 16. Deneklerin Kooperatife Taşınma Yıllarının Dağılımı	75
Tablo 17. Deneklerin Kooperatifte Oturdıkları Ev İle İlçe Merkezindeyken Oturdıkları Ev Arasında Fiziki Yapı Farkı Bulunup Bulunmadığı Hakkındaki Görüşlerinin Dağılımı	76
Tablo 18. Kooperatifin İlçeyle Bağlantısı Hakkındaki Görüşlerin Dağılımı	77
Tablo 19. Orijinlerinin Dağılımı	78

Tablo 20. Deneklerin Kooperatife Taşınmadan Önce Oturdıkları Yerlerin Dağılımı	78
Tablo 21. Deneklerin Oturdıkları Konutlara Sahiplik Durumlarının Dağılımı	80
Tablo 22. Deneklerin Kooperatife Taşındıkları Zaman Gördükleri Eksikliklerin Dağılımı	80
Tablo 23. Deneklerin Kooperatif Alanında Gördükleri Eksiklikler ve Çözüm Yollarının Dağılımı	81
Tablo 24. Deneklerin Kooperatifte Ev Sahibi Olurken Ekonomik Desteği Sağlama Durumunun Dağılımı	82
Tablo 25. Deneklerin Kooperatife Yazılma Kararı Alırken Danışma Durumlarının Cinsiyete Göre Dağılımı	83
Tablo 26. Deneklerin Kooperatifin Yapılacağı İlk Duyumlarını Kimlerden Aldıkları	84
Tablo 27. Deneklerin Kooperatifin Müteahhidi ile Tanışıklık Durumu	85
Tablo 28. Deneklerin BYK Yapılırken Binaların Yapısı Hakkında Fikirlerinin Alınıp Alınmadığı ve Ne Konuda Fikirlerinin Alındığı	86
Tablo 29. Deneklerin Barış Yapı Kooperatifine Kayıt Olunurken Aldıkları Olumsuz Tepkilerin Dağılımı	87
Tablo 30. Deneklerin BYK' ya Kayıt Olurken Aldıkları Olumlu Tepkilerin Dağılımı	88
Tablo 31. Barış Yapı Kooperatifine Yazılmada Son Karar Verici	89
Tablo 32. Deneklerin Barış Yapı Kooperatifi Sakinleriyle Tanışıklık Durumlarının Dağılımı	90
Tablo 33. Deneklerin Kooperatifteki Komşularını Ne Zaman Tanıdıklarına Dair Görüşleri	91
Tablo 34. Deneklerin Kooperatif Sakinleriyle Taşındıkları Zaman Yardımlaşma Durumlarının Dağılımı	91
Tablo 35. Deneklerin Yardımlaşma Durumlarının Dağılımı	92
Tablo 36. Deneklerin Kooperatifteki Binaların Kimler İçin Daha Uygun Yaşam Alanı Sağladığı Hakkındaki Görüşlerinin Dağılımı	93

Tablo 37. Deneklerin Kooperatifteki Binaların Kimler İçin Daha Olumsuz Yaşam Alanı Sağladığı Hakkındaki Görüşlerinin Dağılımı	95
Tablo 38. Deneklerin Hangi Sebeplerle Komşularıyla Bir Araya Geldiklerinin Dağılımı	96
Tablo 39. Deneklerin Kendi Cinsiyet Gruplarıyla Görüşme Durumları ve Görüşme Yerlerinin Dağılımı.....	97
Tablo 40. Deneklerin Ailece Görüşme Durumları ve Görüşmeleri Kimlerin Ayarladığına Dair Görüşlerinin Dağılımı	98
Tablo 41. Deneklerin Kooperatifteki Komşuluk İlişkileriyle İlçe Merkezindeki Komşuluk İlişkileri Arasında Fark Bulunup Bulunmadığı Hakkındaki Görüşlerinin Dağılımı	99
Tablo 42. Barış Yapı Kooperatifi Sakinleri Arasındaki İlişkilerin Görüşülme Sıklığının Sakin Gruplarına ve Deneklerin Cinsiyetine Göre Dağılımı	100
Tablo 43. Deneklerin Komşuluk İlişkilerini Geliştirmek İsteyip İstemedikleri ve Komşuluk İlişkilerini Geliştirmek Amacıyla Sundukları Çözüm Önerilerinin Dağılımı	103
Tablo 44. Sosyal İlişkiler Çerçevesinde Gidilen Yerlerin Gidiliş Sıklıklarına Göre Dağılımı	104
Tablo 45. Deneklerin Kooperatifte İhtiyaçları Giderme Konusunda Sorun Yaşayıp Yaşamadıkları Hakkındaki Görüşlerinin Dağılımı	106
Tablo 46. Deneklerin İhtiyaçlarını Temin Ettikleri Yerlerin Tercih Edilen Öncelik Sırasına ve Cinsiyete Göre Dağılımı	108
Tablo 47. Deneklerin İlçe Merkezi ve Civar İllerle Ulaşımı Sağlama Durumlarının Dağılımı	111
Tablo 48. Deneklerin Kendilerini ve Komşularını Tanımlama Biçimleri ve Nedenleri.....	112
Tablo 49. Deneklerin Kooperatif Toplantıları Yapılıp Yapılmadığı, Yapılıyor ise Bu Toplantılara Kimlerin Katıldığı Hakkındaki Görüşlerinin Dağılımı	113

Tablo 50. Deneklerin Görüşlerinin Toplantı Kararlarında Etkili Olma Durumu	114
Tablo 51. Deneklerin Barış Yapı Kooperatifinde Eksiklikler Görüp Görmedikleri, Eksiklikler Varsa Bu Eksikliklerin Neler Olduğu ve Bu Eksikliklere Çözüm Önerileri	115
Tablo 52. Deneklerin Gelecek 10 Yılda Yaşamak İstedikleri Yerler ve Bu Yerleri Seçmelerinin Nedenleri.....	116

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

	Sayfa No
Fotoğraf 1. Pertek- Elazığ Arasında Ulaşımı Sağlayan Pertek Feribotundan Bir Görünüm	130
Fotoğraf 2. İlçenin Süpürgeç Dağı’ ndan Görünümü	131
Fotoğraf 3. İlçe Merkezinde Tek Katlı Bahçeli Kerpiç Bir Ev	132
Fotoğraf 4. İlçe Merkezinde Kerpiç, İki Katlı ve Bahçeli Ev	132
Fotoğraf 5. İlçe Merkezinde Yeni Yapılan Çok Katlı Apartmandan Bir Görünüm	133
Fotoğraf 6. İlçe Merkezindeki Apartmanlardan Bir Görünüm	133
Fotoğraf 7. Barış Yapı Kooperatifinden Bir Görünüm	134
Fotoğraf 8. Barış Yapı Kooperatifinde Yardımlaşan Komşulardan Bir Görünüm	134
Fotoğraf 9. Barış Yapı Kooperatifinde Yardımlaşan Komşulardan Bir Görünüm	135
Fotoğraf 10. Barış Yapı Kooperatifinde Yardımlaşan Komşulardan Bir Görünüm	135

KISALTMALAR LİSTESİ

Akt	: Aktaran
Bkz	: Bakınız
BYK	: Barış Yapı Kooperatifi
Ögrt.	: Öğretmen
s	: Sayfa
Ss	: Sayfalar arası
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
Vs	: Vesaire

GİRİŞ

Yerleşim yerlerinin incelenmesinin tarihçesi çok eskilere dayanmaktadır (Bal, 2011; Berkay, 2009). Bu sebeple yerleşimler üzerine yapılan çalışmaların sayısı oldukça fazladır. Yapılan çalışmaların çoğunda yerleşim birimlerinin tanımlandığı, monografi içeriğinde durum tespit çalışmalarının yapıldığı görülmektedir. Chicago ekolüyle beraber yerleşim birimlerinde belirginleşen, sönen veya tarihsel gelişmelere göre yerleşimin alt birimleri arasında sıralamaların yapılmaya başlanıldığı dikkatleri çekmektedir. Bu sıralamalar; eski yeni alanlar, yerleşim sakinlerinin meslek ve ekonomi kriterleri gibi değişkenlere göre yoğunlaştıkları alanların tartışılmasını da beraberinde getirmiştir. Süreç içerisinde yerleşim birimlerinin fiziksel oluşumlarının daha detayında saklı olan sosyal dokusu ve ilişkiler konusu bu yerleşimlerdeki güncel ilişkilerin detayları da araştırılmaya başlanılmıştır (Erder, 1996; Harvey, 2009; Kıray, 1964). Bu tür araştırmalar yapılması mevcut yerleşim biriminin yapı ve sosyal dokusunun gelişimini anlamak ve geleceğe yönelik planlamalar yapılabilmesi için oldukça önemli ve gereklidir. Araştırma, Tunceli iline bağlı Pertek ilçesinde yapılacaktır. Araştırmada Pertek ilçesinde Yeni gelişme alanı olan Barış Yapı Kooperatifinde ikame eden insanların sosyal ilişkileri incelenecektir. Çalışmanın Tunceli iline bağlı olan bir ilçede yapılmasının da özgün bir değeri ve önemi bulunmaktadır. Şöyle ki; yerleşim yeri incelemelerinde kır kent temelli ayrımlar oldukça dikkat çekicidir. Kent sosyolojisi, sosyolojinin kentleşmeye ilgi duyması ile birlikte başlamıştır ancak kent kır ayrımı konusundaki belirsizlikler hala devam etmektedir. TÜİK verilerinde (TÜİK , 2014) kent kır ayrımı yapılırken her ne kadar 20.000 nüfus gibi net bir ifade kullanılsa da düşünürlerin tanımlamalarında netlik görülmemektedir. 2014 yılı Mart ayından sonra TÜİK tanımlamalarında da revizyon yapılmıştır. Keleş, kent kır ayrımında genelde nüfusun 3000' i, 5000' i, 10000' i aşmış bulunana yerlere ya da il ve ilçe özelliği olan yerleşme birimlerine 'kent' adı verildiğini söylemektedir. Keleş bu açıklamaya ek olarak, bir yere 'kent' denilebilmesi için o yerde tarımsal olmayan üretimin ağırlık kazanması, nüfusun o bölgede yoğunlaşması ve nüfusun türdeş olmaması, bütünleşmenin yüksek oranda bulunması gerektiğini söylemektedir (Keleş, 1972: 6). Kaynaklarda bu ve benzeri tanımlamalara bakıldığı zaman, il ve ilçe çalışmalarını kapsamına alan ve kent çalışması olarak adlandırılan çalışmaların bulunduğu

görülebilmektedir. Bu noktadan hareketle de yapacağımız çalışma, ilçe odaklı bir çalışmadır. 2000' li yılların başında yapılan 26 binayı kapsamaktadır. Yapacağımız çalışmada bu hanelerde oturan insanların sosyal ilişkileri incelenecektir.

Kent sosyolojisi alanında yapılan çalışmalar incelenmiş ve incelemeler sonucunda, kent ve kır çalışmalarının genellikle ülkemizin batısında bulunan illere odaklanıldığı hatta bazı bulguların kitap haline getirildiği görülmüştür. Doğu illeri ile ilgili yapılan kent çalışmaları az olmakla birlikte, Tunceli iline ait olan çalışmaların da sınırlı olduğu fark edilmiştir. Tunceli ili ile ilgili yapılan çalışmalar genellikle geçmiş zamanlarda ilde yaşanan olaylar, etnisite ve tarihsel bakış üzerine odaklanılarak yapılmıştır. Kır çalışması alanında da aynı şekilde, Tunceli ilinin ilçelerine yönelik yapılan çalışmalar sınırlıdır. Bu çalışmayla birlikte, kent sosyolojisi alanında ilçe çalışmalarına yeni bir çalışma kazandırılmış ve aynı zamanda bir doğu ili olan Tunceli ili ile ilgili yapılan sınırlı çalışmalara bir yenisi eklenmiş olacaktır. Kentlerin yeni gelişen alanları 1960-70' lerdeki gecekonduyla, 1980' lerle beraber kooperatifler ve özellikle 2003 ve sonrasındaki toplu konutlarla daha sonrasında farklı sebeplerle konut yenileme alanlarıyla dikkatleri çekmektedir (Bayraktar, 2006; Bal, 2011; Keleş, 1972; Tekeli, 1982). Bu yeni gelişen alanlar, kimi zaman doğrudan devlet eliyle kimi zaman ise yerleşim sakinleri ve sermaye sahibi girişimciler arasındaki bir araya geliş ve organizasyonların aktivasyonu ile ortaya çıkmaktadır. Ancak yeni gelişme alanları, ulaşılan hizmetler, yönetsel, sosyal ilişkiler temelinde bir kent tartışmasını başka boyutta yeniden gündeme taşıyabilmektedir. Bu anlamda Barış Yapı Kooperatifi çalışmasının bulguları ilçe için de kır-kent tartışmaları için de önem taşımaktadır.

Bu araştırmanın amacı, Tunceli iline bağlı bulunan Pertek ilçesinde 2000' li yılların başında yapılmaya başlanan Barış Yapı Kooperatifindeki insanların sosyal ilişkilerini incelemektir. Bu evler sosyologların kent tanımlamalarında olduğu gibi, sınırları belirlenmiş bir mekânda kurulmuştur. Bu evler adeta kentsel konut görünümündedir. Kooperatifin varlığı, Pertek ilçesi için farklı ve yeni bir yapılaşmadır. Bu çalışmanın alt amaçları ise şunlardır:

- Deneklerin Barış Yapı Kooperatifine yazılmalarında etkili olan faktörleri belirlemek,
- Barış Yapı Kooperatifine yazılan deneklerin aldıkları olumlu-olumsuz tepkileri belirlemek,

- Deneklerin Barış Yapı Kooperatifine taşındıklarında herhangi bir eksiklikle karşılaşp karşılaşmadıklarını belirlemek,
- Deneklerin ihtiyaçlarını nasıl temin ettiklerini belirlemek,
- Deneklerin komşuluk ilişkilerini tespit etmek,
- Deneklerin kendilerini kooperatif dışındaki insanlardan izole edilmiş hissedip hissetmediklerini belirlemek,
- Barış Yapı Kooperatifinde oturan deneklerin yardımlaşma durumlarını belirlemek,
- Deneklerin komşuluk ilişkilerini geliştirmek amacıyla yapılmasını istedikleri aktiviteleri belirlemek,
- Deneklerin Barış Yapı Kooperatifinde giderilmesini istedikleri eksiklikleri belirlemek,
- Deneklerin birbiriyle görüşme ağı ve sıklıklarını belirlemek,
- Deneklerin daha çok kooperatif içindeki komşularla mı yoksa kooperatif sınırları dışındaki arkadaşlarıyla mı görüştiklerini belirlemek,
- Deneklerin, kendilerini ve komşularını nasıl tanımladıklarını belirlemek.

Araştırma sonucunda mevcut olan sosyal ilişkilerin nasıl oluştuğu ve günümüzdeki durumunun ne olduğu anlaşılmaya çalışılacaktır. Sosyal ilişkilerde toplumsal cinsiyete dayalı farklı oluşumları da tespit edebilmek amacıyla araştırma, kadın ve erkek yetişkinlere odaklanmaktadır. Bu çalışma ile, hane sakinlerinin mevcut sosyal ilişkileri tespit edilerek mevcut sosyal dokunun oluşum süreçleri, karar mekanizmaları, sosyal ilişki örüntüleri, onu etkileyen unsurlar, merkezle ilişkiler ve ilgili konunun anlaşılması ilçe örneğinde sağlanacaktır.

Bu çalışmayla aşağıdaki sorulara cevap bulmak amaçlanmaktadır.

- İlgili yerleşim birimi sakinlerinin sosyo demografik özellikleri nelerdir?
- İlgili yerleşim birimi sakinleri nereden ve nasıl yeni yerleşim alanına geldiler?
- Barış Yapı Kooperatifinin fiziki, ekonomik, sosyo-yasal oluşum koşulları nelerdir?
- Barış Yapı Kooperatifinin kuruluş ve sonrasındaki karar mekanizmaları nelerdir?
- Mevcut sosyal dokudaki ilişkiler nasıldır?

- Mevcut sosyal dokudaki sosyal ilişki problemleri ve çözüm yolları nelerdir?
- Deneklerin kentsel hizmetlerden yararlanma koşulları nasıldır?
- Mevcut mekân ve önceki yerleşim yeri karşılaştırmasında ortaya çıkan tercih ve gerekçeleri nelerdir?
- Mevcut mekân sakinlerinin ilçenin diğer mahalleleriyle ilişkileri nasıldır?
- Mevcut mekâna ilişkin beklentiler ve geleceğe ilişkin projeksiyonlar nelerdir?

Çalışmanın tamamlanmasıyla, bu araştırma sorularının cevaplarına ulaşılmaya çalışılacaktır.

Bu çerçevede çalışma toplam dört bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde kavramsal ve kuramsal çerçeve başlığı üzerinde durulmaktadır. Bu başlık altında kent sosyolojisi, kentleşme kuramları, kent çalışmaları arasında ilçe/ kasaba çalışmaları alt başlıklarına değinilmektedir. Kent sosyolojisi başlığı altında ele alınan alt başlıklar şöyle sıralanabilir: Batıda kent sosyolojisi, Türkiye’ de kent sosyolojisi, kent-kır ayrımı, kentin tarihi ve varoluş nedenleri, kentin genel özellikleri, kentleşme kavramı, kentlileşme kavramı, kentlileşme olgusu, sosyolojik açıdan mekan, yeni gelişme alanları, kentsel alanlarda sosyal ilişkiler. Kentleşme kuramları başlığı altında alt başlıklar olarak; Avrupa’ da kentleşme kuramları, Amerika’ da kentleşme kuramları, son dönem kuramcılar başlıkları ele alınmaktadır. Kent çalışmaları arasında ilçe/ kasaba çalışmaları başlığı altında ele alınan başlıklar ise şunlardır: Yurt dışı çalışmalar, Türkiye’ deki çalışmalar, Tunceli, Pertek çalışmaları.

İkinci bölümde, araştırmanın yöntem konusu işlenmektedir. Burada ele alınan alt başlıklar ise şöyle sıralanabilir: Araştırmanın yöntem ve teknikleri, araştırmanın evreni, uygulama, veri analizi ve araştırmanın varsayımları.

Üçüncü bölümde, araştırmanın bulguları işlenmektedir. Bu ana başlık altında ele alınmakta olan alt başlıklar şunlardır: Pertek ilçesinin genel durumu, katılımcıların sosyal profili, hane halkı, Barış Yapı Kooperatifi, Barış Yapı Kooperatifinde sosyal ilişkiler. Pertek ilçesinin genel durumu başlığı altında; coğrafi konumu, Pertek’ in tarihi, nüfus, ekonomik durum (zirai organizasyon, endüstri ve ticaret, ekonomi), civar illerle ilişkiler, ilçenin toprak üzerinde aldığı şekil, idari oluşumlar, konut yapısı, eğitim hizmetleri, sağlık hizmetleri başlıklarına değinilmektedir. Katılımcıların sosyal profili başlığı altında; cinsiyet, yaş, eğitim, meslek, medeni hal durumları açıklanmaktadır.

Hane halkı başlığı altında ele alınan alt başlıklar şunlardır: Hane halkı, gelir sağlayanlar, gelir kaynakları. Barış Yapı Kooperatifi başlığı altında ele alınan alt başlıklar ise şunlardır: Fiziki yerleşimi ve sakinler tarafından tanımlanışı, kuruluşu, taşınma yılı ve evlerin doluluk durumu, kooperatifin ilçede oturdukları ev ile olan fiziki yapı farklılığı ve ilçeyle bağlantısı, kooperatif sakinlerinin orijinleri, kooperatif sakinlerinin kooperatife geldikleri yerler, kooperatif sakinlerinin konut sahiplik durumları, taşınıldığında konutlardaki eksiklikler, kooperatif alanındaki eksiklikler ve çözüm yolları, kooperatif sakinlerin ekonomik desteği sağlama durumları, kooperatif alanına yazılma kararı, barış yapı kooperatifi, yapılırken alınan ilk duyurular, barış yapı kooperatifinin müteahhidi ile tanışıklık durumu, barış yapı kooperatifi yapılırken fikir alışverişi, Barış Yapı Kooperatifine kayıt olunurken alınan olumsuz tepkiler, barış yapı kooperatifine kayıt olunurken alınan olumlu tepkiler, barış yapı kooperatifine yazılma da son karar verici. Barış Yapı Kooperatifinde Sosyal İlişkiler başlığı altında ele alınan alt başlıklar şunlardır: Sakinlerin tanışıklık durumu, komşuluları tanıma, yardımlaşma, kooperatifte daha uygun yaşam alanı, kooperatifte daha olumsuz yaşam alanı, görüşmeler, ihtiyaçların giderilişi, ilçe ve çevre ile ilişkiler, kendini ve komşularını tanımlama (köylü-kentli), karar mekanizmasının işleyişi, sorunlar ve çözüm yolları, gelecek 10 yılda yaşanılmak istenilen yer ve nedenleri. Son bölüm ise, sonuç kısmıdır. Bu kısımda kaynaklar, ekler, turnitin orjinallik raporu ve özgeçmiş yer almaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Kavramsal ve kuramsal çerçeve bölümü içerisinde farklı çerçevelerden bakmak mümkün olsa da bu çalışmada kent sosyolojisi, kentleşme kuramları ve kent çalışmaları arasında ilçe /kasaba çalışmaları başlıkları üzerinden değerlendirmeler yapılmaya çalışılacaktır. Burada kısmen Hüseyin Bal'ın sınıflaması kullanılmıştır (Bal, 2011). Kent sosyolojisi başlığı altında toplam 11 alt başlığa değinilecektir. İlk iki bölümde; Batıda Kent Sosyolojisi, Türkiye' de Kent Sosyolojisi konuları özetlenecektir. Üçüncü alt kısımda Kır-kent ayrımına değinilecek, dördüncü kısımda kentin tarihi ve varoluş nedenleri değerlendirilecektir. Beşinci kısımda kentin genel özellikleri vurgulanırken altıncı kısımda kentleşme, yedincisinde ise kentlileşme kavramına ve sekizinci kısımda ise kentlileşme olgusuna değinilecektir. Dokuzuncu kısımda sosyolojik açıdan mekân konusu özetlenmeye çalışılacaktır. Çalışma açısından her bir alt başlık önemli olmakla birlikte bu kısmın son iki alt başlığı tezin konusuna olan vurgulardan dolayı daha öncelikli olarak öne çıkmaktadır. Bu önem çerçevesinde önce yeni gelişme alanları daha sonra ise sosyal ilişkilerin vurgulanışları değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Bölümün ikinci alt başlığı olan kentleşme kuramları kapsamında ise Avrupa ve Amerika kuramları ve son dönem kuramcıları alt başlıklarında değerlendirileceklerdir. Sanayi Devrimi' nin esas olarak Büyük Britanya' da başlaması ve endüstrileşmeyle birlikte kentlerin yapısı da kaçınılmaz olarak dönüşmeye ve değişmeye başlamıştır. Endüstrileşmenin Batıda başlaması ve tüm dünyaya hızla yayılması sosyologları toplum üzerine düşünmeye itmiştir. Kentlerde meydana gelen değişimler Avrupalı düşünürleri harekete geçirmiş ve kent sosyolojisi ilk olarak batıda gelişme imkânı bulmuştur. Gelişme, yenilenme ve olumlu/olumsuz dönüşümler ilk olarak batıda gözlemlenmeye başlamıştır. Aynı şekilde Amerika' da görülen hızlı endüstrileşme ve Chicago okulunun kente yönünü başka açıdan yorumlamalar üzerine çevrilmesini ve kent sosyolojisinin gelişmesini sağlamıştır. Bu sebeplerden ötürü Avrupa kuramları ve Amerika kuramları ele alınmıştır. Günümüze yaklaştıkça kentsel gelişmenin yönünü ve seyrini incelemek amacıyla da son dönem kuramları ele alınmıştır.

Bölümün üçüncü alt başlığı çerçevesinde; kent çalışmaları arasında ilçe/kasaba çalışmalarına değinilecektir. Burada yurt dışında yapılan çalışmalara, Türkiye’de yapılanlara genel olarak ve daha sonra ise odaklanılan yerelle bağlaşıklık olarak Tunceli, Pertek Çalışmaları kısaca özetlenecektir.

Bu kısa içerik özetinden sonra sırasıyla başlıklara şöyle yer verilebilir.

1.1. Kent Sosyolojisi

Kent Sosyolojisi ele alınırken alt başlıklar Bal’ ın 2011 tarihli kitabındaki başlıklardan bir kısmı ele alınarak düzenlenmiştir. Kent sosyolojisi ana başlığı altında ele alınan alt başlıklar şunlardır: Batıda kent sosyolojisi, Türkiye’ de kent sosyolojisi, kent-kır ayrımı, kentin tarihi ve varoluş nedenleri, kentin genel özellikleri, kentleşme kavramı, kentlileşme kavramı, kentlileşme olgusu, sosyolojik açıdan mekân, yeni gelişme alanları, kentsel alanlarda sosyal ilişkiler. Bal’ ın sınıflamasından farklı olarak yeni gelişme alanları ve kentsel alanlarda sosyal ilişkiler başlıkları eklenmiş ayrıca yapılan açıklamalarda farklı kaynaklardan da faydalanılarak konu yorumlanmaya çalışılmıştır.

1.1.1. Batıda Kent Sosyolojisi

Batıda kentleşme, esas olarak hızla büyüyen sanayi ile başlamıştır. Sanayinin hızla büyümesi ve endüstrileşmeyle birlikte kentlerin içyapısı da değişmeye ve dönüşmeye başlamıştır. Kentlerde sınıfsal olarak farklılaşmalar oluşmaya başlamış ve bu durum da sosyologların kentlere olan ilgisini artırmıştır. Bu gibi merak ve ilgilerin sonucunda Kent Sosyolojisi gelişme imkânı bulmuştur.

Esas itibariyle Sanayi Devriminin ortaya çıkmasıyla, köyden kente olan göçler artmış, halkın geleneksel olarak sürdürdükleri değerlerinde çözümler meydana gelmeye başlamış, ilişkilerde ağırlık ise, samimi yüz yüze yapılan ilişkilere değil de ikincil ilişkilere doğru kaymış ve toplum kurumları, değerler rasyonelleşmeye başlamış, bürokratikleşme artmıştır. Toplumda bu gibi durumların meydana gelmesi Comte, Durkheim, Tonnies ve Weber gibi birçok düşünürü toplum üzerine düşünmeye itmiştir (Koyuncu, 2011: 33).

Marx, Durkheim ve Weber, endüstrileşmeyle birlikte meydana gelen toplumsal değişimleri açıklama çabasına girmişlerdir. Marx’ ın düşünceleri, kapitalizm temelinde

şekillenmiştir. Genel olarak sınıf çatışması üzerine odaklanarak kenti anlamaya ve yorumlamaya çalışmıştır. Durkheim, iş bölümü üzerine odaklanarak kenti anlamaya çalışırken Weber ise, rasyonel düşünce üzerine odaklanarak açıklamalarda bulunmuştur (Bal, 2011: 13).

Simmel, kenti incelerken “kişilik” kavramı üzerine yoğunlaşmıştır. Kent hayatının insan kişiliği üzerinde meydana getirdiği değişiklikleri incelemeye çalışmıştır. Simmel’ e göre kent hayatı çok geniş kapsamlıdır ve sürekli değişmekte, akıp gitmektedir. Bu hızlı değişmelere ayak uydurabilmek amacıyla da insanlar kendi kişilik özelliklerini geliştirmişlerdir (Koyuncu, 2011: 34).

Açıkgöz, Kent Sosyolojisi alanında önemli çalışmaları olan Chicago Okulunun ortaya çıkmasını ve temsilcilerinin görüşlerini şöyle özetlemektedir: 1900’ lü yıllarda kent sosyolojisi önemli aşamalar kat etmeye başlamıştır. Chicago şehrinin hızla büyümeye başlaması bu hızla birlikte çeşitli sorunları da beraberinde getirmiştir. Sorunların artması çeşitli düşünürlerin ilgi odağı haline gelmiş ve Chicago Okulunun açılmasında esin kaynağı olmuştur. Robert Park, şehri bir ruh hali olarak görmüş ve şehrin kendine has kültürünün olduğunu savunmuştur. Wirth ise, şehri sadece yaşama alanı olarak değil, aynı zamanda yaşama tarzı olarak da görmüştür. Wirth’ e göre, her kalabalık yer, şehir özelliği taşımamaktadır. Şehrin şehir özelliği taşıması için ekonomik, siyasi, kültürel açıdan da cazibe merkezi olması gerekmektedir (Akt. Açıkgöz, 2007).

1929 yılında Sorokin ve Zimmermann çalışmalarında kent kır yaşamı arasındaki temel farklılıkları ortaya koymaya çalışmışlardır. 1967’ li yıllarda John Rex ve Robert Moore’ ın çalışmalarında Weber’ in düşünce geleneği sürmüştür. 1970’ li yıllara gelindiğinde ise, yeni Weberciler, yeni Marksistler ortaya çıkmıştır (Bal, 2011: 16).

Arslanoğlu 1970’ li yıllarda kentin, ekonomik kriz sonrasında bulunduğu şartlardan hareketle düşünürlerin kenti kapital birikim süreçleri çerçevesinde ele almaya başladıklarını aktarmıştır. Castells, kentsel mekân ekonominin belirleyiciliğinin oluşturduğunu savunmaktadır. Kolektif tüketim kavramı üzerinde durarak kentin tanımlamasını yapmaktadır. Lefebvre’ nin tanımlamasına bakıldığında ise mekân kavramının önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Lefebvre, o dönemin ekonomik şartlarından da hareketle, kapitalizm üzerinde durmuş ve esas itibarıyla kentin olmadığını kırdan uzaklaşan kentli yaşam biçiminin egemen olduğu mekânın var

olduğunu savunmaktadır. Harvey ise, kentsel mekânı, Marx da olduğu gibi kapitalizm ile ilişkilendirmektedir. Harvey’ e göre kentsel süreç, maddi alt yapının yeniden meydana getirilmesiyle oluşmaktadır (Akt. Arslanoğlu, 2000: 68).

Anlaşıldığı üzere toplum yaşantısında meydana gelen değişimler kent yaşamını ve düşünürlerin fikirlerini etkilemiş dolayısıyla kentsel mekânın yeniden değerlendirilmesi gereğini ortaya çıkarmıştır. Sanayileşmeyle birlikte, kentsel dönüşüm projelerinin artması kentsel mekânların, serbest piyasanın metası haline gelmesine de yol açmıştır. Kentler yaşanan değişim, gelişim ve dönüşümlerle birlikte uluslararası bir boyut kazanmış ve bunun neticesinde kente verilen önem de artmıştır. Dünya ekonomisinde kentlerin uluslararası boyut kazanmasıyla birlikte kentler daha bir önemli yere sahip olmuş ve sosyologların yönünün bu kentlere çevrilmesini sağlamıştır. Böylece Kent Sosyolojisi ortaya çıkma ve önemli aşamalar kaydetme imkânı bulmuştur.

1.1.2. Türkiye’ de Kent Sosyolojisi

Türkiye’ de kent sosyolojisi alanında verilen ürünlerden bazılarının özetleri şöyle sıralanabilir:

Hilmi Ziya Ülken’in bir mecmuada yayınlanan makaleleri ilk kent sosyolojisi çalışmalarından birisidir (Bal, 2011).

Z. Fahri Fındıkoğlu’ nun, “*Karabük’ ün Teşekkülü ve Bazı Demografik ve İktisadi Meseleler*” (1962) ve “*Karabük’ te Sanayileşmenin İktisadi ve İçtimai Tesirleri*” (1962) adlı çalışmaları Türkiye’ de kent sosyolojisi alanında verilen eserlerin ilklerinden kabul edilmektedir. Bu çalışmaların ilkinde Fındıkoğlu, Karabük’ ün adının nereden geldiğini açıklamış, Karabük’ ün morfolojik ve fizyolojik gelişmesini ele almıştır. İkinci çalışmasında ise, Karabük’ ün nüfus artışı, sanayisinin gelişmesini ve ekonomik olarak gelişmesini ele almıştır.

Mübeccel Kıray’ ın “*Ereğli: Ağır Sanayiden Önce Bir Sahil Kasabası*” (1964), adlı çalışması memleketimizde yapılan ve yayınlanma olanağı bulan ilk kent çalışmasıdır. Ereğli’ de Demir-Çelik Sanayii Tesislerinin kurulmasıyla Ereğli’ nin sosyal yapısını ve insan ilişkilerini öğrenmek amacıyla bu çalışma yapılmıştır. Çalışma 16 bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın temel konuları şunlardır: yöntem ve veriler, Ereğli’ nin yeri, tarihi ve yerleşmesi, Ereğli’ nin dışarı ile bağlantıları, nüfus ve nüfus hareketleri, Ereğli’ de sosyo ekonomik hayat, Ereğli’ de gelir farklılıkları ve tüketim

normları, aile yapısı ve ailede insan ilişkileri, eğitim, boş zaman uğraşları, haberleşme ve kavramlar, mülki düzen, din ve dünya görüşü, demir ve çelik fabrikaları, mahalle ilişkisinde civar köyler (Kıray, 1964).

Ruşen Keleş' in "*Şehir ve Bölge Planlaması Bakımından Şehirleşme Hareketleri*" (1961) adlı çalışması şehirleşme hareketlerinin şehir planlamasıyla ilgili problemlerini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Çalışma 7 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, temel kavramlar verilmiş ve şehirleşme kavramı anlatılmıştır. İkinci ve üçüncü bölümde şehirleşme hareketlerinin maliyeti ve sebepleri incelenmiş, dördüncü bölümde şehirlerin fiziki gelişimleri bakımından şehirleşme hareketlerinin ne gibi etkilerde bulunduğu araştırılmıştır. Beşinci bölümde, şehirleşme hareketleri hakkında verilmiş değer yargıları özetlenmiştir. Altıncı bölümde, şehirleşme hareketlerinin mahalli, bölgesel ve yurt ölçüsünde araçları ve metotları incelenmiş birkaç yabancı ülkeden de örnekler verilmiştir. Son bölümde ise; ülkemizdeki şehirleşme hareketleri ve büyük şehirlerdeki problemlerin önlenmesini sağlayacak tedbirler ele alınmıştır (Keleş, 1961)

Birsan Gökçe, "*Gecekondu Gençliği*" (1971) adlı çalışmasını şehirleşme süreciyle ortaya çıkan gençlik sorunlarını incelemek amacıyla yapmıştır. Çalışma 4 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde çalışma hakkında genel bilgiler verilmiş, uygulama alanına giren mahalleler ve özellikleri anlatılmıştır. İkinci bölümde, Gecekondu Kanunu ile ilgili araştırmalar ele alınmış ve Ankara gecekonduları açıklanmıştır. Üçüncü bölümde, gençlerin genel nitelikleri, çevreyle kurdukları ilişkiler, gençlerin alışkanlıkları ve geleceğe ilişkin beklentileri ele alınmıştır. Son bölümde ise, konu hakkında sonuca ulaşıp değerlendirmesi yapılmıştır. Çalışma Ankara' da bulunan 109 gecekondu mahallesinde yaşayan 548.536 kişiyi kapsamaktadır. Ankara' daki 4 ilçeden 19 mahallede 934 hane reisi ve 1173 gençle görüşme yapılmıştır (Gökçe, 1971).

Korkut Tuna' nın "*Şehirlerin Ortaya Çıkışı ve Yaygınlaşması Üzerine Sosyolojik Bir Deneme*" (1987) adlı çalışması 'Batı Sosyolojisinde şehir, tarihte ilk şehirler ve özellikleri, şehirleşme sürecinde yeni gelişmeler' ana başlıklarından oluşmaktadır. Çalışmada şehir konusu çok önemli bir yere sahiptir. Çünkü toplum olaylarının anlaşılmasında ve açıklanmasında kolaylıklar sağlamaktadır (Tuna, 1978).

Oğuz Işık ve M. Melih Pınarcıoğlu "*Nöbetleşe Yoksulluk*" (2001) adlı çalışmasında toplumsal kutuplaşma ve yoksulluk kültürünü Sultanbeyli örneğinde

incelemişlerdir. Sultanbeyli, yoksulluğun diplerde yaşandığı ve kent kültürünü yozlaştıran bir mekân olarak görülmektedir. Bu bölgeye 1980 sonrasında, yoğun göç gerçekleşmiş ve sonucunda bu bölgede insan sayısı artmış, kaçak yapılaşma ile birlikte gecekondulaşmada da artışlar gözlenmiştir. Sultanbeyli’ye yeni insanların göç etmesiyle birlikte daha önceden yerleşmiş bulunan insanlar zenginleşebilmek için bu insanları sömürmeye başlamışlar ve yoksulluklarını yeni gelen insanlara aktarmışlardır. ‘Nöbetleşe Yoksulluk’ ifadesiyle anlatılmak istenen de budur. Bu araştırmada veri elde edilirken, yüz yüze görüşme ve anket uygulanmıştır. Çalışma, Sultanbeyli yöresinde durum tespit çalışmasının yapıldığı betimleyici nitelikte olan bir araştırmadır (Işık ve Pınarcıoğlu, 2001).

Sema Erder ise “*İstanbul’ a Bir Kent Kondu: Ümraniye*” (2006) adlı çalışmasını, eski bir köyün kentsel yenileşmeyle dönüşme sürecini, bu süreçte yer alan grupları, bu bölgedeki ilişki ağlarını ve bu bölgede yaşayan insanlar üzerindeki etkilerini incelemek amacıyla oluşturmuştur. Bu bölge yoğun göç almaya başlamış ve sonucunda gecekondulaşma da artmıştır. Çalışmada, bu bölgedeki göç, yerleşme, tabakalaşma ve insan ilişkilerinin analizi amaçlanmıştır. Bu amaçla da bu bölgedeki ilişki ağları ve kamusal yaşamın nitelikleri incelenmiştir. Ümraniye’ nin yeni bir kentsel ortam oluşturmasıyla birlikte insanlara ne gibi olanaklar sunduğu ve toplumsal tabakalaşma durumları incelenmeye çalışılmıştır (Erder, 2006).

Sema Erder’ in “*Kentsel Gerilim*” (1997) adlı çalışması, iki bölüm ve değerlendirme kısmından oluşmaktadır. İlk bölümde, kentsel gerilim ve enformel ilişki ağları incelenmiş; ikinci bölümde, alan araştırmasının bulguları ele alınmış daha sonra bu bulgular üzerine bir değerlendirme yapılmıştır. Çalışma, İstanbul’ un Pendik ilçesinde E-5 karayolunun alt ve üst kısmında kalan mahallelerinin enformel ilişki ağlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Türkiye’nin hızlı kentleşmesi sonucu kente göç edenler kente yerleşme ve uyum sağlama süreçleri gibi çeşitli aşamalardan geçmiştir. Bu aşamalar sonrasında gerilimler de meydana gelmiştir. Bu çalışmada da yaşanan gerilimler tartışılmıştır (Erder, 1997).

Orhan Türkdoğan’ın, “*Yoksulluk Kültürü*” (1974) adlı araştırması ise Erzurum gecekonduları üzerine yapılmıştır. Bu araştırmanın ilk aşaması anket, ikinci aşaması ise gözlem ve mülakat tekniğinin uygulanması olmak üzere iki aşamalıdır. Erzurum’ a 1950-1970 yılları arasında yoğun göç olmuş ve gecekondu sayısı da buna bağlı olarak

artış göstermiştir. Bu çalışmada gecekondulardaki yoksulluk kültürünün yanı sıra ilde zenginliği belirleyen yeni semtlerde ‘Zenginlik Kültürü’ de araştırılmıştır. Türkdoğan çalışmasında, hem yoksulluk kültürünün hem de zenginlik kültürünün uç noktalarda olduğunu ve toplumda gecekondulu bölgesinin bulunduğu alanlardaki yoksulluk kültürü ile, zenginlerin yaşadığı bölgelerdeki zenginlik kültürünün aynı zamanda toplumdan sapmayı ifade ettiğini de belirtmektedir (Türkdoğan, 1974).

Kemal Kartal, “*Kentleşme ve İnsan: Kentleşme Sürecinde İnsan Tutum ve Davranışlarında Meydana Gelen Değişmeler*” (1978) adlı çalışmasında, 1977 yılında Çankırı’ dan Ankara’ ya göç edenler üzerinde araştırmasını yapmıştır. Kartal, kentte kalış süresi ve gelir düzeyinin kırdan kente göç eden insanların tutum ve davranışları üzerinde ne gibi etkileri olduğunun tespit edilmesi amacıyla bu çalışmasını yapmıştır (Kartal, 1978).

Kemal Kartal’ ın “*Ekonomik ve Sosyal Yönleriyle Türkiye’ de Kentlileşme*” (1992) adlı çalışması ilk çalışmayla bağlantılı olarak yapılmış ve bu çalışmada denek sayısı artırılmıştır. Bu çalışma göç eden ve gecekonduda yaşayanlar üzerinde yapılmıştır. Çalışmada, ekonomik bakımdan kentlileşme ve gecekondulu varsayımları üzerinde durulmuştur (Kartal, 1992).

Türkiye’de kent sosyolojisi konulu çalışmaların sayısı oldukça fazla olmakla birlikte bu kısımda kısa bir özet yapılmaya çalışılmıştır.

1.1.3. Kent-Kır Ayrımı

Kent ve kır ayırt etmek amacıyla yapılan tanımlamalara bakıldığında zaman, öncelikle nüfus kavramı üzerinde durulduğu görülmektedir. Kent ve kır ayırt etmek için, nüfus önemli bir özellik olarak kullanılmaktadır. Ayrıca yapılan etkinlikler ve insanların temel geçim kaynakları da kent yaşamı ve kır yaşamında farklılıklar göstermektedir. Kent daha çok sanayinin yoğunlaştığı, ikincil ilişkilerin hâkim olduğu ve nüfus olarak da kalabalık alanlar olurken, kır ise birincil yani yüz yüze samimi ilişkiler çerçevesinde genel olarak tarım sektöründe uğraşan insanların bir araya gelmesiyle oluşan yerleşim yerleridir.

Yanık, kenti, “Hem toplumsal hem de tarım dışı üretimin, dağıtım ve denetim fonksiyonlarının toplandığı, teknolojik gelişme derecelerine göre belirli bir büyüklük, heterojenlik ve bütünleşme düzeyine varmış yerleşme biçimi” olarak tanımlamaktadır.

Ayrıca kentlerde tarım dışı ekonomik bir yapılanmanın görüldüğünü ve kentlerin daha heterojen bir yapıya sahip olduğunu söylemektedir (Yanık, 2011: 95).

Kartal, kent ve kıyı karşılaştırma yoluna gitmiş ve kıyı; tarımsal üretimin yapıldığı alanlar olarak görürken kenti ise kentsel alanda meydana gelen çözümler sonucunda kentsel alana doğru yoğunlaşmanın artmasıyla ortaya çıkan alanlar olarak tanımlamıştır. Kenti, nüfusun yoğun olduğu ve tarımsal olmayan üretimin yaygın olduğu alanlar olarak görmektedir (Kartal, 1992: 33-35).

TÜİK verilerine bakıldığında ise (2014) kent-kıyı ayrımında 20.000 nüfus sınırı konularak, nüfus bakımından ayırım yapılmıştır. 20.000 nüfus sınırını aşan yerleşimler kent olarak tanımlanırken, aşmayanlar ise kıyı olarak adlandırılmıştır.

Ruşen Keleş’ in açıklamasına bakıldığında, kent kıyı ayrımı konusunda ‘tarım sektörü’ nün merkezde olduğu dikkati çekmektedir. Keleş, kentleşme sürecini, tarım dışı niteliklerin gelişmesi ile açıklarken; kıyı toplumunu ise, tarımsal faaliyetlerin yoğunluğu ile açıklamaktadır. Bunların yanı sıra Keleş, nüfusu da kent tanımlamasında önemli bir ölçüt olarak görmektedir. Eğer nüfus, 3000, 5000, 10.000’ i aşmışsa il ya da ilçe özelliği göstermesi fark etmeksizin kent olarak adlandırılabilceğini vurgulamaktadır (Keleş, 1972: 6).

Urry’ in açıklamasına göre ise, kırsal yaşam sadece insanlar arasında birincil ilişkilerin yoğun olduğu, insanların birbirleri ile bağlantılı oldukları çiftçilik faaliyetlerinin sürdürüldüğü ortamlar değildir aynı zamanda statünün yoğunlaştığı arazi ve konuta sahip olan insanların bulunduğu ve kendi işlerinde düzenin yanı sıra karışıklığın da var olabileceği ortamlardır. Kırsal ortamların, kentli insanların yerleştikleri ve yaşamlarını sürdürdükleri ortamlar olabileceğini de söylemektedir (Urry, 1999: 22).

Tümtaş, kent tanımlamalarına bakıldığı zaman, bu kavram kimi zaman mekân kavramıyla da ilişkilendirilerek tanımlanabildiğinden söz etmektedir. Kent, insan topluluklarının bir araya gelmesiyle oluşan bir mekan olarak tanımlanabilmektedir. Ayrıca oluşan bu mekânın, ekonomik faaliyetler ve toplumsal ilişkilerin şekillenmesinde önemli bir yere sahip olduğu da vurgulanmaktadır (Tümtaş, 2012: 19).

Armağan ise mekânı; “insanın ve insan ilişkilerinin meydana geldiği, yer aldığı, sınırları kapsadığı örgütlenmenin yapı ve özelliklerine göre belirlenen birim” olarak

tanımlamıştır. Kenti bir mekâna konumlandırmış ve insanların mekânı biçimlendirme çabası sonucu oluştuğunu savunmuştur (Armağan, 2014: 19).

Yapılan açıklamalardan hareketle, belli bir mekânda bir araya gelerek kendi ekonomik faaliyetlerini oluşturan ve örgütlenen her topluluk kent özelliği gösterir de denilebilmektedir. Bu tanımlamadan yola çıkılarak, yapılan çalışmanın da, belli bir mekânda bir araya gelen ve örgütlenmiş topluluğu ele alarak bu topluluktaki sosyal ilişkileri incelemesinden ötürü kent sosyolojisi alanına giren bir çalışma olduğu söylenebilir.

1.1.4. Kentin Tarihi ve Varoluş Nedenleri

Tarihsel süreçte kentsel mekânların ilk ortaya çıktığı dönemler araştırıldığında elde edilen bulgulara göre, kentsel mekânların tarihi çok eskilere dayanmaktadır. Kentlerin ortaya çıkması yalnızca insanların nüfusunun artmasıyla değil, aynı zamanda üretim fazlası ürünlerin ortaya çıkmasıyla da ilişkili olduğu görülmektedir.

İlk kentsel yerleşmeler öncelikle Yakın Doğu’ da, Fırat ve Dicle vadilerinde Mezopotamya’ da, Mısır’ da, Çin ve Hindistan’ da Neolitik Dönemde ortaya çıkmıştır. İlk yerleşim yerlerine bakıldığında zaman bu alanların genellikle verimli ovalarda yer aldığı ve kent niteliği taşıyabilecek yüksek nüfuslu yerler olduğu görülmüştür (Arslanoğlu, 2000: 14).

Paleolitik Çağ’ dan Neolitik Çağ’ a geçilmesiyle birlikte tarımsal etkinlikler de başlamıştır. Bu dönemde insanoğlu artık doğanın hükmü altında yaşamaktansa, doğadaki ürünleri kullanıp, ürünlere şekil verip, doğaya hâkim olmaya başlamıştır (Armağan, 2014: 10).

Verimli arazilerde üretim sürecinin başlamasıyla birlikte ürün fazlası oluşmuş ve bu ürünler biriktirmeye, gerektiğinde ise takas edilmeye başlanmıştır. Nüfusun gittikçe artmasıyla birlikte köy ve aşiretler de artmıştır. Bu gibi gelişmelerin meydana gelmesi, kente doğru dönüşümü hızlandırmıştır. Siyasal olarak farklılaşmaların da meydana gelmesi kent devletlerinin oluşmasını sağlamıştır (Bal, 2011: 30).

Antik Çağ’ a gelindiğinde ise kent artık güvenli yerleşim yeri özelliği taşımaktaydı. Halk kentlerde hep birlikte yaşıyor ve birçok yönden paylaşımlarda bulunuyorlardı. Bu çağda kentteki düzen ve huzurun sebebini oluşturulan, kurallar ve topluluk bilinci (Armağan, 2014: 11).

Orta Çağ' da ise, artık endüstriyel faaliyetler gelişmiş ve kent içinde bulunan değişik grup ve sınıflar arasında çeşitli mücadeleler yaşanmaya başlamış, kır ve kent arasındaki uçurum da gittikçe büyümüştür. Bu çağda, yaşam düzeyinde daha fazla artış görülmüştür. Bu dönemde sadece tarımda artı ürün değil, aynı zamanda tarım ürünlerinde çeşitlilik de meydana gelmiştir. Daha rahat yaşam koşulları nüfusta çarpıcı bir artışı da beraberinde getirmiş, şehirler çoğalmış, ticaretle de önemli aşamalar kat edilmiştir. Bu çağın sonlarına gelindiğinde ise, her alanda farklılaşmalar ve gelişmeler görülmüştür. Sanayi Devrimi' nin yaşanmasıyla birlikte de toplumdaki büyük kitleler tarım sektöründen kopmuş ve sanayiye doğru yönelmeye başlamışlardır. Endüstri Devrimi' nin yaşanmasıyla ekonomi alanında büyük gelişmeler yaşanmış, ekonomi ulusal sınırları aşmış ve insanların örgütlenmesini yeniden biçimlendirmiştir (Niray, 2002: 5-8).

Kentsel mekânların varoluş nedenlerine bakıldığında zaman; ilk olarak insanların yerleşim yeri olarak verimli arazileri ve sulak arazili bereketli toprakları seçtikleri görülmektedir. İnsanların bu bereketli topraklar üzerinde yapmış oldukları tarım faaliyetleri sonucunda ürün fazlasının meydana gelmesi, insanlar arasında değiş tokuş ve dağıtım esasının da oluşmasını sağlamıştır. İnsanların tarımda artı ürün elde etmeleri elde ettikleri artı ürünleri yatırıma dönüştürme ihtiyacını da doğurmuştur. Bu durum ise, kentleşmenin meydana gelmesi sürecini hızlandırmıştır. Bu gibi faktörlerin sonucunda ise, nüfus artmış ve kentler genişlemeye başlamıştır. Nüfusun artması sonucu beraberinde doğal olarak insanlar arasında iş bölümü artmış bu durum da, yönetsel ve bürokratik toplumların doğmasını sağlamıştır. Kentlerin doğmasını sağlayan diğer neden ise, ekonomik kaynaklıdır. Ekonominin gelişmesi ve toplumda önemli aşamalar kat etmeye başlamasıyla birlikte kent, merkez Pazar yeri olarak anılmaya başlamış ve ticaret mekânı haline gelmiştir. Pazar yerinin varlığı, kentsel yerleşmenin varlığı için kilit noktadır. Yine kentsel mekânların meydana gelmesinde askeri açıdan korunaklı bölge olması ve din ile sosyal kontrolün sağlanması da önemlidir (Arslanoğlu, 2000: 20).

1.1.5. Kentin Genel Özellikleri

Kartal' ın açıklamasına göre kent; kırdan meydana gelen çözümler sonucunda insanların tarımsal üretimi bırakıp, tarımsal olmayan üretimin egemen olduğu, yoğun

nüfusa sahip olan mekânlarda bir araya gelmeleriyle oluşmuştur. Kentler; nüfusun yoğun olduğu, üretim araçlarının, konutların, teknik alt yapı sistemlerinin ve birçok sosyal aktivitenin yoğunlaştığı yerleşme merkezleridir (Kartal, 1992: 35). Kent, kentli insanların oluşturduğu bir yerleşim biçimidir. Kentlerde genel olarak tarımsal olmayan üretim yapılır ve yapılan her türlü üretim denetim altındadır. Dağıtım işlemleri ise koordineli yapılmaktadır (Çitçi ve Yılmaz, 2011: 255). Duru ve Alkan' ın açıklamasına göre, kentler kırsal alandan çok farklı bir izlenime sahiptir. Kentte kırsal alandan farklı olarak yükselen yüksek binalar, iç kısımlara doğru dükkânlar ve çeşitli kurumlar bulunmaktadır. Kentin geçim kaynağını kırsal alanlardan farklı olarak sadece kendi sınırları içerisinde bulunan kaynaklar değil, sınırları dışındaki alanlardan aldığı vergiler de oluşturmaktadır. Ayrıca kentlerin bir diğer özelliği sanayinin yoğunlaşmasıdır. Sanayiyle birlikte, yüksek iş gücü maliyeti doğmuş ve bu durum da kalabalık nüfusu doğurmuştur (Duru ve Alkan, 2002: 56). Kentler, her alanda daha fazla çeşitliliği barındırmakla birlikte daha modern ortamları da oluşturmaktadır. Kentler, estetik olarak da daha temiz, güzel ve güvenli ortamlardır. Kentte sunulan hizmetlerin kalitesi daha yüksektir. Kentler her bakımdan kırsal alanlara göre daha iyi durumdadır, insanlar daha saygılıdır ve ölçülü davranışlar sergilerler (Bal, 2011: 41).

Kentlerin özelliklerinden yola çıkılarak şöyle bir özetleme yapılabilir: kentler ilk olarak sanayinin ve endüstrinin gelişmesi ile birlikte insanların kırsal alandan ayrılıp sanayinin yoğun olduğu bölgelere yerleşmeye başlaması ile birlikte ortaya çıkmıştır. Kentlerde ikincil ilişkiler ön plandadır ve insanlar sosyal bakımdan birbirinden uzaktır. Kentler; eğitim, sağlık, sanat, kültürel faaliyetler gibi birçok bakımdan gelişmiş alanlardır. Ayrıca kentler çok çeşitli insan gruplarını bünyesinde barındırdığı için toplumda çeşitlilik ve kültürel zenginlik de oluşturmaktadır.

1.1.6. Kentleşme Kavramı

Kentleşme kavramı ile ilgili yapılan tanımlamalara bakıldığında zaman, genel olarak “süreç” kavramı üzerinde durulduğu görülmektedir. Geçmiş çağlarda insanlar ilk olarak tarımla uğraşıyorlardı ve tarım faaliyetleri sonucunda artı ürün elde edilmesi zamanla bu ürünler üzerinde ilk olarak takas yolu ile olmak üzere ticaret faaliyetlerini başlatmıştı. Yaşam koşullarının daha fazla iyileşmesiyle birlikte nüfus da artmaya başlamıştı. Sanayi Devrimi ve endüstrileşmeyle birlikte de insanların temel ekonomik faaliyetleri

tarımdan sanayi ve ticarete kaymıştır. Bu gibi durumların meydana gelmesi kentlerin genişlemesini sağlamıştır. Kentlerin büyümesi sonucunu doğuran ve eski düzeni değiştirip yepyeni bir düzenin oluşmasını sağlayan “süreç” ise “kentleşme” kavramı ile ifade edilmiştir. Kırdan kente doğru olan yönelimler kentleşme kavramı ile ifade edilirken aynı zamanda, kentin kendi bünyesinde oluşan değişim ve dönüşümler de kentleşme kavramı ile ifade edilmektedir.

Sencer kentleşmeyi, “sürekli olarak kente yerleşmek amacıyla nüfusun yer değiştirmesi” olarak tanımlamaktadır (Sencer, 1979: 197). Kartal ise, kentleşmeyi nüfus faktörü ve teknolojiyi ilişkilendirerek açıklamıştır. Ona göre, kentlerin nüfusu giderek artmaktadır bu duruma ise teknolojik gelişmeler gibi faktörlerle insanların topraktan kopmasına neden olmaktadır (Kartal, 1978: 4). Bağlı ve Binici’ ye göre ise kentleşme kavramını, “nüfus yoğunluğu ile birlikte üretim biçimi, doğum ve ölüm oranları, toplumsal örgütlenme ve diğer bireylerle olan ilişkiler ifade etmektedir” (Bağlı ve Binici, 2005: 21). Bal, kentleşmeyi; “göç, nüfus yoğunlaşması ve tarım dışı üretim süreci” olarak tanımlamaktadır (Bal, 2011: 68). Armağan’ ın tanımlamasına bakıldığı zaman ise kentleşmenin, kırsal ve kentsel alanlarda yaşayan insan sayısı ile ilişkilendirerek açıklandığı görülmektedir. Ona göre kentleşme; “kırsal alanların aksine kentsel alanlarda yaşayan insanların sayısındaki artış” olarak tanımlanabilir (Armağan, 2014: 52). Yanık kentleşme kavramını tanımlarken, kentlerin çekici kırların ise, itici faktörleri üzerinden açıklamasını vurgulamaktadır. Kırsal alanlarda çözümlerin meydana gelmesini kentte ise, nüfusun kentlere yönelmesiyle birlikte bu alanlarda yoğunlaşmanın oluşması ile açıklamaktadır (Yanık, 2011: 95).

Yapılan kentleşme tanımlamaları özetlendiğinde, genelde esas olarak kırsal alandan kentsel alana olan göç süreci ele alınarak tanımlamaların yapıldığı görülmektedir. Kırsal alanda insanların ekonomik faaliyetlerinin esas olarak tarım faaliyetleri üzerine yoğunlaştığı ve sanayinin gelişmesiyle birlikte insanların kırsal alanı bırakmaya başlayıp kentsel alanlara göç ettiği ve bu sürecin de başka unsurlarla bağlaşıklığı ile kentleşme olarak adlandırıldığını görmekteyiz.

1.1.7. Kentleşme Kavramı

Kentleşme, kırsal alanların itici faktörleri sonucu, kırsal alanlarda çözümlerin meydana gelmesi ve kentsel alanların da çekici faktörlerinin olmasından dolayı köyden

kente doğru yoğunlaşmanın olmasıyla, insanların kentlerde yaşamaya başlaması ve kente ayak uydurma çabası sonucu kentlilik ruhunu ve bilincini kazanıp üzerlerinde değişimlerin meydana gelmesi olarak tanımlanabilir.

Bal' ın aktardığına göre Bookchin kentlileşmeyi; “kentleşme akımı sonucunda, toplumsal değişimin insanların davranışlarında ve ilişkilerinde, değer yargılarında, tinsel ve özdeksel yaşam biçimlerinde değişiklikler yaratması süreci” olarak tanımlamaktadır (Akt. Bal, 2011: 74).

Kartal kentlileşme sürecini tanımlarken esas olarak ‘ekonomik mekân’ ve ‘sosyal mekân’ kavramlarını kullanarak açıklamasını yapmaktadır. Ekonomik olarak kentlileşme ve sosyal olarak kentlileşme olmak üzere ikili sınıflama halinde açıklamaktadır. Ona göre ekonomik olarak kentlileşme, insanların geçim kaynaklarını kentlerde sağlamasıyla oluşmaktadır. Sosyal olarak kentlileşme ise, kırsal alanlarda yaşamlarını sürdüren insanların kentsel mekâna özgü sosyal, dinsel, değerlerini, düzenini, tutum ve davranışlarını sergilemesi ile gerçekleştiğini savunmaktadır. Kentlileşmenin ancak bu şekilde gerçekleşebileceğini söylemektedir (Kartal, 1992: 50-51).

1.1.8. Kentlileşme Olgusu

Kentlileşme, insanların kırsal alandan kente göç etmesi sonucu kentle bütünleşmeleri olarak ifade edilir. Kente yerleşmeyle birlikte, toplumsal olarak da değişimler meydana gelmektedir. Genel olarak insanların davranışlarında, birbirleriyle olan ilişkilerinde ve değer yargılarında farklılaşmalar oluşmaktadır. Bu farklılaşmaların oluşum süreci ise kentlileşme olarak adlandırılmaktadır (Es ve Ateş, 2004).

Kentlileşme, sadece kent mekânında yaşamak değil, aynı zamanda kent hayatına uyum sağlamayı da ifade etmektedir. Gündelik hayattaki giyim tarzından konuşma biçimine, tüketim alışkanlıklarına, beden dilinin kullanımına vb. alanlarda kent ortamına uyum sağlama kentlileşme olgusunu ifade etmektedir (Şen, 2012: 104). Kentlileşme ile birlikte kentli insana ait bazı özellikler de oluşmaya başlamıştır. Kentli insanın geçim kaynağı tarımdan sanayi ve hizmet sektörüne kaymıştır. Kentli insan kadın erkek eşitliği neyi gerektiriyorsa o şekilde davranıp yaşamını sürdürmektedir. Eğitime daha çok önem verip, toplumda mevki elde etmenin kişisel başarıyla ilişkili olduğunu bilmektedir. Kentli insan siyasal olarak toplumsallaşmaya önem verip, etnik

köken ayrımı yapmaksızın yurttaşlık kimliğini benimsemektedir. Kentli insanın özgüveni gelişmiştir, daha akılcı davranır, empati yapmasını bilir, hukuk üstünlüğünü kabul eder, şiddet kullanımından uzak durup anlaşma yoluyla sorunlarını gidermeye çalışır. Kentli insan kendi inancını yaşarken diğer grupların inançlarına da saygılı davranırlar ve inançlarını da akıl ile temellendirirler. Ayrıca kentli insan, yaşadığı kentin güzelleşmesi için çaba harcar ve çirkinliklerden hoşlanmaz (Bal, 2011: 76).

Kentlileşme süreci esas olarak insanların kentlere yerleşmesiyle birlikte başlamaktadır. Kentlere yerleşen insanlar artık kentte yaşamanın gereğini yerine getirme çabası içine girmektedirler. Bu çaba sonucunda ise, kentlileşme sürecini tamamlamış olmaktadırlar. Kentlileşen insan artık kendisini kentli gibi hissetmeye başlar ve kentli bilincini de oluşturur. Kentli insanın yapması gereken sorumlulukları yerine getirip kent bilincini geliştirir.

1.1.9.Sosyolojik Açıdan Mekân

Mekân en genel anlamıyla, insanların yaşayabilmesi için elverişli şartların bulunduğu, sınırları belirlenmiş bir alan olarak tanımlanabilir. Tümtaş' ın özetlemesine göre mekân olgusu, insanların yerleşik hayata geçmesiyle birlikte ortaya çıkmış, günümüze gelindiğinde ise, mekân 'yaşam alanı' terimi ile somutlaştırılarak ifade edilmiştir. Tümtaş, birçok disiplinde mekân kavramının pek çok anlama geldiğini ama esas olarak 'yer' anlamında kullanıldığını söylemektedir. Bunlara ilaveten bu 'yer' olarak ifade edilen mekan kavramının insanın varoluşuyla birlikte önemli bir paradigma haline geldiğini ifade etmektedir (Tümtaş, 2012: 6).

Ghulyan' ın aktardığına göre, Lefebvre mekânı üreten şeyin üretim biçimi olduğunu savunmaktadır. Yeni mekânların meydana gelmesi, yeni toplumsal ilişkilerin doğmasını da sağlamaktadır. Ona göre mekan; toplumla birlikte var olagelmıştır ve ideoloji ya da siyasetten arındırılmamış olup onlarla iç içedir. Toplumsal tarihin başlangıcı da doğada var olan mekân ile ilişkilendirilmektedir (Akt. Ghulyan, 2017: 1-29). Bu açıklamadan hareketle Lefebvre'nin, mekânın zaten hep var olduğunu ve toplumdan topluma farklılık göstermesinden ziyade bağımsız olarak oluştuğunu bu sayede insanlık tarihinin başladığını savunduğu vurgulanabilir.

Bal' ın mekân kavramına ilişkin görüşleri özetlenecek olursa; toplumlarda mekâna yüklenen anlamların farklı olabileceği söylenebilir. Tarım toplumları ile

kapitalist toplumlarda mekân kavramının farklı anlamlar ifade edeceğini savunulmaktadır. Tarım toplumlarında mekân, birincil ilişkilerin yoğun olduğu, insanların üretimlerini gerçekleştirdiği, insana bağlı olan bir alandır. Kapitalist toplumlarda ise mekân, değişimlere ayak uyduran, metalaşan ve insana bağlı olan değil, egemen olan bir alandır. Kentsel mekân ise, kentin içerisinde var olan ve yayılan arazidir. Mekân fiziki olarak zaten var olmasına rağmen, sosyal olarak ise insanlar tarafından meydana getirilmiştir. İnsanın toplumsal bir varlık olmasından hareketle, ilişkiler zaman içerisinde toplumda oluşmakta ve bu duruma bağlı olarak insanlar da yaşadıkları mekâna göre şekil almaktadırlar. Mekân nasıl özellik sergilerse o mekânda yaşayan insan ilişkileri, değerleri de mekânın özelliğine göre şekil almaktadır. Köy yaşamı, kent yaşamı, gecekondü veya villa yaşamı belirli bir mekânı temsil eder ve buralarda yaşayan insanlar da bu alanların özelliklerine göre şekil almaktadırlar. Sosyolojik olarak mekân ve toplum arasındaki ilişkiye bakıldığında ise, sosyoloji mekân ve toplum arasında bağ kurmaktadır. Her toplum oluşmaya başladığı ilk günden bugüne değin bir mekânda var olmuştur. Mekân sosyolojisi de mekân kavramını ele aldığı zaman toplumsal, siyasal, ekonomik, kültürel etmenleri birlikte ele almaktadır. Çünkü mekân kavramını oluşturan şekillendiren de, bu etmenlerin hepsidir (Bal, 2011: 227-228). Toplumla mekân konusunda kurulan bağlara ilişkin henüz netliğe varılmamış görüşler de söz konusudur. Tümtaş' ın aktardığına göre, Şengül mekân tanımlamasında üç temel yaklaşımdan bahsetmektedir. İlkinde mekân ve sosyal ilişkiler arasında ilişkinin olmadığını savunan yaklaşımdır. Ona göre, mekân ve sosyal ilişkiler birbirinden bağımsız bir şekildedir. İkinci yaklaşımında ise, mekânın sosyal olandan bağımsız olamayacağını savunur. Son yaklaşımı ise, bu iki anlayışına eleştiri olarak ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşımda mekânın kendisini oluşturan nesneler üzerinde etki yaratabildiğini fakat kendisini oluşturtan öğelere de indirgenemeyeceğini savunur (Akt. Tümtaş, 2012: 7).

Urry' nin çalışmasına bakıldığında; Simmel' in mekân sosyolojisi ile ilgili olan görüşleri dikkat çekmektedir. Simmel boş bir mekâna, toplumsal etkileşimlerin anlam kazandırdığını savunmaktadır. Simmel' e göre, toplumsal örgütlenme mekândan giderek koparılmaktadır. Simmel boş bir mekâna anlam kazandıran mekânsal biçimlerin beş temel özelliğini çözümleme yoluna gitmiştir. Bu özellikler şunlardır:

“ Bir mekânın eşsiz ya da biricik niteliği, bir mekânın mekânsal olarak ‘çerçevelemiş’ parça ve etkinliklere bölünebilme biçimleri, toplumsal etkileşimlerin mekân içine yerleştirilebilme düzeyi, özellikle kentteki yakınlık/ uzaklık derecesi ve görme duyusunun rolü, konumların değişme olanağı ve özellikle ‘yabancı’nın’ gelişinin sonuçları ” (Akt. Urry, 1999: 20).

Ghulyan, Lefebvre’ nin mekân analizlerini şöyle özetlemektedir: lefebvre mekânın ilk olarak ilkel toplumlarla birlikte var olduğunu savunmaktadır. Bu dönemlerde teknoloji gelişmediği için insanların mekân deneyimlerinin daha farklı olduğunu ve insan ilişkilerinin de genellikle doğaya hitap etme şeklinde olduğunu söylemektedir. Ayrıca kapitalizmin gelişim sürecini de mekânla ilişkilendirmektedir. Çünkü ona göre sermayeyi ve birikim süreçlerini oluşturan da mekânın kendisidir (Akt. Ghulyan, 2017)

Bıçkı ise Harvey’ in mekâna ilişkin görüşlerini şöyle özetlemektedir: Harvey’ e göre, sermayenin ve üretimin örgütlenmesi ile sosyal ilişkilerin biçimlenmesinde mekân önemli bir rol oynamaktadır. Oynadığı bu önemli rol ise, kendisini kentsel yapıda var etmektedir. Kentsel yapı, üretim örgütlenmesi ve sosyal ilişkileri etkilemektedir. Kent formunda mekânsal olarak farklılaşmalar meydana geldiğinde ise, gelir dağılımı değişmekte ve sınıf çelişkileri oluşmaktadır (Akt. Bıçkı, 2006: 115-116).

Bal ise Katznelson’ un görüşünü şöyle özetlemiştir: Katznelson kent mekânının yanında devlet üzerinde de durmaktadır. Ona göre, sermaye birikim süreçleri, sınıf çelişkileri, kendisini kent mekânında göstermektedir. Bu gibi durumlara ise devlet müdahale etmektedir. Devleti bir anlamda kentsel mekânda dengeleyici unsur olarak görmüştür (Akt. Bal, 2011: 230).

Yukarıda yer alan görüşlerin kısa bir özeti yapılacak olursa, mekân kavramı insanın var oluşuyla birlikte kendisine yer bulmuştur. Her toplumda mekâna yüklenilen anlam farklı olsa da esas itibariye bakıldığı zaman insanların değer yargılarıyla şekillendiği görülmüştür. Kentsel mekânın üretimi, geliştirilmesi ve dönüşümünde; birikim süreci, sermaye, üretimin örgütlenmesi ve devlet önemli rol oynamaktadır.

1.1.10. Yeni Gelişme Alanları

Birinci Dünya Savaşı’ na kadar, halkın konut gereksinimleri üzerinde durulmamıştır fakat yaşam koşullarının iyileşmesiyle birlikte halkın barınma

gereksinimi üzerinde durulmaya başlanmış ve kent planlaması yoluna gidilmiştir (Keleş, 2013: 373). Yeni gelişme alanları ülkeden ülkeye ve zamana göre farklı kavramlarla isimlendirilmişlerdir. Zaman ilerledikçe de yapılan konut türlerinde farklılıklar gözlenmeye başlamıştır. 1950' ler ve 2000' li yıllarda insanların aile yapısında, gelir düzeyinde, sosyo-kültürel değerlerinde, coğrafi konumunda ve zevklerdeki değişimlere bağlı olarak konut yapılarında da değişimler meydana gelmiştir (Keleş, 2014: 304). Mekân organizasyonunda ilk dönüşüm kuşkusuz gecekonduyla gerçekleşmiştir. Gecekonduların oluşması şehirleşmenin ilk boyutu olarak kabul edilmektedir. Gecekondulaşma, hızlı şehirleşmenin bir sonucu olarak meydana gelmiş, kırdan kente göç eden insanların barınabilecekleri mekânlar olarak ortaya çıkmıştır (Tekeli, 1982: 203). Gecekonduarda yaşayanlar genellikle toplumların dar gelirli ve yoksul sınıflarıdır. Gecekondu kentlerin eski ve yeni kesimleri arasında maddi ve manevi anlamda, geçiş halindeki alanları oluşturmaktadır. Çoğu gecekondu türdeş görünümlüdür. Bazı kesimleri sağlık ve sağlamlık yönünden çok iyi olurken, öteki bir kesimi ise oturulamayacak vaziyettedir (Keleş, 2013: 500-5001). 1996 yılında Türkiye'de, 775 Sayılı çıkarılan yasayla birlikte gecekondu alanlarının varlığı kabul edilmiş, gecekondu alanlarında tasfiye, ıslah ve önleme bölgelerinin oluşturulmasına olanak tanınmış bunların gerçekleşmesi için de pozitif nitelikli düzenlemeler getirilmiştir (Tekeli, 2011: 328). 1960' lı yıllardan sonra ise apartman dairesi denilen konut tipine yoğun geçişler yapılmaya başlanmıştır. Bunun için Kat Mülkiyeti Yasası yürürlüğe girmiş ve ilk yıllarda daha çok iki katlı binalar yapılırken, daha sonraki yıllarda 3-5, 7-9 ve daha yüksek katlardaki binalar yapılmıştır. Nüfusun artması ve yer darlığı gibi sebeplerden ötürü apartmanların yapılması insanların yaşamlarında kolaylık sağlamıştır. Apartman türü konut kategorisine 2000 yıllarında öncülüğünü Toplu Konut İdaresi (TOKİ)' nin yaptığı çok katlı (20-30) gökdelen tipi apartmanları da eklemek mümkündür. 1980' li yıllara gelindiğinde ise, toplu konut ortaklıkları yani konut kooperatifleri oluşmaya başlamıştır. 1981 yılında yürürlüğe giren ilk Toplu Konut Yasası da kooperatifler, kooperatif birliklerini, toplu konut kuruluşlarını desteklemiştir. Bu kuruluşların yılda en az 750 ile 1000 arasında konut üretmelerini ise şart koşmuştur. Bu yasa ile kredi desteği sağlanmış ve ilk başlarda üretilen konutlar artış gösterirken, TOKİ' nin desteğini çekmesi sonucu gerileme dönemine girilmiştir. Sonuç olarak ise, Konut Kooperatifleri üzerinde pek başarılı olamamıştır (Keleş, 2014: 338). 2003 yılı ve

sonrasında ise, konut yenileme çalışmaları yapılmaya başlamıştır. Bu çalışmalarla kentsel alanların yeniden canlandırılması ya da soylulaştırılması ve kentsel dönüşümü çalışmaları amaçlanmıştır. Dönüştürme genellikle gecekondu, kaçak apartmanların bulunduğu alanlar, yıkım riski olan alanlar, kent öteklerindeki çöküntü alanlar ve ekonomik ömrünü doldurmuş görünen kent bölümlerinde yapılmaya başlanmıştır. Dönüştürme yapılmasının amacı, bu alanların günün gereksinmelerine daha iyi cevap verebilmesini sağlamaktır. Bu gibi amaçlar doğrultusunda 2005 yılında bir kanun çıkarılmıştır. Bu kanun, kentlerin merkez alanlarının sağlıklı bir şekilde iskân edilerek şehrin güvenliğini tehdit eden denetimsiz bölgelerini yenileştirmek ve günümüz gereklerine uygun olarak kullanılabilir hale getirmek amacıyla çıkarılmıştır. Günümüzde kentsel yenileme, başlıca üç amacın gerçekleşmesine yardımcı olarak kullanılmaktadır. Bunlar; yoksulluk yuvalarının temizlenmesi, kent öteklerinin, anakentlerin öteki kesimleri ve yöre kentlerle aralarındaki ekonomik canlılık ayrımlarını gidermek üzere bu kesimlerin yenilenmesi, son olarak ise, yerel yönetimlerin akçal olanaklarının artırılmasıdır. Kentsel yenileme sadece yoksulluk yuvalarının temizlenmesini amaç edinmemektedir. Bu amacın yanı sıra canlandırma, koruma ve yeniden geliştirmeyi de hedeflemektedir (Keleş, 2013: 359-391).

Bu konulardaki yoğun çalışmalara farklı örnekler eklenebilir örneğin Herbert J. Gans'ın "The Urban Villagers" adlı 1950'lerde İkinci nesil İtalyan-Amerikalıların Boston'un West-End adı verilen alanındaki yaşantılarında grup ve sınıf odağında yaptığı katılımlı gözlemlere dayalı çalışmada kent yenilenmesi öncesindeki tespitleri etnisite, kültür ve sınıf tartışması üzerine yoğunlaşmıştır. Uluslararası göçmen grubun sosyal ilişkileri ve onların çıkarılarak yüksek kirali konutların yapımının planlandığı alanda mevcut olanın söylenilenin aksine bir slum'dan farklılığına da vurgu yapan çalışması önemlidir. 1950'lerden beri mevcudun değişimi veya yeni yerleşim alanları oldukça dikkat çekmiştir (Gans, 1982).

Lefebvre'nin bahsettiği mekânın toplumsal olduğu vurgusu önemlidir. O'na göre "mekan üretimi ve mekanın üretimi süreci varsa, tarih de vardır (...) üretici güçler (doğa, çalışma ve çalışmanın örgütlenmesi, teknik ve bilgiler) ve elbette üretim ilişkileri, mekan üretiminde belirlenmesi gereken bir role sahiptirler. Bir üretim tarzından diğerine geçiş çok büyük önem taşır çünkü bu, mekanı alt üst ederek mekana dahil olabilen toplumsal üretim ilişkileri içindeki etkisidir. Her üretim tarzı-hipotez

gereği kendine uygun mekâna sahip olduğundan, bu geçiş sırasında yeni bir mekân üretilir” (Lefebvre,2014:76). Bu anlamda, mekânın deneyimlenmesinde üç unsura dikkat çeker: algılanan, tasarlanan ve yaşanan. Bu anlamda mevcut çalışmada Barış Yapı Kooperatifinin *tasarlanan, algılanan ve yaşanan yönlerine* yönelik bir durum tespitinin kısmen de olsa yapılacağı vurgulanabilir. Kısmen denilmesi gerekli çünkü mekânın dönemselleştirilmesi önemli olduğu için beş farklı mekan türünden bahseder Lefebvre (Mutlak, kutsal, tarihsel, soyut, çelişkili ve diferansiyel mekan) ancak mevcut tanımlanan çalışma alanı olan Barış Yapı kooperatifi, eski ilçeye eklenilen küçük ölçekte yeni bir yerleşim yeri olduğundan belki tam anlamıyla yeni bir gelişme alanı olarak teorik olarak değil de halkın ifadesi üzerinden sıfatlandırılmaktadır. Gans’ın çalışmasındaki gibi 20 civarındaki bir hane halkı üzerinden ele alındığından ilgili mekânın dönemselliğinden yeni gelişme alanının çok katmanlı (kurumsal, idari vb) takibinden ziyade mekânın deneyimlenmesindeki üçlü unsur üzerinden (*tasarlanan, algılanan ve yaşanan mekân*) yaklaşılmaktadır.

1.1.11. Kentsel Alanlarda Sosyal İlişkiler

Bu başlık altında pek çok örnek verilebilir ancak en belirgin örneklerden birkaçını burada yeniden vurgulamakta fayda bulunmaktadır.

Erder, eski bir köyün kentleşmeye başlaması, yeni gelişen bir alan olması ve bu alandaki sosyal ilişkileri “*Ümraniye*” adlı çalışmasında ele almıştır. Bu çalışmada, eski bir köyün kentsel yerleşmeye dönüşme sürecinde yer alan grupların ilişki ağlarını incelerken hane halkları üzerine odaklanarak çalışmasını yapmış ve ilişki ağlarının toplumda tabakalaşma sisteminin doğmasına zemin hazırladığını savunmuştur. Göç süreciyle birlikte toplumda avantajlı grupların yanı sıra dezavantajlı grupların da oluştuğunu ifade etmiş, sosyal ilişkileri ise, görüşme yapılan hanelerin ilişkileri çerçevesinde incelemiştir. Sosyal ilişkiler kapsamında yüksek haneleri, izole edilen haneleri, yoksul ve yoksullaşan haneleri ele almıştır (Erder, 2006: 310).

Işık ve Pınarcıoğlu “*Nöbetleşe Yoksulluk*” adlı çalışmasında ‘kaçak kent’ olarak adlandırılan Sultanbeyli’ nin sosyal ilişkilerini ‘yoksulluk’ kavramı çerçevesinde ele alarak incelemiştir. Sultanbeyli’ ye 1980 sonrasında yoğun göç gerçekleşmiş ve sonucunda kaçak yerleşmelerin meydana gelmesiyle birlikte toplumda kutuplaşmalar oluştuğunu orman alanlarını, su havzalarını, tüketen yağma gurubun oluştuğunu

söylemiştir. Sultanbeyli’ de göçmen guruplarının yerleşmesiyle beraber sosyal ilişkilerde yozlaşmanın ve anominin arttığını kent kültürünün zayıfladığını ve çatışmaların arttığını savunup bu çerçevede çalışmasını oluşturmuştur. Nöbetleşe Yoksulluk, kente göç eden insanların daha önce kente yerleşen insanlar tarafından sömürülmeleri ile önceden yerleşen insanların zenginleşirken yeni gelen insanlara yoksulluğu devretmeleri ile ifade edilmektedir. Bu çalışmada enformel ilişki ağları, formel ve enformel yapıların ilişkisi ele alınmaktadır. Sosyal ilişkiler kapsamında eşitsiz güç ilişkileri anlatılmaktadır (Işık ve Pınarcıoğlu, 2001: 368).

Türkdoğan “*Yoksulluk Kültürü*” adlı çalışmasını Erzurum Gecekonduları üzerinde yapmıştır. Çalışmada gecekonduarda yaşayan insanların sosyal ilişkileri ‘yoksulluk’ kavramı çerçevesinde ele alınmıştır. Yoksulluğun da her fert üzerinde yaşantı biçimi, dünya görüşü ve kişilik kazandırdığını, kaderlerini kabullenip kendilerini teslim ettiklerini söylemiştir. Yoksulluğun da, insanların ekonomik şartlar altında ezilmelerine kendileri gibi insanlarla bir arada bulunmaları insanların diğer insanlarla sosyal ilişkilerini kopardığı için bu insanları yalnızlığa itip toplumdan ayırmalarına neden olduğunu söylemiştir (Türkdoğan, 1974: 115).

Harvey kentin doğasını ve sosyal ilişkileri ele alırken ‘*sosyal adalet*’ kavramı üzerinde durarak açıklamalarda bulunmuştur. Harvey, toplumsal süreçleri ve mekânsal biçimleri bir araya getirmiş ve ‘adalet’ kavramını toplumun bütünündeki sosyal süreçlerle bağlantılı olarak görmüştür. Sosyal adaletsizliğin mekân üzerindeki bölünme ve farklılaşmalarla nasıl örtüştüğünü ortaya koymuştur. Harvey, kentte adaleti neyin sağladığını ilk yerleşen ile sonradan gelip yerleşen insanların farklı damgalanmalarının sebeplerini, bir kentin farklı yerleşim bölgeleri arasında adil dağıtımın olup olmadığını ele alarak kentin doğasına açıklık getirmiştir (Harvey, 2003: 294).

1.2.Kentleşme Kuramları

Bu başlık altında esas olarak Avrupa’ da kentleşme kuramları, Amerika’ da kentleşme kuramları ve son dönem kuramcılar ele alınarak açıklamalarda bulunulmuştur. Temel başlıklar ele alınırken, Bal’ ın 2011 yılı basımlı ‘Kent Sosyolojisi’ kitabındaki başlıklardan hareket edilmiş içerik düzenlenirken farklı kaynaklardan faydalanılmıştır.

1.2.1. Avrupa’da Kentleşme Kuramları

Esas itibariyle kent toplumu endüstrileşmeyle birlikte ortaya çıkmıştır. Bu sebeple kent ve kent toplumuna ilişkin kuramsal çalışmalar da ilk olarak Avrupa’ da düşünürler tarafından geliştirilmiştir. Bu düşünürler kentlerin kuruluşu ve gelişimi üzerinde odaklanıp, olguları tek faktörle açıklamışlardır. Bazı sosyologlar ise çok faktörlü açıklamalar getirmişlerdir (Bal, 2011: 161).

Kentlerin kuruluşu ve gelişimini tek faktörle açıklayan düşünürleri şöyle vurgulanmaktadır:

Keleş’e göre Marx, sanayi, ticaret ve iş bölümünün varlığının kentleri kırsal alanlardan ayırdığını savunmaktadır. Marx, kentsel ve kırsal alanları karşılaştırmakta, kırsal alanları yalnızlık ve dağınıklık ile tanımlarken kentsel alanları ise, üretim araçlarının gereksinmelerinin toplandığı yerler olarak tanımlamaktadır. Marx zenginliğin kaynağını emek ile bağdaştırmakta ve nüfus artsa da kentsel alanlarda iş imkânlarının olduğunu söylemektedir. Marx kenti kapitalizm ile ilişkilendirir, kentin sınıf yapısını doğurduğunu ve kendine özgü bilinç yarattığını savunmaktadır (Akt. Keleş, 2004: 131-132).

Smith, kırsal alanla kentsel alan arasında zihniyet çelişkisinin bulunduğundan bahsetmektedir. Toprak sahiplerinin zevklerini tatmin etmek isterken, tüccarların ise çıkarlarını gözetmesinin zihniyet çelişkisi oluşturduğunu söylemektedir. Smith, kentsel alanda Avrupa burjuvazisinin gelişimi, iş bölümü ve ticaret toplumunun ortaya çıkması arasında ilişkinin bulunduğunu söylemektedir (Akt. Bal, 2011: 161-162).

Emile Durkheim, kenti, ‘iş bölümü’ ve ‘dayanışma’ kavramıyla ilişkili olarak ele alır. Toplumda iş bölümünün olması için belli bir nüfus yoğunluğu ve tinsel yoğunluğun olması gerektiğini savunur. Kentleşme olduğu zaman iş bölümü de artar. Kentte nüfusun yığılması iş bölümünü sağlarken, anormallikleri doğuracağını da ileri sürmektedir. Günümüzde kent ile toplum arasındaki farkın ortadan kalktığını ve toplumun artık büyük ölçekte kent olarak adlandırılmasının daha doğru olacağını savunmaktadır (Akt. Keleş, 2004: 132).

Pirenne, Ortaçağ batı kentlerinden bahsetmektedir. Pirenne bu kentleri, rahipler ve soyluların yanında toplumsal ve siyasal anlamda etkili olabilecek yeni bir sınıfın yaratılması açısından önemli bulmaktadır. Ortaçağ burjuvazisini tam anlamıyla kentsel bir sınıf olarak görmüş ve diğer hiçbir uygarlıkta böyle bir durumun gerçekleşmediğini

savunmuştur. Ortaçağ kentleriyle kırsal bölgelerin toplumsal ve ekonomik örgütlenmesi arasında tam bir çelişkinin bulunduğunu da söylemektedir (Akt. Karakaş, 2001).

Pirenne 19. yy' a kadar kentlerin varlığından söz edilemeyeceğini, kent yerine kale ya da yönetim merkezi olarak kentlerin bulunduğunu savunmaktadır. Pirenne, Antik çağ ve ortaçağ kentlerini karşılaştırma yoluna gitmiştir. Antikçağda, kırsal ekonomi ile kentsel ekonominin yan yana varlığını sürdürdüğünü, kent nüfusunun da büyük çoğunluğunun kent dışında toprak ekimiyle geçimlerini sürdürdüklerini söylemektedir. Ortaçağ kentlerinde ise, ticaret ve ekonominin daha fazla önem kazandığını kırsal kesim ile kent yaşamı arasında keskin bir çizginin olduğunu savunmaktadır. Ancak ticaretin kentlerde gelişmeye başlaması aynı zamanda kapitalizmin doğuşunu da sağlamıştır. Ticaretle birlikte, tarımsal üretim de artmış ve köylü pazarı için üretmeye başlamıştır. Köylü insanlar artık senyöre bağlı olmamaya başlamışlar ve özgürlüklerini ön plana alarak pazara açılan köylü haline gelmişlerdir. Bu kısım insanlar kentlere akın ederek özgür iş gücünü oluşturmuşlardır. Meydana gelen bu değişimler ise, din adamları ve soyluların durumunu sarsmıştır. Çünkü artık bu takım insanlar çiftçilerin emeği ile geçinemeyeceklerdi. Ticaretin gittikçe genişlemeye başlaması orta sınıfın genişlemesini de sağlamış, paranın önemi daha fazla artmıştır. Bu gibi durumlar ise kapitalistlerin doğmasına neden olmuştur. Bazı kapitalistler sermayelerini toprağa bağlarken, bazıları ise tefecilikle uğraşıyorlardır. Para ticareti sonucu bankerlik sistemi ortaya çıkmış, para dolaşımı ile fiyatlar yükselmiş ve kentler hayat pahalılığının yüksek olduğu yerler haline gelmiştir. Kentlerde orta sınıflar ekonominin yanı sıra siyasal yaşama da katılım sağlamaya başlamışlardır. Bu sayede kentlerde bürokrasi de gelişme imkânı bulmuştur. Din adamlarının toplumdaki etkililiği azalırken, orta sınıfın etkisi ve önemi de artmaya başlamıştır (Akt: Bal, 2011: 164-169).

Özetle kentin kuruluşunu tek faktörle açıklayan kuramcıların üzerinde durdukları noktaların ortak olduğu görülmektedir. Düşünürler birkaç nokta üzerine eğilip kenti açıklamaya çalışsalar da geldikleri noktanın ortak olduğu görülmektedir. Marx kapitalizm üzerinde durup kenti açıklarken aynı şekilde Pirenne de ticaretin kapitalizmi doğurduğunu savunur. Durkheim iş bölümü üzerinde yoğunlukla dururken, Smith de benzer şekilde burjuvazinin gelişimi, iş bölümü ve ticaret toplumunun ortaya çıkması arasında ilişkinin bulunduğunu söylemektedir.

Tek faktörlü açıklamaların yetersiz bulunması üzerine, genel bir bakış açısı ortaya konulması amacıyla çok faktörlü kuram geliştirilmiştir. Çok faktörlü kuramın düşünürleri Georg Simmel ve Max Weber' dir.

Özyurt' un özetlediğine göre; Georg Simmel, 'kentsel toplumun' çözümlemesini yapmıştır. Kentin modern insanın yaşamında merkezi bir yere sahip olduğunu savunmaktadır. İnsanların kentlere yerleşmesiyle birlikte kente uyum süreci de başlamıştır. Kentli insan dışarıdan sürekli uyaran almakta ve bu uyaranlar bireylerin kişilikleri ile çelişki oluşturabilmektedir. Kentte yaşayan insana olan talep sürekli olarak artmaktadır. Artan talebi karşılamak ve kentte yaşayan insana ayak uydurabilmek için insan belli bir yerden sonra duygularını bırakmakta ve aklıyla hareket etmeye başlamaktadır. Simmel 'rasyonellik' kavramı üzerinde durmaktadır. Rasyonellik insanı kent baskısından koruma isteği sonucu meydana gelmiştir. Kentte zekâ kadar para ekonomisi de egemendir. Zekâ ve para ekonomisi birbirini tamamlar niteliktedir. Para, insanları nesnelleşmektedir. Kentlerin büyümesi ve pazarın genişlemesiyle de modern insan hesapçı olmaya başlamıştır (Akt. Özyurt, 2007: 114). Simmel kentli insanın bir yabancı olduğunu söylemektedir. Çünkü kentli insan davranışlarını kendisi olarak gerçekleştirmemekte ve bölünmüş bir kişiliğe sahip olmaktadır (Akt. Koyuncu, 2011: 34). Simmel metropolün bireye özgürlük değeri de kazandırdığını savunmaktadır. Küçük kasabalar insanları ön yargılar ve küçük işlerle sınırlandırırken, modern metropol ise insana özgürlük alanı sunmaktadır. Bireysellik ve bireysel bağımsızlık metropolde gerçekleşmektedir. Kırsal yaşam alışlagelmiş zihinsel imgeleri önerirken, metropol yoğun ekonomik değiş tokuş, daha çok zihinsel uyaran, kayıtsızlık ve bıkkınlık sunmaktadır (Akt. Bal, 2011: 172-173).

Simmel' in görüşlerini özetleyecek olursak, kentsel toplumu açıklarken kırsal kesimle karşılaştırma yoluna gitmiştir. Kentli insan ile kırsal alanda yaşayan insan arasındaki farklılıkları ortaya koymuştur. Kentli insanda bireyselliğin ön planda olduğunu, akıl üstünlüğünü ve paranın esas belirleyici unsur olduğunu söylemektedir. Kentlerde rasyonellik ön plandadır ve insanlar birbirleriyle yabancılaşmaktadırlar. Metropolde insanlar ön yargılarından ve küçük işlerden uzaklaştığı için insanların özgürlük alanları daha geniştir.

Çok faktörlü kuramın bir diğer temsilcisi, Max Weber' dir. Weber kenti tanımlarken nüfusu yeterli ölçüt olarak görmemektedir. Nüfustan ziyade daha önemli

olanın ekonomik ve siyasi örgütlenme olduğunu savunmaktadır. Weber' in üzerinde durduğu önemli nokta, kentin Pazar yeri özelliği göstermesidir. Kentin ekonomik olarak gelişkin yapısı hem orada yaşayanları hem de art bölgesindekileri beslemektedir. Weber' in kent kuramına bakıldığında, kenti siyasal bir birim olarak görmektedir. Kent, üretim ve değişim koşullarını da belirlemektedir. Kentin siyasal birim olduğunu gösteren simgeler ise, kentte kalenin var olması ve siyasi gücüdür. Weber ideal kent tipinin özelliklerini pazar yeri, kale, hukuk sistemi, insanların toplu yaşaması ve özerkliğin varlığı ile açıklamaktadır (Akt. Keleş, 2004: 133). Weber' e göre şehir tam anlamıyla Batı' da ortaya çıkmıştır. Modern toplumun ortaya çıkışını 'akılcılaşma' kavramı ile açıklamaktadır. Akılcılaşma ve büyüden arınma noktasında şehirler gelişmiştir. Weber tüketici, üretici ve ticaret şehirleri gibi farklı şehir türlerinin olduğundan bahsetmektedir. Weber Antik şehirler üzerinde de durmaktadır. Weber bu şehirlerin tarım şehirleri olduklarını söyler. Bu şehirler toprak sahibi soyluların ikamet ettikleri merkezlerdir. Weber tarım şehirlerini tüketici şehirlerin bir türü olarak açıklarken, tüketici şehirleri ise saraya ya da tüketicilere bağlı şehirler olarak tanımlamaktadır. Weber, saray memurlarının şehrine Pekin' i örnek verirken, toprak rantı tüketicilerin şehrine ise, Moskova' yı örnek vermektedir. Nüfusun çoğalması, şehrin gelişmesi şehirdeki üretime bağlı olduğu şehirler üretim şehirleridir. Örnek olarak ise, Bochum ve Antik Asyatik zanaatkarlar şehirlerini göstermektedir. Yabancı ve yerel malları piyasalarda satan tüccarların ticaretine bağlı olan ticaret şehirlerinin bulunduğunu da söylemektedir. Bunlara, İtalyan şehirleri, Ortaçağ Akdeniz şehirleri örnek olarak verilebilir. Weber şehirleri coğrafi konumlarına göre, kıyı şehirleri ve ticaret şehirleri olarak da sınıflandırmaktadır. Antikite' nin Polis' i ve Ortaçağ' ın Akdeniz şehirleri kıyı şehirlerine örnektir. Kıyı şehirleri ticaret şehirleriyken, kara şehirleri ise, tarım veya tüketim şehirleridir. Çin' den Mısır' a tüm doğu şehirleri kara şehridir. Weber' e göre kıyı şehri gelişmeye açık olan şehirken, kara şehri ise kapanmışlık örneği gösterir (Akt. Sunar, 2011: 428). Weber' e göre kent, özel siyasi ve idari düzenlemelere sahiptir. Weber geçmişteki birçok kentin bir kale içerisinde var olduğunu ve askeri garnizon olarak var olduğunu belirtmektedir. Kalenin varlığının sadece kente ait bir özellik olmadığını savaş dönemlerinde köylerin de kale gibi çevrildiğini belirtmektedir. Hatta belli yerleşim yerlerinde silahlı insanların ve hayvanların sığınacağı kalelerin de inşa edildiğini belirtmiştir. Kale ve pazarın birleşimi

olarak kentte ise Weber kalelerle çevrilmiş kentin siyasi forma geçiş sürecini de açıklamaktadır. Ona göre böyle bir şehrin var olabilmesi için; kaleye, kral ve soylu ya da şövalyeye sahip olunması gerekmektedir. Kalenin çevresinde yaşayan kişilerden birkaçının özel görevleri bulunmaktadır. Kale ile ilişkili bulunan pazar, kral ya da aristokrat tarafından korunmaktadır. Bu durum ise, pazara verilen önemi göstermektedir. Kalenin varlığı şehir için çok önemlidir. Kale ortaya çıktığında zanaatkarlar hemen oraya yerleşmektedirler. Yerleşmelerindeki amaç ise malikânenin ve savaşçıların ihtiyaçlarını karşılama isteğidir (Akt. Bal, 2011: 178-179).

1.2.2. Amerika’ da Kentleşme Kuramları

Amerika’ da oluşturulan kentleşme kuramları daha çok pratiğe yönelmiş ve özellikle Chicago okulu öğrencileri tarafından şehirlerin yapısı incelenerek çalışmalar yapılmıştır.

Ekolojik Kuram

Chicago Okulu’ nun temellerinin ilk olarak Robert E. Park, Ernest W. Burgess, R. D. McKenzie ve Louis Wirth’ in çalışmalarına dayandığı görülmüştür (Duru ve Alkan, 2002: 11). Chicago kentindeki hızlı endüstrileşmeyle birlikte birçok toplumsal sorun ortaya çıkmıştır. Şehirde birçok problemin ortaya çıkması araştırmacıları kenti gözlemlemeye ve kent üzerine çalışmaya itmiştir (Serter, 2013: 69). Park, Burgess ve McKenzie, Chicago Okulunda yürütülen kent çalışmalarını “The City” (1925) başlıklı kitapta toplamışlardır (Duru ve Alkan, 2002: 11).

Kentsel ekoloji kuramı, modern sanayi kentlerinde kentsel büyümeyi ve mekansal olarak ayrılaşmayı açıklamak amacıyla ortaya çıkmıştır. Kent sosyolojisinde getto, çöküntü alanları ve lüks konut vb. tanımlar ilk kez bu yaklaşımla gündeme gelmiş ve sistemli bir şekilde incelenmiştir. Park, kentlerin planlama sonucu değil de doğal bir süreç ile ortaya çıktığını belirtir. Kentsel mekânlardaki sanayi bölgelerini, lüks konutları doğal olarak tanımlamaktadır. Park, kent ve insanların içgüdülerinin eş değer olduğunu savunur. Kentteki çöküntü alanlarını kaldırmayı insanların içgüdülerini yok etmekle aynı anlama geldiğini savunur (Akt. Güllüoğlu, 2012: 8). Park çalışmalarını Darwin’ in evrim teorisinden etkilenecek yürütmüştür. Kent ortamında da insan davranışının araştırılmasında takip edilecek yollar ile kent sosyolojisinin sınırlarını belirlemeye çalışmıştır. Park’ a göre, kent yapay bir inşa değildir, insan doğasının ürünüdür. Kent

nüfusunun yoğunluğunu sağlayan ulaşım ve iletişimdeki gelişmeler kentin ekolojik olarak örgütlenmesinin sonucudur. Park, kent araştırmaları yapılırken kentteki nüfusun çok önemli olduğunu ve kentteki nüfus değişimlerinin incelenmesi gerektiğini savunur. Kent ortamı ile mahalle ortamının aynı olmadığını kentte endüstriyel rekabetten dolayı çıkar ilişkilerinin olduğunu; mahalle ortamlarında ise, yakınlık, kişisel ilişkiler ve ortak çıkarların olduğunu, bunların da araştırılması gerektiğini belirtmektedir. Park, para kavramı üzerinde durur ve paranın değerlerin rasyonelleşmesine ve duygular yerine çıkarların ön planda olmasına neden olduğunu söyler (Akt. Koyuncu, 2011: 36-37). Park, kentlerin büyümesiyle birlikte yüz yüze ilişkilerin yerini gayri şahsi, yüzeysel, rasyonel, çıkarıcı ilişkilerin aldığını savunur. Kentlerdeki suç oranlarının artmasını da çıkarıcı ve rasyonel ilişkilere bağlamaktadır (Akt. Koyuncu, 2011: 37-38). Park, kente göç eden insanların asimilasyona uğradıklarını savunur ve bu durumu açıklayan kuramlar geliştirir. Bu kuramı ‘bağlantı hipotezi’ olarak adlandırır. Bunu da ‘erime/eritme potası’ kuramıyla ilişkilendirmektedir. Göç edenler ilk olarak kente uyum sağlamaya çalışmaktadırlar ve güvenli bir yer için mücadelelerini sürdürmektedirler. Bu aşamada verimsiz topraklar, kötü konutlar gibi istenilmeyen yerler elde ederler. İkinci olarak bu kişiler ya da çocukları, torunları, egemen grubun değerlerini, dillerini öğrenip daha iyi şartlar elde ederler ve yüksek prestijli işler için mücadele ederler. Egemen grupla evlilik yapabilirler ve artık geleneksel kültürleri zayıflayıp yok olmaya başlamıştır yani asimilasyonları tamamlanmıştır (Akt. Bal, 2011: 190).

Aynı Merkezli Daireler Kuramı

Chicago Okulu’ nun düşünürü Burgess “Aynı Merkezli Daireler Kuramı” nı geliştirmiştir. Bu kurama göre, kentin büyümesi eş merkezli dairelerle gösterilebilir. Bu daireler, hem şehrin mekân üzerindeki yayılışını hem de, zaman içerisindeki gelişmelerini ifade etmektedir. Burgess bu modelini geliştirirken Chicago şehrini incelemiş ve çalışmasını bu doğrultuda oluşturmuştur. Model beş daireden oluşmaktadır. Bu modelin merkezinde iş alanları yer almaktadır. İş alanlarının içerisinde büyük mağazalar, oteller, bankalar gibi ticari işletmeler yer almaktadır. İkinci bölge, çöküntü bölgesi özelliği göstermektedir. Çünkü bu ikinci bölge işçiler tarafından terk edilen bölge özelliği göstermekte ve terk edilen yerleri iş yerleri işgal etmeye başlamıştır. Üçüncü bölge, endüstri işçilerinin ikamet ettiği alandır. Bu bölgeye insanlar iş yerlerine kısa sürede gitmek istedikleri ve daha önceki yaşam yerlerinin koşulları

olumsuzlaştığı için yerleşmişlerdir. Dördüncü bölgede, serbest meslekte çalışanlar, iş yeri sahipleri, orta sınıf memurlar ve üst sınıflar yer almaktadır. Beşinci ve son bölgede ise, banliyöler ve uydu kentleri bulunmaktadır. Kentin sınırları dışında kalan yerdir ve insanlar şehre inip iş yerine giderler akşam olunca da tekrar evlerine dönmektedirler (Akt. Koyuncu, 2011: 37-38).

Sektör Kuramı

Bu kuramı Homer Hoyt geliştirmiştir. Park ve diğer düşünürler gibi Hoyt da şehri inceleyerek kuramını geliştirmiştir. Hoyt şehrin ulaşım olanaklarını ve güzergâhları inceleyerek kent gelişimindeki önemini ortaya koymak amacıyla geliştirmiştir. Hoyt, kentsel dokunun birbirini takip eden halkalar biçiminde değil de, gelişen ve ulaşım hızı yüksek hatlar boyunca olduğunu ortaya koyarak Sektör Kuramını geliştirmiştir. Hoyt Amerikan kentlerinde gözlemler yapmış ve sonucunda ulaşımın yer seçiminde en önemli unsur olduğunu görmüştür (Serter, 2013: 71). Hoyt bu kuramında kenti beş dilime ayırarak incelemiştir. Merkezde iş ve ticaret bölgesi yer almaktadır. İkinci dilimde toptancılık ve hafif sanayi kuruluşları bulunmaktadır. Üçüncü dilim alt sınıf konutları yer almaktadır. Bu bölgede eskiden zengin sınıflar otururken, zengin sınıfların burayı terk etmeleri sonucu alt sınıf konutları burada yer almaya başlamıştır. Dördüncü dilimde orta sınıf yerleşim bölgesi, beşinci ve son dilimde ise, üst sınıf yerleşim bölgesi yer almaktadır (Akt. Keleş, 2004: 123).

Çok Merkezli Gelişim Kuramı

Bu kuram, Chauncy Harris ve Edward Ullman tarafından geliştirilmiştir. Bu kurama göre, kentsel gelişmeler birkaç ayrı çekirdek çevresinde yer alırlar. Bu çekirdekler bazı kentlerde yeni ortaya çıkmışken, bazılarında ise kentlerin genişlemesine bağlı olarak ortaya çıkmıştır. Kentler içinde birden çok merkezin bulunması birkaç noktada özetlenebilir. Bu noktalar:

- *“Kimi etkinlikler uzmanlaşmış özel hizmetlere gereksinme gösterir ve onların bulunduğu yerlere yakın olmak isterler.*
- *Diğer kimi etkinlikler, kendilerine benzeyen ya da onların tamamlayıcısı olan etkinlikler ile bir arada bulunmayı yeğlerler.*
- *Birbirine benzemeyen kimi kentsel etkinlikler ise, aralarındaki zıtlık yüzünden ayrı ayrı yerlerde yer seçerler. Bir çimento fabrikası ve hastanenin durumunda olduğu gibi.*

Son olarak kimi kentsel etkinlikler, kendileri için en çok istenmeye değer yerlerin yüksek rantını ödeme gücünden yoksun bulundukları için, ayrı ayrı çekirdeklerin yaratılmasına da yol açabilirler”. (Akt. Keleş, 2004: 125-126).

Kentlerin çoğunda topraktan yararlanma biçimlerine göre altı farklı bölge belirir. Bu bölgeler:

- “Özelsel iş ve ticaret bölgesi,
- Toptancılık ve hafif sanayi bölgesi,
- Ağır sanayi bölgesi,
- Oturma bölgesi,
- Kültür özekleri,
- Parklar,
- Kentin hafif sanayi kuruluşlarının bulunduğu küçük çekirdekler,
- Yörekentler”.

“Oturma bölgeleri de kendi içlerinde; dar gelirli, orta ve yüksek gelirli sınıflara göre farklılaşmakta; yörekentler ise konut ve sanayi yörekentleri olarak ikiye ayrılmaktadır” (Akt. Keleş, 2004: 125-126).

Louis Wirth

Wirth, ‘Bir Yaşam Biçimi Olarak Kentleşme’ adlı makalesinde kent tanımını yaparken nüfusun büyüklüğünün yanı sıra kent üzerinde heterojenlik ve yoğunluğun da önemli olduğunu belirtmiştir. Wirth kırsal ve kentsel bölge ayrımı yaparken bu ayrımın bu iki faktörün önemli olduğunu söylemiştir (Akt. Serter, 2013: 72). Wirth kenti, ‘bir yaşam biçimi’ olarak görmektedir. Kentte yaşayan insanların yakın mesafede oturmalarına rağmen sosyal olarak çok uzak olduklarını söylemektedir. Wirth kentlerde yaşayan insanların ilişkilerinin gittikçe daha resmi ve parçalanmış hale geldiğini, aile, akrabalık ve komşuluk ilişkilerinin zayıfladığını, ticari ilişkilerin insan hayatında her alanı kapsayacağını söylemektedir. Kentlerdeki yoğunluk farklı özellikteki mahallelerin varlığını da meydana getirmiştir. Bu mahallelerde küçük toplulukların özellikleri de görülebilmektedir. Wirth hem genel olarak kentlerin hem de Amerika’ daki kentlerin göç olgusuna dikkat çekmektedir. Bu göç olgusuyla birlikte toplumda bireysel olarak farklılıkların da meydana geldiğini savunmaktadır (Akt. Koyuncu, 2011: 39-40). Wirth, kırsal toplumlarla kentleri ayırırken nüfusun büyüklüğü, yoğunluğu ve heterojenliği üzerinde durmaktadır. Wirth’ e göre, nüfusun büyüklüğünden kasıt şudur: birçok

kültürün bir arada yaşaması, benzer kültürlerin korunma amacıyla bir araya gelmesi ve toplum içinde birbirlerini tamamlar nitelikte olmasıdır. Toplumda karşılıklı etkileşime ne kadar çok insan katılırsa bireysel farklılıklar da o kadar artmaktadır. Bu sebeplerden dolayı kırsal kesimlere göre kentlerde yaşayan insanların düşünceleri daha fazla ayrı kutuplara ayrılmıştır. Kentlerdeki insanlar birbirlerine yakın yaşarlar fakat birbirlerini tanımazlar ve insanların ilişkileri kısa ömürlüdür. İnsanların birbirleri ile olan ilişkileri kısa ömürlüdür genelde çıkar üzerine kuruludur. Nüfus büyüklüğü insanlar arasındaki uçurumu da artırmakta ve mesafeler yaratmaktadır. Wirth' in nüfus yoğunluğundan kastı, kentteki nüfusun belli bir yerde yığılması durumudur. Kentlerdeki nüfus yoğunluğu çeşitli sorunları da doğurabileceğini söylemektedir. Bu sorunları engellemek için yasal düzenlemeler getirilmiş ve hareket alanları kısıtlanmıştır. Aynı şartlara sahip insanlar kentlerde bilinçli olarak ya da yaşadığı koşullar gereği aynı yerlerde yaşamak isterler. Ancak bu insanların arasında duygu bağı olmaması halinde rekabet ve karşılıklı sömürü gibi durumların meydana geldiğini söylemektedir. Bu gibi durumların meydana gelmesini önlemek için ise, nüfus yoğunluğu olan kentlerde denetime ihtiyaç olduğunu savunmaktadır. Wirth, nüfusun heterojenliğinin farklı kültürlerle sahip insanların bir arada yaşamasını ifade ettiğini söyler. Kentte çok sayıda insanın bulunması kişisel farklılıkların artmasına da yol açtığını söylemektedir. Kentlerde farklı kültürlerden insanların yaşaması sınıf farklılıklarının karmaşıklaşmasına neden olmakta bu durum ise, kentin katı sınıf yapısının yıkılmasını sağladığını söylemektedir (Akt. Güllüoğlu, 2012: 11). Bal, Wirth' in ifade ettiği kentsel yaşamın temel özelliklerinin neler olduğunu şu şekilde maddeleştirmiştir:

- *“Birincil ilişkilerin yerini ikincil ilişkilerin alması,*
- *Akrabalık bağlarının zayıflaması,*
- *Ailelerin toplumsal açıdan öneminin zayıflaması,*
- *Komşuluğun kaybolmaya başlaması,*
- *Toplumsal dayanışmanın zayıflaması,*
- *Sanayi, eğitim ve eğlenceye ilişkin etkinliklerin ev dışına, uzmanlaşmış kurumlara kaydırılması,*
- *Sağlığın korunması eğitim, eğlence ve kültürel gelişmeyle ilgili olanakların sağlanması ve bunları sunan uzmanlaşmış kurumların yaygınlaşması vb.”*(Bal,2011: 204).

1.2.3. Son Dönem Kuramcıları

Yapılan araştırmalarda elde edilen verilere göre, son dönemlerde kent üzerine çalışmalar yapan birçok kuramcı bulunmaktadır. Ancak öncü kabul edilen ve sonradan diğer düşünürleri etkileyen kuramcılar üzerinde durulacaktır. Bu kuramcılar: H. Lefebvre, D. Harvey, M. Castells ve R. Pahl' dır.

Bu kuramcılar kentsel gelişmeyi ve kentsel gelişmenin evrelerini eleştirel bir bakış açısıyla kavramsallaştırmışlardır. Öncelikle kentlerdeki evrensellik ideolojisini eleştirmişlerdir. Bu eleştirinin temelinde ise, Chicago Okulu bulunmaktadır (Güllüpinar, 2012: 13).

Toplumsal Ürün Olarak Mekân: Henri Lefebvre

Arslanoğlu' nun özetlediğine göre, Lefebvre, mekân kavramı üzerinde durmaktadır. Mekânı toplumsal bir ürün olarak görmekte her üretim biçiminin de kendi mekânını oluşturduğunu söylemektedir. Yaratılan her yeni mekânın da yeni toplumsal ilişkileri meydana getirdiğini belirtmektedir. Lefebvre kentin olmadığını kırdan uzaklaşan kentli yaşam biçimlerinin egemen olduğu mekânın var olduğunu söyler (Akt. Arslanoğlu, 2000: 69). Ayrıca Lefebvre kent mekânlarını kapitalizm ile ilişkilendirir. Ona göre kapitalizmin stratejik araçları; kent planlaması ve şehirciliktir (Akt. Güllüpinar, 2012: 13). Lefebvre kapitalizmin, 'kent mekânını işgal ederek ve mekânlar üreterek' büyüdüğünü belirtmektedir. Ona göre 'metaların mekândan üretiminden mekânın kendisinin meta olarak üretimine geçmiş bulunmaktadır'. Lefebvre, kar elde edilmesinde mekânın kapitalist üretiminin önemli bir etken olduğunu söyler. Sanayiden kent kaynaklı kapitalist üretime geçişi de 'kentsel devrim' olarak tanımlamaktadır. Kentsel devrim kavramı kentin fiziksel mekânıyla sınırlı değildir bunun yanı sıra kentli yaşam biçimini ifade etmektedir. Lefebvre, kenti; mekân, günlük hayat, kapitalist ve sosyal ilişkilerin yeniden üretimi kavramlarıyla tanımlamaktadır. Kent bu bağlamda üretim ilişkilerinin, insanların hayat deneyimleriyle yeniden üretildiği mekânlardır (Akt. Arslanoğlu, 2000: 68-69).

Lefebvre' nin görüşleri özetlenecek olursa, Lefebvre analizlerinde mekânın önem taşıdığını savunmakta, mekânın sermaye ile meta haline geldiğini savunmaktadır. Ayrıca mekân kavramını da kapitalizm ile ilişkilendirerek açıklamalarda bulunmaktadır.

M. Castells

Castells de Lefebvre gibi kapitalist üretim tarzı anlayışından yola çıkarak açıklamalarda bulunmuştur. Kentsel mekânı ‘ekonomi’ ile ilişkilendirmiştir. Kentin kavramlaştırılmasında ‘tüketim’ i asıl faktör olarak görmektedir. Kent sisteminin asıl işlevinin üretim yerine artık tüketim olduğunu kabul etmektedir. Gelişmiş ülkelerde kentler artık üretim mekânı olmaktan çıkmıştır (Akt. Arslanoğlu, 2000: 65). Castells kolektif tüketim araçlarından bahseder. Bunların; konut, eğitim, sağlık, kültür, ulaşım, ticaret vb. unsurlar olduğunu söyler ve bu unsurların günlük yaşamda örgütlendiklerini söyler. İş gücünün yeniden üretimi için devlet bu tüketim araçlarını sağlamaya yönelik müdahalelerde bulunmaktadır. Bu işlemi yerine getirirken devletin temel amacı, iş gücünün ertesi gün de çalışması için gerekli olan hizmetleri (gıda, barınma vb.) karşılamaktır. Bu yönüyle kentler iş gücünün yeniden üretiminin sağlandığı mekânlardır (Güllüpnar, 2012: 16). Castells ‘emek gücünün yeniden üretimi’ odak noktasından hareketle yeniden üretim süreçlerinin meydana getirdiği çelişkileri sistematik biçimde kavramsallaştırmıştır. Castells kapitalist ilişkilerde üretimin değil de, ‘kolektif tüketimin’ üzerinde durmuştur. Kolektif tüketimin de devlet hizmetlerinin merkezi haline geldiğini bu durumun da enerji ve becerilerin ‘yeniden üretilmesi’ için gerekli olan kasaba ve kentlere özel rol yüklediğini iddia etmiştir. Devlet tarafından sağlanan hizmetler de kolektif olarak sağlandıkları için ‘siyasallaşmışlardır’. Buradan hareketle ortaya çıkan ise, kentsel politika alanıdır (Akt. Güllüpnar, 2012: 16-17). Castells’ in kentsel değişmeyi açıkladığı mekanizmalarda, mekân ve sosyal süreçler arasındaki ilişki gözlemlenebilmektedir. Kentsel değişmeyi sosyo-mekansal mekanizmalarla açıklama yoluna gitmektedir. Bu mekanizmalar ise, orta sınıf ve kalifiye işçilerin merkezden uzaklaşmasıyla gerçekleşir. Metropolitenleşmeyi sağlayan mekânda yoğunlaşma ise; üretim araçları, iş gücü ve kurumsallaşmanın bir araya gelmesiyle oluşmaktadır (Akt. Arslanoğlu, 2000: 65).

D. Harvey

Harvey kent çalışmalarında kapitalist sistemin adaletsizliği üzerine odaklanarak açıklamalarda bulunmaktadır. Harvey mekân kavramını, kapitalist sermaye birikim hareketleri ve krizleri kapsamında ele almaktadır (Akt. Güllüpnar, 2012: 17). Harvey kent sisteminin örgütlenişi ile sermayenin örgütlenişi arasında ilişki kurmaktadır. Ona

göre, üretimin örgütlenmesi ve sosyal ilişkilerin biçimlendirilmesinde mekân ayırıcı rol oynamaktadır. Bu durumda kentsel yapıda kendisini göstermektedir. Harvey de kenti, Castells ve Lefebvre' de olduğu gibi kapitalizm ile ilişkilendirmektedir. Harvey kenti, kapitalist endüstrinin yüksek kazanç arayışlarının bir ürünü olarak görmektedir. Mekânı biçimlendirenin de kapitalist endüstri olduğunu savunmaktadır. Ona göre topluluğun yaşam yeri seçecek alanı azalmıştır çünkü bu alanlar sermaye koşullarınca kuşatılmıştır. Bu kuşatılmış durumu sonucunda varsıl kesimler yer seçimini özgürce yaparken, diğer guruplar ancak onlardan geriye kalanlar ile yetinmektedirler (Akt. Bıçkı, 2006: 116-117). Harvey' e göre, modern kentlerin büyümesi kapitalistlerin karlarını artırmak istemesiyle olmaktadır. Ona göre, kapitalistler arasındaki rekabet aşırı birikim bunalımına neden olmakta ve krize yol açmaktadır. Bu krizi önlemenin yolu sermayenin yatırıma yönlendirilmesidir. Harvey' e göre sermayenin birinci döngüsünde temel yatırım, üretim ve tüketimdedir. Aşırı birikimin olması halinde birinci döngüde sermayenin bloke olup ikinci ve üçüncü döngülere akabileceğinden bahseder. Sermayenin ikinci döngüsü sabit mallardaki yatırımlarla oluşur. Devlet ya da piyasa aracılığıyla ikinci döngüye aktarılan kaynakların da önemli bir bölümünün kentsel yapıyı çevreye yönlendirildiğinden bahseder. Kentsel yapıyı çevreye yönlendirilen yatırımların bir yandan birikim sorununu çözerken bir yandan da yeni taleplerin ortaya çıkmasına yol açarak birinci döngüdeki krizin çözülmesine yardımcı olduğunu söyler. Buradan da anlaşılmaktadır ki kentsel yapıyı çevrenin oluşumu sermayeden bağımsız değerlendirilemez. Harvey' e göre, kentsel büyüme tesadüflerle değil de, kapitalist sistemin özünü oluşturan sermaye birikim süreçleriyle olmaktadır. Kapitalizm kentleşmeyi, zenginlerin lehine olacak şekilde adaletsizce gerçekleştirmektedir. Kapitalist girişimciler karlarını artırmak için, kente gökdelen, alışveriş merkezleri, lüks konutlar vs. yapmakta ve bunlar da sistemin çelişkilerini yansıtan örnekler olmaktadır (Akt. Güllüpınar, 2013: 75-77)

R. Pahl

Pahl 'kentsel mekân' kavramı üzerinde durmakta ve kenti kaynak tahsis eden bir sistem olarak tanımlamakta ve kent olgusu üzerinde kamu müdahalelerinin bulunduğunu söylemektedir. Pahl, kentte kaynakların tahsisini sağlayan ve tahsise karar vermekle sorumlu olan yerel yöneticilerin bulunduğunu söyler. Bu yerel yöneticilerin de

kaynakları tahsis ederken kendi amaçlarını göz önünde bulundurarak hareket ettiğinden bahseder. Kendi amaçlarını göz önünde bulundurmalarının yanı sıra bu yerel yöneticilerin özerk olmadığını yerel halk tarafından kullanıldığını da söylemektedir. Pahl yerel yöneticilerin bir yandan toplumsal ihtiyaçlar ile sermayenin karlılığı arasında oluşan çelişkili baskı sistemine aracılık ederken, diğer yandan da yerel halk ile merkezi yönetimin farklılaşan çelişkili taleplerine aracılık etme rolü üstlendiğini söyler. (Akt. Koyuncu, 2011: 47).

1.3. Kent Çalışmaları Arasında İlçe/Kasaba Çalışmaları

Bu başlık altında esas olarak, konumuzla ilintili olan yurt dışı çalışmaları, Türkiye’deki çalışmalar ve Tunceli, Pertek çalışmaları incelenmeye çalışılmıştır.

1.3.1.Yurt Dışı Çalışmalar

Laurence C. Becker’ in “*Land Sales and the Transformation of Social Relations and Landscape in Peri-urban Mali*” adlı çalışması; arazi satışları, sosyal ilişkiler ve peyzaj konularına odaklanılarak yapılan bir çalışmadır. Batı Afrika’da küçük ölçekli arazi edinimlerinin uzun zamandır görülmesi, insan-toprak ilişkilerinin dönüşmesine neden olmuştur. Kentsel nüfus artışının da fazla olması arazinin piyasa dışı piyasadan taşınmasına yol açmış, böylece kentlerin kenarlarında yeni mülkiyet sistemleri doğmuştur. Bu sebeple toprak kayıtlarında üssel büyümeler meydana gelmiştir. Araziler geçim mantığıyla kolaylıkla satılmış ve devredilmez araziler özel mülke dönüştürülmüştür. Arazi satışlarına vesile olanlarda bu durumdan yüksek oranda fayda sağlamıştır. Çalışmada, bu gibi süreçler meydana gelirken toplumun nasıl etkileneceği göz önünde bulundurulmadığı için toplumsal etkileri ve sonuçları ele alınmıştır (Becker,2013).

Hualou Long, Yongqiang Liu, Xuegang Hou, Tingting Li, Yurui Li, “*Effects of land use Ttransitions due to Rapid Urbanization on Ecosystem Services: Implications for Urban Planning in the New Developing Arae of China*” adlı çalışmada, yeni gelişme alanlarında kentsel gelişim için yapılan uygulamalar ele alınmaktadır. Çin ekonomisinin hızlı gelişimi ile birlikte araziler üzerinde birçok olumsuz durumlar meydana gelmiştir. Ekolojik sistem ve çevre üzerinde hızlı kentleşmenin baskısı gerçekleşmiş ve hem araştırma enstitülerinin hem de devlet kurumlarının verileri incelenmiş, meydana gelen

değişiklikler değerlendirilmiştir. Bazı revizyonlar ve değerlendirmeler ekolojik kayıplar nedeniyle, su kütleleri ve tarım alanlarında düşüşlerin olduğunu göstermiştir. Sosyo-ekonomik kalkınma için arazinin inşasının anahtarı olarak çalışmacılar, bölgesel ekosistem hizmetlerini ve istikrarını korumak olduğunu görmüşlerdir çünkü sadece bu şekilde Çin’ in gelişimi ve hızlı kentleşme sürecinde ekolojik kaynakların sürdürülebilirliğinin sağlanacağını düşünmüşlerdir (2014).

Chao Ye, Mingxing Chen, Jinjun Duan, Dongyang Yang, “ *Uneven Development, Urbanization and Production of Space in the Middle-scale Region Based on the case of Jiangsu Province China*” adlı çalışma Jiangsu eyaleti incelenek yapılmıştır. Çalışmada kentleşme sürecindeki mekân incelenmiş ve mekânın fiziksel alandan sosyal alana doğru büyük bir geçiş sürecinden geçtiği savunulmuştur. Toplum ve mekan arasındaki ilişkinin daha karmaşık olduğu savunulmuş bu durumun da kentleşmeyi toplumsal olarak yeniden şekillendirdiği söylenmiştir. Bunun yanı sıra sermaye, güç ve sınıflarda toplumda yeniden şekillenip biçimlendirilmektedir. Mekansal üretimin temel metodolojisinin, kentsel mekanı, sosyal ilişkileri ve süreçleri şekillendirmek olduğu savunulmuştur. Bu çalışmada, sermaye ve gücün mekansal etkilerini ortaya koyabilmek için bir dizi basit endeks sistemi tasarlanmıştır. Jiangsu eyaletini tipik bir vaka olarak seçmişlerdir. Bu eyaletin seçilme nedeni ise, hızlı ve farklı bir şehirleşme sürecini izlemesinden dolayıdır. Çalışmada, mekansal üretim süreci 2000’ den 2015’ e kadar belirtilmektedir. Çalışmada indeks yansıtma sınıfı olarak kentli gelir oranı ele alınmıştır. Değişen endekslerin analizine dayanarak, kentleşme süreci bulunmaya çalışılmış ve sonucunda, sermaye ve iktidarın güçlerinin hızlı kentleşmeye büyük oranda katkıda bulunduğu saptanmıştır. İlde üç alt bölge arasında boşluklar ve kırsal kentsel gelir eşitsizliğinin azaltılmadı saptanmış, bunun yanı sıra birçok gizli sosyal risklerin ve mekansal eşitsizliklerin de olduğu saptanmıştır (2017).

See Hoon Park, “*Can We Implant an Artist Community? A Reflection on Government-led Cultural District in Korea*” (2016) adlı çalışma, kültürel sanatçıların, özellikle de sanatçıyı kullananların yönetim alanlarındaki bilgileri genişletmeyi amaçlayarak yapılmıştır. Kore’ nin yükselişi ele alınarak çalışma yapılmıştır. Kore’ de, güneydeki endüstri sonrasında kültür ekonomisinde meydana gelen yükselişler ile kültürel stratejiler de önemli hale gelmiştir. Sanatçı gruplarının, sıkıntılı mahallelerde çalışması ve yaşamaları dikkate alınmış, hükümetin sanatçıların meydan okumalarını

karşılayamadığı görülmüştür. Bu çalışma, farklı düzeylerde hükümet müdahalesiyle üç projeyi incelenmektedir. Bu projeler: Busan şehrindeki Totatoga projesi, Gwangju şehrindeki Daein Sanat Pazarı ve Changwon şehrindeki Changdong Sanat Köyü projesi. Yapılan analizlerde; hükümet, sanatçılar arasındaki ilişkilerde hükümetin rolüne odaklanmaktadır. Aracı kurumlar ve yerel vatandaşlar sosyal bağlamda onları hükümete göndererek sosyal ilişkiler ele alınmakta ve ortaya çıkan farklı sonuçlar değerlendirilmektedir (2016).

Batara Surya, *“The Processes Analysis of Urbanization, Spatial Articulation, Social Change and Social Capital Difference in the Dynamics of New Town Development in the Fringe Area of Makassar City (case study: In Metro Tanjung Bunga Area, Makassar City)”* bu çalışmada, kentleşme süreci ve mekansal etkilenmeler sosyal değişimin belirleyicisi olarak ele alınmış ve analiz edilmiştir. Metro Tanjung bölgesi ele alınarak çalışma yapılmış, yerel toplum arasındaki sermaye farklılıkları ele alınarak incelemeler yapılmıştır. Ortaya çıkan bulgulara, yeni gelişim ile birlikte, mekansal eklemlenmelerin ortaya çıktığı ve bunun bölgede kentleşmeye teşvik ettiği ortaya çıkmıştır. Bunun sonucunda ise, bölgeye büyük göç gerçekleşmiştir. Bu da göçmenler ve yerel arasında sosyal değişim ve sosyal sermaye farkının doğmasına neden olmuştur. Bölgede mesleki farklılaşmalar ve sosyal ilişkilerde de farklılaşmalar olmuştur. Sonuç olarak, göçmenler ve yerel topluluklar arasında sosyal düzen, yaşam tarzı, sermaye gibi birçok alanda farklılıklar meydana gelmiştir (2016).

Yukarıdakilere benzer konuyla ilgili başka yabancı kaynaklara da rastlamak mümkündür.

1.3.2. Türkiye’deki Çalışmalar

Gökhan Duru’ nun (2014) *“Adana’ da Kentleşme ve Göçün Sosyolojik Görünümü (Seyhan İlçesi Örneği)”* adlı çalışması, özellikle 1980 sonrasında hız kazanan göç hareketlerinin neden olduğu toplumsal değişim ve dönüşümlerin nasıl bir kentleşmeye yol açtığını Seyhan ilçesi örneğinde incelenerek açıklık kazandırmaya çalışılmıştır. Bireylerin göç sonrası tutum, davranış ve sosyo-ekonomik durumlarında meydana gelen değişimlerin sosyal yapıya olan etkileri ele alınırken bu etkilerin nasıl bir kentleşme yarattığı da analiz edilmiştir. Göç hareketlerinin kentleşmenin niteliğine, boyutuna ve hızına olan etkileri de bu çalışmada ele alınmıştır.

Yelda Özen’ in (2008) “*Kent Yoksullarının Sağlık ve Hastalık Deneyimleri: Altındağ Örneği*” adlı çalışması, kent yoksullarının ekonomik, sosyal, kültürel ve sağlık ile olan ilişkileri ve toplumdaki farklı konumlarına göre sağlık deneyimleri analiz edilmesi amacıyla oluşturulmuş bir çalışmadır. Altındağ ilçesinde yer alan iki yoksul gecekondu mahallesi ‘Baraj ve Gültepe’ de’ mülakat yapılarak araştırma tamamlanmıştır.

Didem Çetin (2010) “*Ankara’ nın İki İlçesinde Suç Korkusu Çalışması*” adlı araştırması suç korkusunu anlamak amacıyla yapılmıştır. Suç korkusu konusunda yapılan çalışmalar genellikle Batı toplumlarında yürütülmüştür. Toplumumuza yönelik değerlendirmeler az olduğundan dolayı bu çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada suç korkusunun analizi yapılmıştır. Suç korkusunu belirleyen faktörler nelerdir? Sorusundan yola çıkarak analizler yapılmıştır.

Zerrin Arslan (2011) “*Ankara Keçiören ve Çankaya’ da Kent Orta sınıfı, Yaşam tarzı ve Beğeni: Mobilya, Ev döşemesi ve Dekorasyon Aracılığıyla Ayrım*” adlı çalışması ise orta sınıflardaki tabakalaşmayı araştırmak amacıyla oluşturulmuştur. Orta sınıfları ortaya koymak için ev döşemesi, mobilya ve dekorasyon detaylarının taranması aracılığıyla saptamalarda bulunulmuştur. Bu çalışma niceliksel bir çalışmadır ve çalışmada anket tekniği uygulanmıştır. Araştırmanın analiz sonuçlarında Türkiye’ ye özgü 4 orta sınıf tabakası ortaya çıkarılmıştır. Bunlar: Dar gelirli/buruk, orta/tamahkar, üst/kibirli, müreffeh/mutlu tabakalarıdır. Tabakaların bu isimleri, görüşmecilerin yapısal ve maddi koşulları, analiz sonuçları, hem onların hem de görüşülen diğer kişilerin sosyo-psikolojik ifadeleri ve ev dekorasyon dergilerinde yer alan ifadelere göre belirlenmiştir. Çalışmada görüşülen kişilerin yaşam tarzları ve beğenileri ortaya konulmuştur. Çalışmada orta sınıfın kendi aralarında tabakalaştığı ve her tabakanın farklı yaşam tarzı ve beğeniye sahip olduğu ortaya konulmuştur.

Ufuk Poyraz (2011) “*Gecekonduların Perspektifinden Kentsel Dönüşüm Projelerine Bakmak: Mamak Örneği*” çalışmasında gecekondu yerleşimlerinin nasıl ortaya çıktığı anlatılmakta ve süreç içerisinde çözülmesi gereken sorun olduğunu söylemektedir. Bu çalışmada, gecekondu sahiplerinin kentsel dönüşüm projelerine karşı olan tutumlarını analiz etmek amaçlanmıştır. Gecekondu sahiplerinin bazıları müteahhitlerle anlaşip dairelerinden belli oranda karşılık alırken, bazıları ise bu duruma olumsuz yaklaşmaktadır. Çalışmada gecekondu sahiplerinin bazıları önerileri kabul ederken

bazıları ise, reddetmektedir. Bu durumun asıl sebebinin ne olduğu çalışmada cevap bulunmaya çalışılmıştır.

Ruşan Güngör (2011) *“Bir Kentsel Alanda Etnik Kimliğin Yeniden İnşası: İstanbul-Sultangazi’ deki Göçmen Kürt Kadınların Davası”* başlıklı çalışmasında ise Türkiye’ nin doğu illerinden İstanbul’ un Sultangazi ilçesi, Cumhuriyet mahallesine göç etmiş kadınların etnik kimliklerinde değişiklik olup olmadığını belirlemeyi amaçlamıştır. Şehir hayatının etnik kimliklerini yeniden inşa ettiğini, iş hayatına giriş ve şehir hayatındaki tüketim kültürü aile içerisindeki cinsiyet rolleri ve iş bölümünü yeniden organize edilmesine yol açtığını saptamak amacıyla bu çalışma yapılmıştır.

Serdar Hoşcan (2009) *“Türk Toplumunda Kent Kimliği Algısı: Üsküdar Örneği”* çalışmasında Üsküdar’ ın imaj ve kimliğini incelemeyi amaçlamıştır. Tezin ilk bölümünde kent ve kimlik kavramları tartışılmış, kent kimliği ve kent imgesi açıklanmıştır. İkinci bölümde, Üsküdar’ ın bir Osmanlı kenti oluşundan hareketle geleneksel Osmanlı kentinin genel özellikleri, temel özellikleri ve nasıl dönüştüğü ile günümüz kentinin kentsel mekân üzerindeki görüntüsü anlatılmıştır. Üçüncü bölümde, Üsküdar’ ın doğal kimliği sosyal kimliği üzerinden incelenmiştir. dördüncü ve son bölümde ise, Üsküdar sakinlerinin kentin doğal ve sosyal kimliğine yönelik algılamaları tespit edilmiştir.

Meryem Küçük (2014) *“Kent Yoksulluğu ve Evsizlik: İstanbul Zeytinburnu Spor Kompleksi Barınma Evi Örneği”* adlı çalışmasını kent yoksulluğunun bir alt türü olan evsizliği ele almaktadır. Çalışmada evsizlerin evsizlik nedenleri, evsizlik süreciyle birlikte yaşadıkları sorunları ve bu sorunlara karşı geliştirdikleri önlemleri, sınıf-altı grubu göstergeleriyle ne tür benzerlikleri olduğu açıklanmaktadır. Çalışma 3 bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, kent yoksulluğuna ilişkin temel kavramlar ve tanımlamalar yapılmıştır. İkinci bölümde, farklı ülkeler bazında gerçekleştirilen araştırmalara ve uygulamalara değinilmiştir. Üçüncü ve son bölümde ise, evsizlerin kış aylarında soğuk hava koşullarından korunması amacıyla açılan Zeytinburnu Spor Kompleksi Barınma Evinde gerçekleştirilen nitel araştırma verilerinin analizi yer almaktadır.

Serdar Nerse (2010) *“Kentsel Dönüşüm Projesi Çerçevesinde Zeytinburnu Tekstil İşçilerinin Geleceği”* adlı çalışmasında Zeytinburnu’ndaki riskli binaların zemin ve zemin altı katlarında bulunan deri konfeksiyon atölyelerinin Zeytinburnu Pilot Projesi çerçevesinde öngörülen yeni çalışma alanlarına gidip gitmeyecekleri fikrinden

hareketle ortaya çıkacak uyum ve istihdam sorunlarına, meydana gelebilecek değişim ve bu değişimin dinamiklerini açıklamayı amaçlamıştır.

Yukarıda vurgulandığı gibi kent içindeki farklı mekânlar, farklı değişkenler ve farklı ilişkiler üzerinden incelenmiş ve incelenmeye de devam edilmektedir. Ancak yeni oluşan kentsel mekânların incelendiği çalışma sayıları oldukça nadirdir.

1.3.3 Tunceli, Pertek Çalışmaları

Yukarıdaki kısa özetten sonra yerelde Tunceli ve Pertek üzerine yapılan çalışmaların bir kısmı ise şöyle özetlenebilir:

İbrahim Tosun' un (1996) "*Çemişgezek, Pertek ve Hozat Yöresi Ağzları*" adlı çalışma çeşitli teknolojik gelişmelerle birlikte kitle iletişim ağıyla iletişim ağının hızla gelişmesi, halk kültürüne ait değerleri mahalli ağzları da değiştirebilmektedir. Sosyal ve kültürel etkileşimler insanların mahalli dili konuşmaktan ziyade yazılı dilini konuşmaya mecbur bırakmıştır. Ancak yazı dilini kullanmak tam anlamıyla sağlanabilmiş değildir. Bu çalışmada, yöresel ağzını dilinin orijinallliğini kaybetmemiş, Çemişgezek, Pertek ve Hozat yörelerinde yaşı 50' yi geçmiş tahsil görmemiş insanlar seçilerek, onlar üzerinden yöre ağzları incelenmiştir.

Mehmet Polatcan' ın (2006) "*Pertek ve Çevresinde Yaygın Halk İnanışları*" adlı çalışması giriş ve iki bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde ilçenin tarihi ve coğrafyası ele alınmış, birinci bölümde ilçedeki yaygın halk inanışları gözlem ve mülakat yoluyla araştırılmış ikinci bölümde ise, ilçenin yaygın halk inanışlarının eski Türk inancıyla bağlantısı ortaya konulmuştur. Halk inanışlarının geçmiş ve günümüz arasında köprü kurduğu anlayışından hareketle çalışma yürütülmüş, tarihin ve dinin anlaşılması için bu çalışmanın yapılması gerekli görülmüştür.

Ahmet Kerim Gültekin' in (2007) "*Tunceli' de Sünni Olmak: Ulusal ve Yerel Kimlik Öğelerinin Tunceli-Pertek' te Etnolojik Tetkiki*" adlı çalışma, geçmişten günümüze Tuncelili Sünnilerin kendilerini çevreleyen Alevi kültür içerisinde değişen ekonomik, sosyal ve siyasal süreçlerde söylemlemek ve yapıp ettiklerinde meydana gelen değişimleri değerlendirmek amacıyla oluşturulmuştur. Bu bağlamda çalışma dört aşamadan oluşmuştur. Birinci bölümde, Tunceli coğrafyasına dair bilgiler ve coğrafi yapının Tunceli' de ortaya koyduğu özgün durum ortaya konulmuştur. İkinci bölümde, bu bölgede yaşayan insanların kendilerini tanımlamada dini referans olarak görmeleri

ve dil konusundaki tutumları, üçüncü bölümde, Alevi ve Sünni topluluklar arasında ortaya çıkan ilişkilene biçimleri, son bölümde ise, değişim sürecine sürüklenen Alevilik ve Sünnilik kimlikleri ‘kimliğin siyasallaşması’ kavramı ekseninde değerlendirilmiştir.

Nazlı Ergen Gürarslan’ ın (2012) “*Tunceli-Pertek İlçe Merkezi’ nde 0-14 Yaşlar Arasında Çocuğu Olan Annelerin İlk Yardım Gerektiren Durumların Sıklığı*” adlı çalışması, ilçe merkezinde 0-14 yaşlar arasında çocuğu olan 526 anne üzerinde yapılmıştır. Çalışmada annelerin tanımlayıcı özelliklerini, annelerin yaşadığı hanelerde son bir yılda karşılaşılan ilk yardım gerektiren durumları, annelerin ilk yardım bilgilerinin kaynaklarını ve ilk yardım bilgi düzeylerini saptamak amacıyla yapılmıştır. Bu amaca ulaşabilmek için araştırmacılara anket uygulanmış ve sonucu programa yüklenilerek yorumlanmıştır.

Emrah Şıkoğlu’ nun (2010) “*Pertek (Tunceli) İlçe Merkezi’ nin Coğrafi Etüdü*” adlı çalışması ise ilçeyi fiziki, beşeri ve ekonomik yönden incelemek amacıyla yapılmıştır. Çalışma yedi bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde; tezin kapsamı, amacı ve tezde kullanılan yöntemler anlatılmıştır. İkinci bölümde, çalışmanın fiziki coğrafya özellikleri ele alınmış, üçüncü ve dördüncü bölümlerde beşeri coğrafya nitelikleri anlatılmış, beşinci bölümde fonksiyonel özellikler açıklanırken altıncı bölümde, ilçede yeni gelişme gösteren turizm özelliklerine değinilmiş son bölümde ise, elde edilen bulguların değerlendirilmesi yapılmıştır.

Yöre ve ilçe üzerine yapılmakta olan ancak henüz yayımlanmamış çalışmaların olduğu da bilinmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

2.1. Araştırmanın Yöntem Ve Teknikleri

Lefebvre bir toplumun mekânsal pratiğinin kendi mekanını yaratacağından bahseder ve bu mekânsal pratiğin ise mekanın deşifresi ile keşfedileceğini, tespit edilebileceğini vurgular (2014: 67). “Yeni Gelişme Alanlarında Sosyal İlişkilere Bir Bakış: Pertek, Barış Yapı Kooperatifi Örneği” başlığı altında bir alan çalışması ile Tunceli ili, Pertek ilçesi Barış Yapı Kooperatifinde mevcut sosyal ilişkilerin durum tespiti alan çalışması üzerinden yapılacaktır. Araştırmanın yapıldığı yer, bulguların analizi bölümünün ilk kısmında, Pertek ilçesi genel olarak tanıtılırken kaynaklar üzerinden tanımlanacak, sonraki kısımda anket çalışmasının verileriyle tasvir edilecektir. Çalışmada literatür taraması, yasal sürecin incelenmesi, mevcut dokümanların taranması, ilçeye ilişkin istatistiklerin analizi de yapılacaktır. Bu sebeple çalışmanın daha çok nicel veriler üzerine yoğunlaşmakla birlikte nicel verilere yüklenen anlamlar itibarı ile nitel vurguları da anketlerden, görüşmelerden ve gözlemler üzerinden değerlendirmeye katılmıştır.

Barış Yapı Kooperatifi sakinlerine anket formu uygulanarak (kapalı, açık ve yarı kapalı soru türleriyle, sondaj sorularla) ve araştırma amaçları doğrultusunda hedeflenen sorularla ilişkin veriler elde edilmeye çalışılmıştır. Düzenlenen anket toplam 60 sorudan oluşmaktadır ve tahmini uygulanma süresi ise 35 dakikadır. Hane halklarından bir kısmı nadir hallerde tamamıyla kooperatif alanının dışında ikamet ediyor olabilmektedir. Uzun süreli uzak olan hane sakinleriyle yüz yüze görüşme imkânının olmadığı durumlarda anket formu hanelere postalanacak ve doldurulmasının istenilmesi planlanmıştır. Dört kez gidilmesine rağmen ulaşılamayan veya görüşmeyi reddeden haneler çalışma dışında bırakılması kararlaştırılmıştır.

2.2. Araştırmanın Evreni

Araştırma Tunceli iline bağlı Pertek ilçesinde merkezden uzakta konumlandırılan Barış Yapı Kooperatifindeki 21 haneye odaklanılarak yapılmıştır. İlgili kooperatif alanında mevcut evrendeki 21 hanenin tamamı ele alındığından örneklem

yapılmamıştır. Ancak mevcut olan iki hanede kiraya verilen odalarda kalanlar ilgili mekanda kısa süreli bulundukları ve hedeflenen grup bilgisine sahip olmadıklarından çalışma dışında bırakılmışlardır. Her haneden 1 kadın 1 erkek seçilerek araştırma 20 kadın ve 20 erkek olmak üzere 40 denek üzerinde yapılmıştır. Yapılan çalışmada, anketler 21 hane üzerinde uygulanmıştır. İki hanede oturan denekler evlilik birliğini sonlandırdığı için hanelerin birinde bir kadına diğer hanede ise bir erkeğe anket uygulanmıştır. Geride kalan 19 hanede ise bir erkek ve bir kadın olmak üzere her haneden iki kişiye anket uygulanmıştır. Ancak iki hane de yaşayan birer kadın ve birer erkek bu şekilde çalışmaya dâhil edilmişlerdir yani ki haneden hem erkek hem kadın denek beraber görüşülme şartını sağlamamalarına rağmen orijinal site sakinleri olduklarından çalışma dışı bırakılmamışlardır. Çalışmaya ilişkin ek bilgiler, ilçenin ileri gelenlerinden 5 kaynak kişi ile yapılan görüşmelerden elde edilmiştir.

2.3.Uygulama

Anket formlarının ön uygulamasındaki eksiklikler giderildikten sonra alanda uygulanarak veriler elde edilmiştir.

Alan çalışması 21 hane üzerinde yapılmıştır. 5 hane tamamen boş olduğu için ve ev sahiplerinin adreslerine erişilemediği için bu hanelere anket çalışması uygulanamamıştır.

Alan çalışması uygulaması esnasında yaşanan kolaylıklar; deneklerin hoşgörülü tutumları, soruları içtenlikle cevaplamaları ve iyi dilek ve temennilerde bulunarak olumlu tavır takınmalarıdır. Bu sayede anketin deneklere uygulanması ve gerekli verilerin elde edilmesi kolaylaşmıştır.

Alan çalışması sırasında yaşanan zorluklar ise, bazı denekler çalıştığı için evde bulundukları saati ayarlamak ve soruları cevaplayacak uygun zamanı yakalamak güçlük doğurmuştur. Ayrıca tablolı soruların cevaplanması sırasında bazı denekler soruları cevaplarken zorlanmaları neticesinde cevapsız bırakmaları yaşanan zorluklar arasındadır.

2.4.Veri Analizi

Anket uygulamasından edinilen tüm veriler SPSS X 16 Paket Programına aktarılarak ve veri analizi yapılmıştır. Çalışmada alandan elde edilen nicel ve nitel tüm

veriler literatürden elde edilen mevcut bulgularla bir araya getirilerek yorumlanmaya çalışılmıştır.

2.5.Araştırmanın Varsayımları

Araştırmanın Temel Varsayımları:

- Kooperatifin oluşum koşullarında girişimci ve yasal şartlar etkilidir.
- Kooperatife başvuruda deneklerin ekonomik durumu kooperatif üyelerinin belirlenmesinde önemli bir faktördür.
- Barış Yapı Kooperatifi, kişilere yeni gelişen alan konut imkânını çevresel ve görsel uyum açısından yüksek oranda sağlamış ve mekânsal olarak kentli imajı yaratmıştır.
- Denekler Barış Yapı Kooperatifine ilk yazıldıklarında çeldirici tepkiler almışlardır,
- Kooperatife yazılanlar genellikle ilin yerli halkıdır,
- Mekân değişikliği karar sürecinin farklı aşamalarında farklı toplumsal cinsiyet grupları görünür olmaktadır.
- Üyeler Barış Yapı Kooperatifine taşındıklarında pek çok eksikle karşı karşıya kalmışlardır.
- Mevcut eksiklikler kooperatif içinde üyelerin ilişkilerini de olumsuz yönde etkilemiştir.
- Yerleşim süreci içinde giderilemeyen ulaşım eksiklikleri, kooperatif sakinlerinin ilçeyle ilişkilerini olumsuz yönde etkilemiştir.
- Kooperatifteki ilişkilerde yardımlaşmalarda toplumsal cinsiyete dayalı farklı örüntüler mevcuttur.
- Eski yerleşim yerlerindeki yakın sosyal ilişkiler yeni mekânda üretilememiş, kooperatifte komşuluk ilişkileri zayıf kalmıştır.
- Kooperatifte eksikliklerin farkında olunmakla birlikte ilişki geliştirici aktiviteler öngörülebilmektedir.
- En çok etkileşimde bulunulan il bağlı bulunulan il değil ulaşımın kolay olduğu Elazığ ili olmuştur.
- Barış yapı kooperatifi yaşlı, engelli ve çocuklar için beklenen imkânları sağlayamamıştır.Araştırmanın varsayımları yukarıdaki gibidir. Varsayımları

sınamak için uygun yeterlilikte anket soruları hazırlanarak görüşmecilere uygulanmıştır. Varsayımlardan hareketle ulaşılan bulgular takip eden bölümlerde yorumlanmaya çalışılmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

3.1. Pertek İlçesinin Genel Durumu

3.1.1. Coğrafi Durum

Pertek ilçesi, Doğu Anadolu bölgesinde bulunan Tunceli iline bağlı bir ilçedir. Doğusunda Mazgirt, güneyinde Elazığ, batısında Çemişgezek, kuzeyinde ise Tunceli il merkezi ve Hozat ilçesi ile komşudur (www.tunceli.bel.tr). Pertek ilçe merkezi, Süpürgeç Dağı' nın güney eteklerine kurulmuştur. İlçe merkezi 1025 metrede yer almaktadır. İlçe sınırları içerisinde ve ilçeye çok yakın konumda Keban Baraj Gölü bulunmaktadır. İlçe sınırlarındaki nehirlerle bakıldığında ise; kuzeyden güneye doğru akan Hozat Çayı (Singeç) ve Harçık Çayı'nın mevcut olduğu görülmektedir. Harçık Çayı, Keban Baraj Gölü' ne direkt olarak dökülmektedir (Polatcan, 2006: 1). Keban Baraj Gölü' nün su tatmasıyla birlikte nem oranı yükselmiş ve ilçenin iklimi de bundan dolayı ılımanlaşmıştır. İlçede karlı gün sayısı azalmış, kışlar daha ılık ve yağışlı geçmeye ve Keban Baraj Gölü havzasında Akdeniz ikliminin özellikleri görülmeye başlanmıştır. Genel olarak ilçe merkezinde yazlar sıcak ve kurak, kışlar ise ılık ve az yağışlı geçmektedir. İlçenin yüksek kesimlerinde kar yağışının bulunduğu ve karlı gün sayısının daha fazla olduğu dikkatleri çekmektedir (www.tunceli.bel.tr).

3.1.2. Pertek' in Tarihi

Pertek ilçesiyle ilgili kaynaklar arasında tarihi incelemelerde ilçenin geçmişte birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış bir yerleşim yeri olduğu görülmektedir. Bu uygarlıklar arasında, Hurri-Mitanni, Urartu, Med, Pers, Part, Sasani, Bizans, Arap, Selçuklu ve Osmanlılar sayılabilir (Kaya, 2010: 635). İlçenin isminin kökeni konusunda farklı anlatılar mevcuttur. Kaya, Pertek' in isminin Ermeni kökenli olduğuna dikkat çekmekte ve şu vurguyu yapmaktadır: Ermenice 'pet' yani kale, sur, müstahkem yerleşim yeri anlamına gelmektedir. Pertek adı Ermenice' de 'kalecik' ya da 'kale yeri' demektir (Kaya, 2010: 635). Pertek yöresine ilk olarak Hititler egemen olmuşlardır. Sonra sırasıyla Medler (M.Ö. VII yy.), Persler (M.Ö. VI yy.) yörede hâkimiyet

kurmuşlardır. Daha sonra Büyük İskender, İran İmparatorluğu ve Anadolu gibi bu yöreyi de Makedonya Devletine katmıştır. Makedonya Devleti parçalanınca ise, buralar önce Ermenilere ve sonra ise Doğu Roma yani Bizans İmparatorluğuna katılmıştır (www.pertek.gov.tr). Kaya'nın bahsettiğinden farklı olarak Pertek kelimesinin kökeninin değerlendirmeleri de mevcuttur. Onlardan biri şöyle özetlenebilir: Malazgirt Meydan Muharebesinin yapılmasıyla Alp Arslan Bizans'ı mağlup etmiştir. Sonucunda ise, Pertek Mengüceklerin idaresine geçmiştir (Polatcan, 2006: 2). Pertek hâkimiyeti Selçuklu'ların eline geçince ise, Pertek adı, Oğuz boyları tarafından kaleye dikilen siyah renkli tunçtan yapılmış kuş heykelinden alındığı da söylenilmektedir. Dikilen bu kuş heykeli bolluk ve bereket sembolüdür. Bu kuşun renginden dolayı bölge, 'Karakuş' adıyla da anılmıştır (www.on5yirmi5.com). Saltık, Pertek'in 1541 yılına kadar Çemişgezek sancağına, nahiyesi olarak bağlı olduğunu vurgulamaktadır. 1518 tahrir defteri kayıtlarına göre Pertek Nahiyesi 14 köy; 1523 kayıtlarına göre 22 köy; 1541 kayıtlarına göre 17 köylük bir nahiyedir. 1541 yılında ferman üzerine Pertek nahiyesi sancak haline getirilmiştir (Saltık, 2009: 34). Kaya ise 1846 yılı ve sonrası idari bağlantıları şöyle özetlemektedir: Pertek ilçesi, 1846 yılında Çarsancak' a bağlanmış, 1847 yılında Dersim livası adı altında Erzincan sancağına dâhil edilmiştir. 1927 yılında ilçe statüsüne kavuşturuldu. 1936 yılında Tunceli vilayeti kurulunca Tunceli' nin ilçesi durumuna getirildi. 1936-1937 Dersim Harekâtı döneminde Elazığ' a bağlanmış, 1946 yılına gelindiğinde ise, tekrar il statüsü kazanan Tunceli' ye bağlı bir ilçe olmuştur.

İlçe eski uygarlıklara ev sahipliği yaptığı için, sınırları içinde Selçuklular devrinden kalma cami, medrese, han, hamam gibi eserler bulunmaktadır. Fakat bu eserlerin bir kısmı Keban Baraj Gölü' nün suları altında kalınca eserler 1972 yılında ilçe merkezine nakledilmiştir (Kaya, 2010: 635-636). İskele Caddesi üzerinde bulunan Çelebi Ağa Camii ve Sungur Bey Camii Keban Baraj Gölünün suları altında kalıp da merkeze taşınan tarihi kalıntılardır. Bu iki camii, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Restorasyon Bölümü tarafından, taşları tek tek numaralandırılarak sökülmüş ve ilçe merkezinde tekrar birleştirilerek ibadete açılmıştır.

3.1.3. Nüfus

Pertek ilçesinin nüfusu hakkında elde edilen verilere göre, ilçenin toplam nüfusu 2017 yılı rakamlarına göre 10.977' dir. Pertek ilçesinin toplam erkek nüfusu 5824, toplam kadın nüfusu ise, 5153' tür.

Pertek ilçesinin ilçe merkez nüfusu 6214 kişidir. Bu merkez nüfusun 3315' i erkek, 2899' u kadındır.(<http://www.nufusune.com/pertek-ilce-nufusu-tunceli>)

İlçeye bağlı köy sayısına bakıldığında zaman ise karşılaşılan toplam köy sayısı 45' tir.

Pertek ilçesin 5 mahallesi bulunmaktadır. Tablo 1 'de bu mahallelerin isimleri ve cinsiyet gruplarına göre nüfuslarının dağılımları yer almaktadır.

Tablo 1. Toplumsal Cinsiyet Gruplarına Göre Pertek İlçesi Mahallelerinin Nüfus Dağılımı

Mahalle Adı	Kadın Nüfus	Erkek Nüfus	Toplam Nüfus
Camiikebir Mahallesi	160	143	303
Derebaşı Mahallesi	126	117	243
İstiklal Mahallesi	1.959	1.949	3.908
Kaledibi Mahallesi	289	734	1.023
Soğukpınar Mahallesi	365	372	737

Kaynak: <http://www.nufusune.com/pertek-ilce-nufusu-tunceli>

Yukarıda tabloda yer alan mahallelerden en yoğun nüfusuyla, 3.908 kişiyle İstiklal Mahallesi dikkatleri çekmektedir. Bu mahalle, yapılan yerel gözlemlerde, mahallenin diğer mahallelere göre ilçenin en fazla gelişim gösteren mahallesi olduğu tespit edilmiştir. Bu mahallenin gelişimi ve nüfus yoğunluğu genellikle işletmelerin bu bölgede yoğunlaşmasıyla ilişkilendirilebilir. Nüfus yoğunluğu itibarı ile ikinci sırayı Kaledibi Mahallesi (289 kişi) almaktadır. Çalışmanın yapıldığı BYK, Kaledibi mahallesinde yer almaktadır.

Sonra, Soğukpınar Mahallesi (737 kişi), Camiikebir Mahallesi (303 kişi) ardından ise Derebaşı Mahallesi (243 kişi) sıralanmaktadır. Ancak bu mahalleler arasında dikkat çeken bir diğer mahalle ise Derebaşı mahallesidir. Derebaşı Mahallesi,

ilçenin nispeten çıkışında, Tunceli yolu üzerinde yer aldığından dolayı fazla gelişim gösterememiş ve diğer mahallelere göre daha az nüfuslanmıştır.

3.1.4. Ekonomik Durum

Bu ana başlık altında ilçenin zirai organizasyonu, endüstri ve ticaret durumu ve ilçenin ekonomik işletmeleri vurgulanmaktadır. Zirai organizasyon başlığı altında da ilçenin bağ, bahçe, çayır, sulu tarla, susuz tarla, mera ve ormanlık olarak kullanılan alanları dönüm ve metrekare olarak verilecektir. Ayrıca, ilçedeki büyükbaş hayvan ve küçükbaş hayvan sayıları verilip, hayvancılıkla geçimini sağlayan aile sayıları belirtilecektir. Endüstri ve ticaret başlığı altında ilçeye yapılmış yatırımlar, uygulanan projeler ve ilçede açılan belli başlı işletmelere yer verilecektir. İlçenin ekonomik işletmeleri başlığı altında ise, ilçe merkezinde yer alan ve insanların geçimlerini sağladıkları ve ihtiyaçlarını giderdikleri işletmeler anlatılacaktır.

3.1.4.1. Zirai Organizasyon

İlçe Tarım Müdürlüğünden elde edilen verilere göre (2017-2018), ilçeye ait zirai organizasyon ile ilgili mevcut bilgiler şöyle özetlenebilir:

Pertek İlçesinde, bağ alanı olarak toplam 1.960 dönüm 275 m² alan, bahçe alanı olarak 4.787 dönüm 788 m², çayır olarak geçen alan, 6.748 dönüm 63m², sulu tarla alanı 47.965 dönüm 446 m², susuz tarla olarak geçen alan 198.840 dekar 599m², mera olarak geçen alan 313.210 dönüm 618m², ormanlık olarak geçen alan ise 116.312 dönüm 108 m² dir.

Pertek ilçesinde toplam 4000 büyükbaş hayvan, 108.000 küçükbaş hayvan bulunmaktadır. İlçede küçükbaş hayvancılıkla geçimini sağlayan 275 kişi mevcuttur. Büyükbaş hayvancılıkla geçimini sağlayan 287 kişi bulunmaktadır. Bu veriler dışında ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla da büyükbaş hayvan besleyen aileler bulunmaktadır. Küçükbaş hayvancılıkla geçimini sağlayan aileler mevsimsel olarak yaylaya çıkmaktadırlar. Bu aileler yaz mevsimini yaylalarda geçirip sonbaharda da dönmektedirler. (Kaynak kişi 1) BYK'deki pek de yaygın olmayan zirai ve hayvancılık aktivitelerine ilişkin bulgular takip eden kısımda yer alacaktır.

3.1.4.2. Endüstri ve Ticaret

Elde edilen bilgilere göre, Pertek ilçesine son yıllarda ister özel teşebbüs ve girişim olsun isterse devlet eliyle ekonomiyi canlandırmak ve ilçeyi her anlamda tanıtmak, ön plana çıkarmak amacıyla birçok yatırım yapıldığı vurgulanmaktadır. Bu yatırımlardan bir tanesi de Pertek Termal Otelidir. BYK bu otele yakın bir konumda yer almaktadır. Bu otel, ilçede 2010 yılında faaliyete geçmiştir. Tesisin su sıcaklığı 37-40 dereceyi bulmakta ve suyun içerisindeki mineraller birçok hastalığa şifa kaynağı olmaktadır. Termal Otel İlçenin girişinde, Elazığ feribot iskelesine 250 metre mesafededir Tesisin, 32 bin metrekaresi kapalı alan olmak üzere toplam 446 bin metrekare alana sahiptir. Tesiste, yarı olimpik havuzlar, çocuk havuzları, aquapark, termal havuzlar, aile banyoları, hamam ve sauna da bulunmaktadır. Termal suyun eklem rahatsızlıklarından kemik erimesine, mide ve bağırsak hastalıklarından egzama, sedef, akne gibi cilt rahatsızlıklarına iyi geldiği belirtilmektedir. İlk kez böyle ciddi ve büyük bir yatırımla açılan termal tesis, ilçeyi yerel ve ulusal basında da haber odağı haline getirmiştir. İlçeye gelen turist sayısının artmasıyla yöre esnafı da ekonomik olarak kazanmaya başlamıştır (<https://www.hurriyet.com.tr/amp/ekonomi/pertek-termal-turizmle-kalkinacak-27759156>).

2010 yılında, Barış Yapı Kooperatifinin girişimcisi, Pertek Süt Ürünleri fabrikasını açmıştır. Pertek ve Tunceli bölgesindeki üreticiden süt alınıp işlenmiş ve süt ürünlerinin üretimi yapılmıştır. Süt ürünleri ilçe dışından da talep görmüş ve böylece ekonominin canlanması sağlanmıştır. Ayrıca Süt Ürünleri Fabrikasının yanında Pekmez Fabrikası da bulunmakta ve üzüm, dut, keçiyoynuzu pekmezi üretimi yapılmaktadır. Üretilen pekmezlerin İstanbul, Ankara ve İzmir'e de pazarlanmaktadır (http://arsiv.dha.com.tr/talepleri-karsilayamiyoruz_293499.html).

Yapılan yatırımlardan bir tanesi de gazete haberlerinde vurgulandığı üzere; 2014 yılında yapımına başlanan Tunceli-Elazığ arasındaki yol çalışmasıdır. Bu yol çalışması 2018 yılı itibariyle tamamlanmış ve Tunceli-Elazığ arasındaki yol mesafesi 30 dakikaya düşmüştür. Ayrıca, yol çalışmasının tamamlanmasıyla ülkemizin Güney'i Kuzey' ine bağlanmıştır. İlerleyen zamanlarda büyük tırların ve araçların bu yolu kullanması halinde ekonominin olumlu yönde etkilenmesi beklenmektedir.

(<http://www.milliyet.com.tr/tunceli-elazığ-arasi-30-dakikaya-iniyor-tunceli-yerelhaber-1972809/>).

2016 yılında İlçe Kaymakamlığınca “Kırsaldan Umutlar Filizleniyor” Projesi başlatılmış ve bu proje kapsamında pekmez, pestil ve cevizli sucuk yapımı hakkında insanların bilgilenmeleri için kurslar verilmiştir. Bu projeyle ilçedeki dezavantajlı kişilerin sosyal entegrasyonlarının geliştirilmesi amaçlanmıştır. 20 kadına pekmez, pestil ve cevizli sucuk yapım kursu, 11 kadın 8 erkekten oluşan gruba ceviz, dut ve badem yetiştiriciliği kursu, 20 kadına da Tunceli sarımsağı yetiştirme kursu verilmiştir. Bu kurslar sayesinde, insanlar üretim sürecine dahil olmuş ve ticari anlamda da kar elde etmişlerdir. (<https://www.haberler.com/pertek-te-kirsaldan-umutlar-filizleniyor-projesi-9818624-haberi/>)

2017 yılında Pertek, Hozat ve Çemişgezek ilçelerinin çöpleri Elazığ Belediyesi Çötesi Katı Atık Düzenli Depolama Sahasına nakledilerek enerjiye dönüştürülmüştür. Bu sayede, Pertek ilçesi katı atıklarından kurtulmuş ve aynı zamanda bu çöplerden enerji elde edilmesi de düzenlenen protokolle sağlanmıştır. (<http://www.elazig.bel.tr/haber.php?id=2101>)

2017 yılında ise önce Tunceli’ de, 400 kadının istihdam edildiği Tekstil Fabrikası açılmış, daha sonra ise, 2018 yılı Şubat ayında da Pertek ilçesinde, 150 kişinin istihdam edileceği Tekstil Fabrikası hizmete girmiştir. Bu fabrika İstanbul’ da faaliyet yürüten bir tekstil firması tarafından açılmıştır. Üretilen tekstil ürünlerinin hem iç piyasada satılması hem de yurt dışına ihraç edilmesi planlanmaktadır. Açılan fabrikalarla birlikte amaçlananın Tunceli ilinin adının terörle anılmasından ziyade ilin huzura kavuşturulması ve doğa güzelliğinin ön plana çıkarılması olduğu vurgulanmaktadır. (<https://www.hurriyet.com.tr/amp/tunceli-pertekte-150-kisinin-istihdam-edileceg-40737094>)

3.1.4.3. Ekonomik İşletmeler

Pertek ilçesinde yaşayan insanların ihtiyaçlarını karşılayabilmesi ve geçimlerini sağlayabilmesi için yeterli olabilecek sayıda işletme bulunmaktadır. Pertek İlçe Belediyesinden alınan bilgilere göre, ilçe merkezinde hareket halinde bulunan araçlar da dâhil 248 esnaf, 11 şirket ve 99-100 tane de tüccar bulunmaktadır. Bu işletmeler genel olarak Hükümet Caddesi, Atatürk Caddesi ve Çınar Caddesi üzerinde

yer almaktadır. Konutlar da en fazla bu bölgede yoğunlaşmıştır. İşletmelerin çoğunluğunu bakkal ve marketler oluşturmaktadır (Kaynak kişi 2). Şıkoğlu' nun "Pertek İlçe Merkezi' nin Coğrafi Etüdü" adlı yüksek lisans tez çalışmasında işletmeleri gruplandırılarak sınıflandırmasından esinlenerek, yapılan yerel gözlemler sonucu ekonomiye yön veren işletmeler günümüzdeki haliyle şu şekilde sıralanabilir: İlçe merkezinde 5 market, 23 bakkal, 2 kasap, 6 fırın, 2 tane de tekeli bayi yer almaktadır. Bu dükkânlar insanların günlük ve kısa vadeli ihtiyaçlarını gidermelerine yetmektedir. Daha uzun vadede insanların ihtiyaçlarını gidermeye yarayan işletmeler de bulunmaktadır. Bu işletmeler şöyle sıralanabilir: 6 tane giyim ve tuhafiyeye, 6 erkek 3 bayan kuaförü, ayakkabı satımı ve tamiri yapan 3 dükkân, 2 tane fotoğrafçı, 3 tane de tüp bayii bulunmaktadır. Ayrıca 5 adet mobilyacı ve marangoz, 1 kuyumcu, 3 beyaz eşya satan dükkân, 1 eczane, 2 tane de kırtasiye bulunmaktadır. İnsanların yeme-içme ve dinlenme hizmeti için kurulan işletmeler ise şunlardır: 2 tane pastane, 5 çay ocağı, 6 tane içkili lokanta ve birahane, 2 internet kafe ve playstation, 2 otel, 5 lokanta, 7 tane de kahvehane yer almaktadır. İnsanların ulaşım hizmetlerini sağlıklı bir şekilde yerine getirebilmesi için; 3 oto tamircisi ve lastikçi, 3 petrol işletmesi, 1 şehirlerarası minibüs terminali, 1 köy garajı bulunmaktadır (Şıkoğlu, 2010: 100-101).

3.1.5. Civar İllerle İlişkiler

Civar illerle ilişkiler açısından ulaşım bakıldığında; ulaşımın karadan araçlarla ve göl üzerinden de feribotlarla gerçekleştirildiği, uçakla ulaşım için Elazığ'la yakın ilişki içerisinde bulunduğu söylenebilir. Pertek İlçesi, bağlı bulunduğu Tunceli il merkezine 52 km, Elazığ il merkezine ise, 33 km uzaklıktadır. Pertek ile Elazığ arasındaki ulaşım Keban Baraj Gölü' ndeki 3 km' lik feribot yolculuğu ile sağlanmaktadır (www.tunceli.bel.tr) (Bkz. Ekler, Fotoğraf 1). Bu ilişkilerin detayları, görüşülen deneklerin civar mekânlarla ilişkileri ve tercihleri takip eden kısımda detaylı değerlendirilecektir.

3.1.6. İlçenin Konumu

İlçe toprak üzerindeki yerleşimi bakımından doğu batı yönlü bir yerleşim şekli göstermektedir. Bunun sebebi ise, doğal ve beşeri sınırlandırmalardır. Süpürgeç Dağı' nın ilçenin kuzeyinde yer alması, güneyde ise Keban Baraj Gölünün varlığı, ilçenin

yayılım alanını şekillendirmiştir (Bkz. Ekler, Fotoğraf 2). İlçe toprak üzerinde genel olarak Süpürgeç Dağı' nın etek kısmında toplanmış ve doğu-batı yönlü uzantı sergilemiştir. Ulaşımın sağlandığı yol güzergâhı boyunca da konutların varlığı görülmektedir. Ayrıca ilçenin gelişme yn diğer şehirlerde olduğu gibi batıya doğrudur. Yeni yapılaşmalar ve ilçenin genel yapısı dışında oluşturulan konutlar ilçenin batısına konumlandırılmıştır. Bu durumun sebebi ise, ulaşım faktörü yani ulaşımın feribotlarla sağlanmasıdan dolayı feribot iskelesine yakın olma ve Keban Baraj Gölü ve Pertek Kalesinin manzarasından faydalanma isteği gibi faktörlerdir.

3.1.7. İdari Oluşumlar

Pertek ilçe merkezinde birçok kurum ve kuruluş yer almaktadır. Pertek' te ikame eden insanların her türlü işlerinin yürütülmesi bu idari kurumlar tarafından yerine getirilmektedir. Bu idari kuruluşların merkezde yer aldığı ve genel olarak Hükümet Caddesi ile Atatürk Caddesi üzerinde yayılım gösterdiği bilgisi yapılan yerel gözlemler sonucunda elde edilmiştir. Bu resmi kurum ve kuruluşlar insanların sağlık hizmetlerinin yürütülmesi, tarımsal faaliyetlerinin sürdürülmesi, ulaşım faaliyetleri, haberleşme, çalışma faaliyetleri, bankacılık ve askeri hizmetler gibi birçok kamu hizmetinde etkili olmaktadır. Hükümet Caddesi olarak adlandırılan; Askerlik şube Binasından başlayıp Eski Cezaevine kadar olan alt yol güzergâhı üzerinde sırasıyla; Askerlik şubesi Binası, Emniyet, Kaymakamlık, PTT bulunmaktadır. Atatürk Caddesi olarak adlandırılan; ilçe hastanesinden başlayıp asıl çarşının bitiminde kavşak noktada sonlanan güzergâh boyunca 70. Yıl İlçe Hastanesi, İlçe Tarım Müdürlüğü, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Ziraat Bankası ve Belediye yer almaktadır. Bu iki cadde dışında ınar Caddesi, İskele Caddesi yer alsa da genel olarak bütün resmi ve idari kurumlar bu iki cadde üzerinde toplanmıştır. Bu iki cadde ilçe merkezinde yer aldığı için halk ihtiyaçlarını kolayca giderebilmekte ve ihtiyaçlar hemen cevap bulabilmektedir.

3.1.8. Konut Yapısı

Pertek ilçe merkezindeki konutların yapısı mahallelerin nüfusuyla ilişkilendirilerek burada kısaca özetlenecektir. İlçe merkezinde zamanla nüfusun artması, ekonomik koşulların iyileşmesi ve insanların isteklerinin değişmesi konutların yapısındaki farklılaşmalarda da etkili olmuştur. Önceden gerek ekonomik koşullar

dolayısıyla gerekse zamanın şartları nedeniyle, evlerin yapısı genel olarak bir ya da nadiren iki katlı ve bahçe içerisinde yer alacak şekilde kerpiç yapılmıştır. Ancak sonradan terör olayları ve doğumlar sebebiyle ilçenin nüfusu artınca konut ihtiyacı da doğmuştur.

İstiklal Mahallesinin ilçenin tam ortasında yer alması ve birçok idari kurumun ve ekonomik işletmelerin bu bölgede bulunmasından dolayı nüfus bu bölgede yoğunlaşmıştır. Bu mahallede eski konutlar tek katlı ya da iki katlı olup, yapı malzemeleri kerpiç olurken, yeni yapılan evler ise, çok katlı olup, yapı malzemesi briket ve tuğla, sıvası ise; betondur (Bkz. Ekler Fotoğraf 5-6). İlçede Bahçeli kerpiç evler ile beton yapıların bir arada yer alması, tek katlı evlerin önünün çok katlı apartmanlarla kapatılması çokça rastlanan durumlardır. Yeni yapılan apartmanlara ilçe merkezinde de rastlanmasının yanında yoğunlaştığı bölge esas olarak ilçe hastanesinin arka taraflarıdır. Bu bölgede yeni binaların özellikle apartmanların yoğun olarak bulunması bu bölgenin kenti andırır nitelikte olmasını sağlamıştır.

İstiklal Mahallesinden sonra en fazla nüfuslanan bölge, çalışma başlığımızdaki Barış Yapı Kooperatifinin de bulunduğu Kaledibi Mahallesidir. Kaledibi Mahallesi son 10-15 yılda yeni binaların özellikle de dubleks formattaki evlerin yapılmasıyla büyük gelişim göstermiştir (Bkz. Ekler Fotoğraf 7). Bu mahallede tek katlı eski evler bulunmakla birlikte, betonarme bir ya da iki katlı evler ve dubleks yapılar da yer almaktadır.

Camiikebir ve Soğukpınar mahallelerine bakıldığında, aynı şekilde kerpiç ve betonarme yapıları bir arada görmek mümkündür

Pertek ilçe merkezinin en doğusunda, Derebaşı Mahallesi yer almaktadır. Bu mahalle, 243 kişi nüfusuyla ilçenin en az nüfuslanan bölgesidir. Bu bölgenin ilçe merkezine kısmen daha uzak olması ve sapa kalması bu mahallenin göç vermesinde ve az nüfuslanmasında etkili olmuştur. Bu mahalledeki konutlar genellikle bir ya da iki katlı olup, evlerin yapı malzemesi ise kerpiçtir yeni yapılaşmalar yok denecek kadar azdır (Bkz. Ekler Fotoğraf 3-4).

3.1.9. Eğitim Hizmetleri

Pertek ilçe merkezinde bir adet anaokulu, iki ilkokul, iki ortaokul, üç tane de lise olmak üzere sekiz adet okul bulunmaktadır (Bkz. Tablo 2). Köylerinde ise toplam üç anaokulu, dört ilkokul, bir tane de ortaokul bulunmaktadır. Pertek ilçesinde yaşayan öğrenciler, bu merkez ve köy okullarında eğitim ve öğretimlerini sürdürmektedirler (Kaynak kişi 3).

Pertek ilçe merkezindeki okullardan en eski olanı; 1938 yılında kurulan eski adı Alp Doğan İlköğretim Okulu olan yeni ismiyle Şehit Gürsel Can İlkokuludur. Daha sonra ise sırasıyla; 1940 yılında eski ismiyle Pertek Anaokulu şimdiki adı ile Gülüzar Genç Anaokulu kurulmuştur. 1952 yılında Mustafa Kemal Lisesi, 1953 yılında Cumhuriyet Ortaokulu, 1964 yılında Atatürk İlkokulu, 1975 yılında İmam Hatip Lisesi ve İmam Hatip Ortaokulu, 2007 yılında ise, Öğretmen Zeynel Erol Anadolu Lisesi kurulmuştur. Pertek ilçe merkezindeki okullar, şube sayısı ve öğrencilerin cinsiyet dağılımları ile tablo 3’ de yer almaktadır (Kaynak kişi 3)

Örgün eğitim ile ilgili bilgiler, tablo verileriyle şöyle yorumlanabilir: İlçedeki anaokulu 8 şubeye sahiptir. Bu anaokulunun 2017-2018 yılı kayıtlarına göre toplam öğrenci sayısı 142’ dir. İlçe merkezindeki 2 ilkokulun 21 şubesi olmakla birlikte 335 öğrenci eğitim-öğretim görmektedir. İlkokullar arasında öğrenci yoğunluğu en fazla olan okul Atatürk İlkokuludur. İlçe merkezinde 2 ortaokul olmakla birlikte bu okullar toplam 18 şubeye sahiptir. 419 öğrenci eğitim-öğretim görmektedir. Bu ortaokullardan öğrenci yoğunluğu en fazla olanı, Cumhuriyet Ortaokuludur. İlçe merkezinde toplam 22 şubeye sahip 3 lise bulunmaktadır. Bu liselerde toplam 360 öğrenci eğitim- öğretim görmektedir. Bu liselerden öğrenci yoğunluğu en fazla olan lise, Öğretmen Zeynel Erol Anadolu Lisesidir.

Tablo 2. Pertek İlçe Merkezindeki Okullar, Şube Sayıları, Erkek Öğrenci Sayıları, Kız Öğrenci Sayıları ve Toplam Öğrenci Sayısının Dağılımı

Okullar	Şube Sayısı	Erkek Öğrenci Sayısı	Kız Öğrenci Sayısı	Toplam Öğrenci Sayısı
Pertek Anaokulu	8	77	65	142
Atatürk İlkokulu	12	104	85	189
Şehit Astsubay Gürsel Can İlkokulu	9	73	73	146
Cumhuriyet Ortaokulu	13	163	164	327
İmam Hatip Ortaokulu	5	52	40	92
Öğrt. Zeynel Erol Anadolu Lisesi	10	119	114	233
İmam Hatip Lisesi	5	34	24	58
Mustafa Kemal Lisesi	7	40	29	69

Kaynak: Pertek İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü (2017-2018)

İlçede *örgün eğitim* veren kurumların yanı sıra *yaygın eğitim* veren Halk Eğitim Merkezi de bulunmaktadır. Halk Eğitim Merkezi 1972 yılında açılmış ve yaygın eğitim faaliyetleri Halk Eğitim binasında sürdürülmeye başlanmıştır. Önceden Pratik Kız Sanat Okuluna bağlı olarak hizmet verilirken 2001 yılından sonra ise, Pratik Kız Sanat Okulunun kapatılmasıyla Halk Eğitim Müdürlüğü aynı binada hizmete devam etmiştir. Halk Eğitim Merkezinde, genel kurslar ve mesleki ve teknik kurslar adı altında insanların faydalanması için çeşitli kurslar açılmıştır. Genel kurslar başlığı altında; okuma-yazma kursları, step-aerobik kursları, İngilizce kursları verilmektedir. Mesleki ve teknik kurslar başlığı altında ise, bilgisayar kullanımı kursu, dekoratif ahşap süsleme kursu, Gaziantep bakır el işlemeciliği kursu, düz dikiş makineci kursu, saça geçici ve kalıcı şekil verme teknikleri kursu, katı ve sıvı yakıtlı kalorifer ateşçisi kursu, katı yakıtlı kalorifer ateşçisi kursu verilmektedir (<http://pertekhem.meb.k12.tr/>).

3.1.10. Sağlık Hizmetleri

Pertek İlçe merkezinde Atatürk Caddesi üzerinde 70. Yıl Cumhuriyet Pertek İlçe Hastanesi bulunmaktadır. Bu hastane ilk olarak 1945' li yıllarda Sağlık Ocağı olarak faaliyete başlamıştır. Aralık 2007 yılından itibaren ilçe hastanesi olarak iki katlı hizmet binasında I. ve II. basamak sağlık hizmeti vermektedir. 08.10.2008 tarihinde ilçede Aile Hekimliği uygulaması başlamış ve Toplum Sağlığı Merkezi kurulmuştur. TSM' ye bağlı I Nolu, II Nolu, III Nolu Aile Hekimlikleri İlçe Hastane binasında IV Nolu Aile hekimliği ise Pınarlar ASM hizmet binasında hizmet vermektedir (<http://www.pertek.gov.tr/ilce-devlet-hastanesi>)

İlçe Hastanesi Müdüründen edinilen bilgilere göre, 70. Yıl Cumhuriyet Pertek İlçe Hastanesi, 10 yataklıdır. 2017 yılında toplam 41.910 kişi muayene olmuştur. Hastanede toplam 80 kişi çalışmaktadır. Hastanede görev alan personelleri şöyle sıralanabilmektedir: Hastanede, 9 hemşire 10 tane de ebe bulunmaktadır. 4 laborant, 1 çevre sağlıkçısı, 4 hizmetli, 5 paramedik, 3 temizlik şirketi elemanı, 3 tıbbi sekreter, 9 Acil Tıp Teknisyeni, 4 güvenlik görevlisi, 5 tane röntgen çeken eleman, 4 tane veri hazırlamada yer alan memur, 3 tane memur, 3 tane şoför bulunmaktadır. Dış bölümünde de, 1 diş teknisyeni, 2 tane diş doktoru bulunmakta bunların yanında da 2 hemşire ve 1 hizmetli yer almaktadır. Aile hekimliğinde 4 kişi bulunmakta yanlarında temizlikten ve girişten sorumlu 2 kişi istihdam etmektedir (Kaynak kişi 4).

3.2. Katılımcıların Sosyal Profili

Katılımcıların sosyal profili başlığı altında deneklerin cinsiyet, yaş, eğitim durumları, meslekleri ve medeni hal değişkenleriyle ilgili anket verilerinden elde edilen bulgular yorumlanmaktadır.

3.2.1. Cinsiyet ve Yaş

Yapılan çalışmada, anketler 21 hane üzerinde uygulanmıştır. İki hanede oturan denekler evlilik birliğini sonlandırdığı için hanelerin birinde bir kadına diğer hanede ise bir erkeğe anket uygulanmıştır. Geride kalan 19 hanede ise bir erkek ve bir kadın olmak üzere her haneden iki kişiye anket uygulanmıştır. Çalışmada sorulan sorularda hem kadının hem de erkeğin vereceği cevaplar önemsendiğinden dolayı ve bazı soruların

cinsiyete göre farklılıkları tespiti düşünüldüğünden, anketler ve gözlemler her iki cinsiyet grubunu kapsayacak şekilde uygulanmıştır. Araştırma kapsamına 20 kadın, 20 erkek girmektedir. Çalışma alanına giren kişilerin cinsiyet ve yaş dağılımı tablo 3 'te yer almaktadır.

Tablo 3. Deneklerin Yaşlarının Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

		Cinsiyet				Toplam	
		Kadın		Erkek			
		S	%	S	%	S	%
Yaş Grupları	33-44	5	12,5	3	7,5	8	20
	45-56	9	22,5	9	22,5	18	45
	57-68	5	12,5	4	10	9	22,5
	68-80	1	2,5	4	10	5	12,5
Toplam		20	50	20	50	40	100

Çalışmada 20 kadın 20 erkek denek bulunmaktadır. Çalışmada kişilerin en alt yaş grubuyla en üst yaş grubu baz alınarak gruplandırma yapılmıştır. Deneklerin yaş dağılımına bakıldığında zaman kişilerin 45-56 yaş arasında yoğunlaştığı görülmektedir. Hem kadın nüfusta hem de erkek nüfusta % 22,5 oranı ile 45-56 yaş aralığı eşit paya sahiptir. 45-56 yaş aralığından sonra, kadınlarda %12,5 ile 33-44 ve 47-68 yaş aralığı gelmektedir. Daha sonra ise en küçük paya sahip %2,5 ile 68-80 yaş aralığıdır. Kadınlar genel olarak orta yaş ve üzeri yaş grubundadır. Yaşlı sayılabilecek aralıkta sadece 1 kişi bulunmaktadır. Erkek deneklerin ise %22,5 ile 45-56 yaş aralığından sonra %10 oranıyla 57-68 ve 68-80 yaş aralığı gelmektedir. En küçük paya ise, %3 oranıyla 33-44 yaş aralığı gelmektedir. Erkek deneklerin yaş aralıklarına bakıldığında zaman, 68-80 yaş aralığında 4 kişinin bulunmasından ve daha üst yaşlarda yüzdelik oranın yoğunlaşmasından dolayı erkek deneklerin yaşları kadın deneklerin yaşlarından daha büyüktür denilebilir. Genel bir değerlendirme yapıldığında, 45 yaş ve üzeri yaş grubunun yoğun olduğu vurgulanabilir.

3.2.2.Eğitim

Eğitim durumu mevcut çalışmalarda dikkat edilen bir diğer değişkendir. Bu değişkenle ilgili verilerin tespiti için deneklere mezuniyet durumları sorulmuş ve elde edilen sonuçlara Tablo 4’ de yer verilmiştir.

Tablo 4. Deneklerin Eğitim Durumlarının Dağılımı

		Kadın		Erkek		Toplam	
		S	%	S	%	S	%
Eğitim Durumu	İlkokul	6	30	5	25	11	27,5
	Ortaokul	3	15	3	15	6	15
	Lise	6	30	8	40	14	35
	Üniversite	4	20	4	20	8	20
	Diğer (hiç okumamış)	1	5	0	0	1	2,5
Toplam		20	100	20	100	40	100

Deneklerin eğitim durumları incelendiğinde, deneklerden %35’ inin yani 14 kişinin lise mezunu olduğu, %27,5 ile 11 kişinin ilkokul, %20 ile 8 kişinin üniversite, %15 ile 6 kişinin ortaokul, %2,5 ile 1 kişinin ise, okula hiç gitmediği tespit edilmiştir.

Kadın ve erkek deneklerin eğitim durumları birbirine yakın değerler taşımaktadır. Ancak hiç okumadığını belirten kişinin kadın olduğu ilkokul mezunu kadınların erkeklere göre ve lise mezunu erkeklerin ise kadınlara göre kısmi oransal fazlalıkları dikkat çekmektedir.

3.2.3.Meslek

Hem kadın hem de erkek deneklerin mesleki dağılımları kişilerin özellikle sosyal ilişki durumlarının belirlenebilmesi için önem taşımaktadır. Bu sebeple hem kadın hem de erkeğe mesleklerinin ne olduğu sorulmuş ve elde edilen sonuçlar Tablo 5’ de gösterilmiştir.

Tablo 5. Deneklerin Mesleki Dağılımı

		Cinsiyet				Toplam	
		Kadın		Erkek			
		S	%	S	%		S
Meslek	Emekli	0	0	7	35	7	17,5
	Esnaf	0	0	5	25	5	12,5
	Kamu Çalışanı	5	25	7	35	12	30
	Ev Hanımı	15	75	0	0	15	37,5
	Yok	0	0	1	5	1	2,5
Toplam		20	100	20	100	40	100

Tablo verileri, deneklerin mesleki dağılımları dikkate alındığında şu bulgulara ulaşılmaktadır. Kadınların büyük çoğunluğunun, yani %75' inin ev hanımı olduğu görülmektedir. Kadınların %25' i ise kamu çalışanıdır. Erkek deneklerin mesleklerine bakıldığında ise, çoğunun aynı oranlarla emekli (%35) veya ve kamu çalışanı (%35) olduğu görülmektedir. Esnaf olanların oranı ise %25 ve işi olmayanların oranı ise %5 olarak tespit edilmiştir.

3.2.4.Medeni Hal

Deneklerin medeni halleri, aile birliğinin varlığı ve hanelerin genel yapısını öğrenebilmek amacıyla önem taşıdığından dolayı kişilere medeni durumları sorulmuş ve elde edilen veriler Tablo 6' da gösterilmiştir.

Tablo 6. Deneklerin Medeni Hallerinin Dağılımı

Medeni Hal	S	%
Evli	38	92,7
Ayrı	2	4,9
Toplam	40	97,6

Deneklerin medeni hallerinin dağılımına bakıldığı zaman 2 kişi hariç, %92,7' lik payla 38 kişinin evli olduğu görülmektedir. Ayrı olduğunu belirten iki kişiden bir hanede kadın çocuğuyla yaşadığını ifade etmiş ve eşinden ayrılmıştır. Diğer hanede ise erkek yalnız yaşamaktadır (Bkz. Tablo 7).

3.3. Hane Halkı

Bu ana başlık altında hane halkı, gelir sağlayanlar ve gelir kaynakları alt başlıkları, hane halkı alt başlığının bir alt başlığı olarak ise, hane halkı sayısı ve hane yapısı ele alınmaktadır.

3.3.1 Hane Halkı

Bu başlık altında hane halkı sayısının tespiti, yani her hanede kaç kişinin oturduğunun bulunması ve hane yapısının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Toplumun temel yapı taşı ailedir. Aileler bir kadın bir erkeğin evlenmek suretiyle bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Çocukların aileye eklenmesi, gelin, damat ya da torunların varlığı ve bu kişilerin aynı hane içerisinde hep birlikte yaşamaları ailelerin yapısını değiştirmektedir. Çalışma alanımıza giren hanelerin yapısının nasıl olduğunu tespit edilebilmek amacıyla deneklere kimlerle oturduğu sorulmuş ve elde edilen sonuçlar takip eden sayfada Tablo 7' de gösterilmiştir.

Deneklerden %75' ini oluşturan 30 kişi eşlerini ve kendisini yetişkin anne baba olarak tanımlayıp bir ya da daha fazla çocukla birlikte oturduklarını söylemişlerdir. Daha sonra en yüksek oran yani %17,5 ile 7 kişiden 6' sı eşiyle birlikte oturduğunu, 1

kişi ise eşinden ayrılıp yetişkin çocuğuyla oturduğunu ifade ederken, % 5 ile 2 kişi yetişkin anne, baba gelin, oğul ve çocukla birlikte, % 2,5 oranla 1 kişi ise yalnız yaşlı olarak oturduğunu söylemiştir.

Tablo 7. Hane Yapısının Dağılımı

Hane Yapısı	S	%
Yalnız Yetişkin	1	2,5
Yalnız İki Yetişkin	7	17,5
Yetişkin Anne Baba ve Bir ya da Daha Fazla Çocuk	30	75
Yetişkin Anne, Baba, Gelin, Oğul ve Çocuk	2	5
Toplam	40	100

Deneklerin hane yapılarına bakıldığı zaman genel olarak hane tipinin çekirdek aile olduğu görülmektedir. Geleneksel aile tipinin görüldüğü sadece bir hane bulunmaktadır Gözlemlerden elde edilen bilgilere göre, bu hanede iki yetişkin anne baba bulunmakta, oğullarının evlenmesi ve torunlarının doğmasıyla hep birlikte oturmaktadırlar. Bu hane dışında kalan haneler ise, yalnız yaşayan bir yetişkin hariç tutulursa çekirdek aile tipi özelliği sergilediği söylenilebilir.

3.3.2 Gelir Sağlayanlar

Çalışma alanına giren hanelerde, ekonomik desteği hangi cinsiyet grubunun sağladığının ve hane içerisinde kimlerin gelir getirici olduğunun tespit edilebilmesi amacıyla deneklere hanede kimlerin gelir getirici olduğu sorulmuş ve elde edilen verilerin cinsiyete göre dağılımı Tablo 8’ de yer almıştır.

Tablo 8. Hanelerde Gelir Getiricilerin Dağılımı

		Cinsiyet				Toplam	
		Kadın		Erkek			
		S	%	S	%		S
Gelir Getirici	Kendisi	1	5	8	40	9	22,5
	Eşi ve Kendisi	4	20	4	20	8	20
	Eşi	8	40	1	5	9	22,5
	Emekli Maaşıyla Geçim	7	35	7	35	14	35
Toplam		20	100	20	100	40	100

Hanelerde kimlerin gelir getirici olduğu incelenmiş ve sonucunda, kadınlardan % 40'ı eşinin gelir getirici olduğunu, %35'i emekli maaşlarıyla geçimlerini sağladıklarını ve aktif olarak çalışan kimsenin bulunmadığını, %20'i eşi ve kendisinin, %5'i ise kendisinin gelir getirici olduğunu söylemiştir. Erkek denekler içerisinde ise, %40'ı kendisinin, %35'i emekli maaşlarıyla geçimlerini sağladıklarını, %20'i eşi ve kendisinin, %5'i ise, sadece eşinin gelir getirici olduğunu belirtmiştir. Kadın ve erkek denekler içerisinde dikkatleri bir hanede sadece kadının çalıştığı erkeğin ise çalışmadığı dikkat çekmektedir. Tablo 5' de meslek dağılımına bakıldığında 1 erkeğin mesleğinin olmadığını ve erkeğin çalışmadığını ifade ettiği görülmektedir. Ayrıca Tablo 6' da eşinden ayrı olduğunu belirten erkeğin aktif olarak çalıştığı yukarıdaki tabloda anlaşılmaktadır. Çünkü emekli maaşlarıyla geçindiklerini ifade eden hem erkek hem kadın 7 kişi bulunmaktadır ve bu da 7 haneyi oluşturmaktadır. Eşinden ayrıldığını ve çocuğuyla yaşadığını söyleyen bir kadın ise eşinden destek görüyor olmalı ki sadece kendisinin çalıştığını ifade eden sadece 1 kişi bulunmaktadır.

3.3.3.Gelir Kaynakları

Deneklerin geçimlerini sağlamak ve hayatlarını rahat bir şekilde sürdürebilmeleri için çalışmaları gerekmektedir. Çalışma yerleri, kişilerin ilçe merkeziyle ve civar illerle olan ulaşımını ve dolayısıyla sosyal ilişkilerini etkileyebileceği düşünüldüğünden deneklerin çalışma yerleri incelenmiş ve elde edilen sonuçlar Tablo 9’ da gösterilmiştir.

Tablo 9: Çalışanların Çalışma Yerlerinin Dağılımı

		Çalışanların Çalışma Yerleri						Toplam	
		Tunceli		Pertek İlçe Merkezi		Pertek-Elazığ			
		S	%	S	%	S	%		
Hanede Gelir Getiriciler	Kendisi	1	2,5	8	20	0	0	9	22,5
	Eşi ve Kendisi	0	0	6	15	2	5	8	20
	Eşi	1	2,5	8	20	0	0	9	22,5
Toplam		2	5	22	55	2	5	26	70

Çalışma alanımıza giren hanelerdeki kişilerin nerede çalıştıklarının incelenmiş ve sonucunda %20’ si eşlerinin Pertek ilçe merkezinde çalıştığını söylemiştir. %20’ si kendisinin Pertek ilçe merkezinde çalıştığını, %15’ i eşi ve kendisinin ilçe merkezinde çalıştığını, %5 oranla iki kişi Elazığ ve Pertek’ te çalıştıklarını, %2,5 ile 1 kişi kendisinin Tunceli ilinde çalıştığını, %2,5 ile 1 kişi ise eşinin Tunceli il merkezinde çalıştığını söylemiştir. Elazığ ve Pertek’ te çalıştığını söyleyen kişilerden biri Pertek ilçe merkezinde çalışırken, eşi ise Elazığ’ da çalışmaktadır. Tunceli ilinde çalıştığını söyleyen kişilerin de aynı hanede bulunan kişiler olduğu tahmin edilmektedir.

Hanelerin aylık gelirlerini nasıl sağladıkları belirlenebilmesi amacıyla deneklere gelir kaynaklarının ne olduğu sorusu yönlendirilmiş ve elde edilen bulgular Tablo 10’ da yer almıştır.

Tablo 10. Hane Sakinlerinin Gelir Kaynaklarının Dağılımı

Gelir Kaynakları	S	%
Maaş	16	40
Emekli Maaşı	14	35
Aylık Kazanç	10	25
Toplam	40	100

Deneklerden %40' ı gelir kaynaklarının maaşları olduğunu, %35'i gelir kaynaklarının emekli maaşı olduğunu, %25' i ise gelir kaynaklarının aylık kazançları olduğunu söylemiştir.

Hanelerin aylık gelir dağılımı tablo 11'de yer almaktadır.

Tablo 11. Aylık Gelir Dağılımı

Aylık Gelir	S	%
1600-2500	11	27,5
2600-3500	5	12,5
3600-4500	6	15
Cevapsız	18	45
Toplam	40	100

Deneklerin verdikleri cevaplar gruplandırılarak incelenmiş ve deneklerden yarıya yakınının %45'inin bu soruyu cevapsız bıraktıkları görülmüştür. Deneklerin geriye kalanlarının cevap verdikleri görülmüştür: %27,5' i ise gelirinin 1600tl ile 2500tl aralığında, %15'i ise gelirlerinin 3600tl ile 4500tl aralığında olduğunu vurgularken %12,5'inin 2600tl ile 3500tl aralığında aylık kazançlarının olduğu tespit edilmiştir.

Deneklerin sosyal güvence durumları öğrenilebilmek amacıyla kişilere sosyal güvencelerinin olup olmadığı sorulmuş ve elde edilen sonuçlar Tablo 12' de gösterilmiştir.

Tablo 12. Deneklerin Sosyal Güvence Durumları

Sosyal Güvence Durumu	S	%
Evet	34	85
Hayır	6	15
Toplam	40	100

Deneklerin sosyal güvence durumlarına bakıldığında çoğunluğu oluşturan %85 ile 34 kişinin sosyal güvencelerinin olduğu görülmektedir. %15' i ile 6 kişinin ise sosyal güvencelerinin olmadığı belirlenmiştir.

Deneklere uğraş alanı olabilecek seçenekler sunulmuş ve bu seçeneklerden hangileriyle ilgilendiklerini belirtmeleri istenmiştir. Uğraş alanlarının kadın ve erkek deneklerde farklılık gösterebileceği düşünüldüğünden kadın ve erkek cinsiyet gruplarında ayrı ayrı incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 13' de gösterilmiştir.

Deneklerin uğraş alanları cinsiyete göre incelenmiş ve şu sonuçlar elde edilmiştir:

Bağ işleriyle uğraştığını söyleyen 4 erkek ve 1 kadın bulunmaktadır. 1 erkek ve 1 kadın ise bazen bu işle uğraştığını belirtmiştir. 13 erkek ve 18 kadın ise bağ işleriyle uğraşmadıklarını söylemişlerdir. 2 erkek ise soruyu cevapsız bırakmıştır.

Bahçe işleriyle uğraşan 20 erkek 19 kadın bulunmaktadır. 1 kadın bu işle bazen uğraştığını söylemiştir.

Tarla işleriyle uğraştığını söyleyen 5 erkek ve 1 kadın bulunmaktadır. 1 kadın ise bazen tarla işiyle uğraştığını vurgularken 13 erkek ve 18 kadın ise bu işle uğraşmadıklarını beyan etmişlerdir.

Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği ile uğraşan 3 erkek bulunmaktadır. 15 erkek ve 20 kadın ise hayır uğraşmıyoruz cevabını vermişlerdir.

Büyükbaş hayvan yetiştiriciliği ile uğraşan kimse bulunmamaktadır.

Kanatlı hayvan yetiştiriciliği ile uğraşan 2 erkek 2 kadın bulunmaktadır. 16 erkek 18 kadın ise hayır uğraşmıyoruz cevabını vermiştir. Arı yetiştiriciliği ile uğraşan kimse bulunmamaktadır.

Tablo 13. Deneklerin Uğraş Durumunun Uğraşı Alan ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Uğraş Alanı		Evet	Bazen	Hayır	Toplam
Bağ İşleri	E	4	1	13	38
	K	1	1	18	
Bahçe İşleri	E	20			40
	K	19	1		
Tarla İşleri	E	5		13	38
	K	1	1	18	
Küçükbaş Hayvan Yetiştiriciliği	E	3		15	38
	K			20	
Büyükbaş Hayvan Yetiştiriciliği	E			18	38
	K			20	
Kanatlı Hayvan Yetiştiriciliği	E	2		16	38
	K	2		18	
Arı Yetiştiriciliği	E			18	38
	K			20	

BYK' nın dubleks ve bahçeli olmasından hareketle deneklerin kendi bahçelerinde uğraşmasından dolayı deneklerin neredeyse tamamı (bazen uğraştığını söyleyen 1 kadın hariç) bahçe işleriyle uğraştıklarını söylemiştir. Deneklerin verdiği cevaplardan hareketle kişiler genellikle bahçe işleriyle uğraşmaktadır. Bağ işleri tarla işleriyle uğraşan kişi sayısı çok azdır. Deneklerin çoğu hayvancılıkla uğraşmamaktadır. Çok az kişi küçükbaş hayvan ve kanatlı hayvan beslediğini söylemiştir. İlerleyen bölümlerde kişilerin kendilerini kentli, köylü ya da hem kentli hem de köylü olarak tanımlama biçimlerinde uğraş alanları önemli bir yere sahip olacaktır.

3.4.Bariş Yapı Kooperatifi

Bariş Yapı Kooperatifi (BYK) ana başlığı altında fiziki yerleşimi ve sakinler tarafından tanımlanışı, kuruluşu, taşınma yılı ve evlerin doluluk durumu, kooperatifin ilçede oturdukları ev ile olan fiziki yapı farklılığı ve ilçeyle bağlantısı, kooperatif sakinlerinin orijinleri, kooperatif sakinlerinin kooperatife geldikleri yerler, kooperatif sakinlerinin konut sahiplik durumları, taşınıldığında konutlardaki eksiklikler, kooperatif alanındaki eksiklikler ve çözüm yolları, kooperatif sakinlerin ekonomik desteği sağlama durumları, kooperatif alanına yazılma kararı, Bariş Yapı Kooperatifi yapılırken alınan

ilk duyumlar, Barış Yapı Kooperatifinin müteahhidi ile tanışıklık durumu Barış Yapı Kooperatifi yapılırken fikir alışverişi, Barış Yapı Kooperatifine kayıt olunurken alınan olumsuz tepkiler, Barış Yapı Kooperatifine kayıt olunurken alınan olumlu tepkiler, Barış Yapı Kooperatifine yazılma da son karar verici gibi alt başlıkları incelenecektir.

3.4.1. Fiziki Yerleşimi ve Sakinler Tarafından Tanımlanışı

Bu ana başlık altında çalışma alanına giren kişilerin ikame ettikleri evlerini ilçe merkezinde bulunan evlerden farklı görüp görmedikleri ve evlerin fiziki yapısından memnuniyet durumları belirlenmeye çalışılmıştır.

Deneklerin Barış Yapı Kooperatifindeki evlerin yapısını farklı görüp görmedikleri eğer farklı görüyorlarsa da bu durumun nedenlerinin neler olduğu belirlenebilmek amacıyla kişilere soru yönlendirilmiş ve elde edilen verilere Tablo 14’ de gösterilmiştir.

Tablo 14. Deneklerin Kooperatifin Fiziki Yerleşimini Tanımlama Durumları

Fiziki Yerleşimin Hane Sakinleri Tarafından Farklı Görülme Durumu ve Nedenleri		S	%
Evet	Evler Dupleks	18	45
	İç Mimarisi Farklı	2	5
	Yeni Bina	16	40
	Site İçerisinde	3	7,5
Hayır, neden belirtilmemiş		1	2,5
Genel Toplam		40	100

Barış Yapı Kooperatifi, ilçe merkezine girişte feribotlara araçla beş dakika uzaklıkta küçük bir tepe üzerine konumlandırılmıştır. Evler dupleks olarak ve bahçeli yapılmıştır. Deneklere kooperatifin fiziki yerleşimini farklı görüp görmedikleri sorusu sorulmuş sonucunda ise, deneklerin tamamına yakını %97,5’ i ile 99 kişi kooperatifin fiziki yerleşimini farklı gördüğünü söylemiştir. %2,5 ile 1 kişi ise farklı görmediğini söylemiş ancak neden belirtmemiştir. Denekler kooperatifin fiziki yerleşimindeki farklılıklar olarak, dupleks olması, iç mimarisinin farklı olması, yeni bina olması, site içerisinde yer almasını göstermişlerdir. Hane sakinlerinden büyük çoğunluğu yani %45’

i ile 18 kişi evlerin dubleks olmasını, %40 ile 16 kişi yeni bina olmasını, %7,5 ile 3 kişi site içerisinde yer almasını, %5 ile 2 kişi ise, iç mimarisinin farklı olmasını fiziki yerleşimlerdeki farklılıklar olarak gördüklerini söylemişlerdir.

Deneklerin kooperatif binalarının fiziki yapısından memnuniyet durumları incelenmiş ve elde edilen bulgular Tablo 15’ de özetlenmiştir.

Tablo 15. Deneklerin Kooperatif Binalarının Fiziki Yapısından Memnuniyet Durumları

Deneklerin Kooperatif Binalarının Fiziki Yapısından Memnuniyet Durumu ve Sebepleri		S	%
Evet	Evler Büyük Olduğu İçin Kalabalık Kaldırıyor	10	25
	Yaşam Alanı Geniş	8	20
	Torunlar Gelince Bahçede Rahat Oynuyor	6	15
	Evler Büyük Olduğu İçin Çocuklar Gelince Rahatça Kalıyor	3	7,5
	Güvende Hissediyoruz	3	7,5
Kısmen Memnun	Evler Büyük, Kışın Isınma Problemi Oluyor	9	22,5
Hayır Memnun Değil	Su Tesisatı Problemi Var	1	2,5
Toplam		40	100

Deneklerin kooperatif binalarının fiziki yapısından memnuniyet durumları incelenmiş ve sonucunda %75’ i ile 30 kişinin kooperatif binalarının fiziki yapısından memnun oldukları belirlenmiştir. %22,5 ile 9 kişi kısmen memnunuz yanıtını verirken, %2,5 ile 1 kişi hayır memnun değiliz cevabını vermiştir. Kooperatif binalarının fiziki yapısından memnun olan kişiler memnuniyet durumlarının sebeplerini şöyle açıklamışlardır. %25 ile 10 kişi evlerin büyük olduğunu ve kalabalık misafirleri gelince rahat ağırladıklarını, %20 ile 8 kişi evlerin yaşam alanı geniş olduğu için memnun olduklarını, %15 ile 6 kişi torunları gelince bahçede rahatça oyun oynadıklarını, %7,5 ile 3 kişi evler büyük olduğu için çocukları geldiği zaman çocuklarının rahatça kaldıklarını ifade etmiştir. Son olarak %7,5 ile 3 kişi kendilerini güvende hissettiklerinden ötürü memnun olduklarını söylemişlerdir. Kısmen memnun olduklarını ifade eden kişilere baktığımız zaman %22,5 ile 9 kişi evlerinin büyük olmasından dolayı

kışın ısınma problemi yaşadıklarını bu sebeple kısmen memnun olduklarını söylemişlerdir. Hayır memnun değiliz yanıtını veren kişi sayısı %2,5 ile 1 kişidir. Bu kişi de su tesisat probleminden dolayı memnun olmadığını söylemiştir.

3.4.2. Kuruluşu

Barış Yapı Kooperatifin nasıl kurulduğuna dair net bilginin alınabilmesi için kooperatifin kurucusuyla görüşülmüş ve kooperatifin kurulum aşamasına dair net bilgilerin alınması sağlanmıştır (Kaynak kişi 5).

1994-1995 terör olaylarının yaşanması nedeniyle ilçe merkezine yoğun göç hareketleri yaşanmıştır. Bu göç olayı sonucunda insanların kalacak yer ihtiyacı doğmuş ve konut yapım çalışmalarına başlanmıştır. Bu amaçlar doğrultusunda kooperatif kurma düşüncesi doğmuş, 300 civarında üye kaydı olmasına rağmen bazı başvuru sahipleri güven duymadıkları için kayıtlarını sildirmişlerdir. Az miktarda ödeme yapan üyeler de ödedikleri parayı geri alabilmek için daha güvenli bir yönetim oluşturarak ve daha az üye sayısı ile kooperatifin amaçlarına ulaşması için çalışmalara başlamışlardır. Bu düşüncelerle oluşturulan yönetim kurulu, önceki kooperatif yönetiminin neler yaptığını ve ne tür girişimlerde bulunduğunu araştırdığında; henüz hiçbir adımın atılmadığını, sadece vatandaşa gerçekle alakası olmayan vaatlerde bulunduğunu öğrenmiştir. Bunun üzerine tamamen yeni üyelerle ve öncekinden bağımsız bir anlayış geliştirilmiş. Yeni üyelerin talepleri doğrultusunda, bugünkü gerçekleşmiş olan projenin kararları alınmış ve 26 üye ile proje planlandığı gibi yürütülerek; 2000 ile 2005 yılları arasında binalar yapılarak tamamlanmıştır.

Kooperatifin kurulduğu alan önceden hiçbir yapılaşmanın ve planlamanın olmadığı elverişsiz arazi şeklinde, mülkiyeti Pertek Belediyesine ait olan atıl durumda bulunan bir yer iken kooperatifin kurucusu belli bir meblağ ödeyerek bu bölgeyi satın almıştır. Sonrasında Mevzii (lokal) İmar Planı yaptırılmış ve uygulamaya konulmuştur. Binaların şekli ve büyüklüğü itibarıyla üyelerin ekonomik gücünü aşmaması amacıyla alınan arazide fazla arsa üretilip bu fazla arsalar üçüncü kişilere satılarak binaların yapımı için parasal destek sağlanmıştır. Barış Yapı Kooperatifi yapılış süreci boyunca yılda 1 olağan, 2 de olağanüstü toplantı yapmıştır. Bu toplantılar da üyelere güven vermeye çalışılmış ve gidişat hakkında üyeler bilgilendirilmiştir. Üyelerin maddi gücünün zorlanmaması amacıyla birçok masraf minimize edilmiş ayrıca imar planı

uygulaması doğrultusundaki ölçüm ve bina yerleştirme işleri de kurucunun imkânlarıyla gerçekleştirilmiştir.

Evler yapılırken kooperatif alanı ve Pertek' in özgün yapısı göz önünde bulundurulmuş, bu amaç doğrultusunda en yüksek oranda yeşil alan, ortak yaşam alanı, yollar bırakılmıştır. Aynı amaç doğrultusunda evlerin yeteri kadar bahçesi bulunmasına özen gösterilmiş bu nedenle de parseller 1000m²' nin üzerinde tutulmuştur. Ayrıca her parselin iki cephesi yollara bakacak şekilde konumlandırılmıştır. Evler hem yazlık hem de kışlık kullanılacak şekilde, dubleks formatta yapılmıştır. 2000 yılından 2005 yılına gelindiğinde binaların yapımı tamamlanmış ve evlerin sahipleri ile buluşturulabilmesi amacıyla kuralar çekilmiştir. Çevre düzeninin sağlanması amacıyla çalışmalar yapılmaya devam edilmiş ve çalışmalar 2008 yılında tamamlanınca sıra kooperatifin fesih işlemlerine gelmiştir. Genellikle kooperatifler borçlarını ödeyemedikleri için fesih işlemleri uzamaktadır ancak Barış Yapı Kooperatifi borçlarını ödediği halde fesih işlemleri gecikmiştir. Bunun sebebi ise, elinde bulunan fazla arsaları değerlendirme isteğidir. O yıllarda Dernekler Kanunu' nda yapılan bir değişiklikle 'derneklerin taşınmaz mal alıp satabilecekleri' yönünde bir madde ilavesinin yapılması Barış Yapı Kooperatifinin elindeki arsaları değerlendirmesi için yeni bir fırsatı doğurmuştur. Bu amaç doğrultusunda Barış Yapı Kooperatifinin üyelerinin katılımıyla 'Barış Sitesi Güzelleştirme ve Üyeleri ile Dayanışma' derneği kurulmuş, kooperatifin tüm mal varlığı bu derneğe aktarıldıktan sonra kooperatifin fesih işlemi tamamlanmıştır. Kooperatifin en yüksek noktasında bulunan 6570 m² büyüklüğündeki alan da eğitim ve dinlenme tesisi yaptırılmak şartıyla Tunceli İl Özel İdaresine bedelsiz olarak verilmiştir (Kaynak kişi 5).

3.4.3. Taşınma Yılı ve Evlerin Doluluk Durumu

Deneklerin BYK' ya taşınma yıllarının dağılımı Tablo 16' da görülmektedir.

Tablo 16. Deneklerin Kooperatife Taşınma Yıllarının Dağılımı

Deneklerin Taşınma Yılları	S	%
2004-2008	33	82,5
2009-2013	4	10
2014-2018	3	7,5
Toplam	40	100

Tablo verileri deneklerin % 82,5'inin 2004 ile 2008 yılları arasında, %10'unun 2009 ile 2013 yılları arasında, %7,5'inin 2014 ile 2018 yılları arasında kooperatife taşındıklarını ortaya koymaktadır.

Evlerin doluluk durumuna bakıldığında deneklerin hepsi kooperatife taşındıklarında hala boş olan evlerin bulunduğu bahsetmişlerdir.

3.4.4. Kooperatifin, Sakinlerinin İlçede Oturdukları Ev ile Olan Fiziki Yapı Farklılığı ve İlçeyle Bağlantısı

Barış Yapı Kooperatifindeki evlerin ilçe merkezinde bulunan evlerle fiziki yapı farklılığı bulunup bulunmadığı, eğer fark bulunuyorsa ne yönden farklılıkların olduğu belirlenmek amacıyla deneklere sorular sorulmuş ve elde edilen veriler Tablo 17' de gösterilmiştir.

Tablo 17. Deneklerin Kooperatifte Oturdıkları Ev İle İlçe Merkezindeyken Oturdıkları Ev Arasında Fiziki Yapı Farkı Bulunup Bulunmadığı Hakkındaki Görüşlerinin Dağılımı

Deneklerin Kooperatifin İlçe Merkezindeyken Oturulan Ev ile Olan Fiziki Yapı Farklılığı Hakkındaki Görüşleri ve Sebepleri		S	%
Evet	İlçe Merkezindeki Ev Betonarme Değil	11	27,5
	İlçe Merkezindeki Ev Bahçeli Değil	13	32,5
	İlçe Merkezindeki Ev Apartman Dairesi Bu Ev Müstakil	4	10
	İlçe Merkezindeki Ev Dupleks Değil	9	22,5
Hayır	İlçe Merkezindeki Ev de Müstakil ve Bahçeli	3	7,5
Toplam		40	100

Deneklere, kooperatifteki evlerinin ilçe merkezindeyken oturdıkları evleri arasında fiziki yapı farkı olup olmadığı sorulmuş ve neredeyse tamamına yakını %92,5 ile 37 kişi evet kooperatifte oturduğumuz ev ilçedeyken oturduğumuz evden fiziki yapı olarak farklı cevabını vermiştir. %7,5 ile 3 kişi ise kooperatifteki evlerinin ilçe merkezinde oturdıkları evlerinden herhangi bir farkının bulunmadığını söylemiştir. Kooperatifteki evlerini ilçe merkezindeki evlerinden fiziki yapı olarak farklı görenlerden %32,5 ile 13 kişi ilçe merkezindeki evlerinin bahçeli olmadığını kooperatifteki evlerinin ise bahçesi olduğunu, %27,5 ile 11 kişi ilçe merkezindeki evlerinin kerpiç olduğunu bu evlerinin ise betonarme olduğunu, %22,5 ile 9 kişi kooperatifteki evlerinin dupleks olmasından ötürü ilçe merkezindeyken oturdıkları evden fiziki yapı olarak farklı olduğunu ifade etmişlerdir. %10 ile 4 kişi ise, ilçedeki evlerinin apartman dairesi olduğunu bu evlerinin ise müstakil olduğunu söylemişlerdir. Hayır, ilçe merkezinde bulunan evimizle şimdiki evimiz arasında herhangi bir fiziki yapı farklılığı bulunmamaktadır diyen %7,5 ile 3 kişidir. Bu kişiler ise ilçe merkezindeki evlerinin de müstakil ve bahçeli olduğunu söylemişlerdir.

Bariş Yapı Kooperatifinin ilçe merkezine araçla 15 dakikalık mesafesi olmasından dolayı burada oturan kişiler istedikleri her an ilçe merkezine gidemeyebilmektedirler. Bu sebeple deneklere kendilerini ilçe merkezinden izole edilmiş hissedip hissetmedikleri sorusu yöneltilmiş ve elde edilen veriler Tablo 18’ de özetlenmiştir.

Tablo 18. Kooperatifin İlçeye Bağlantısı Hakkındaki Görüşlerin Dağılımı

Deneklerin Kendilerini İlçe Merkezinden İzole Edilmiş Hissedip Hissetmedikleri ve Nedenler		S	%
Evet İzole Edilmiş Hissediyor	İlçeye Mesafesi Var, Her An Gidilemeyebiliyor	6	15
Hayır İzole Edilmiş Hissetmiyor	Merkeze Rahatça Ulaşabiliyorum, İmkanlar Var	34	85
Toplam		40	100

Deneklere kendilerini ilçe merkezinden izole edilmiş hissedip hissetmedikleri sorulmuş büyük çoğunluğu %85 ile 34 kişi hayır kendimizi ilçe merkezinden izole edilmiş hissetmiyoruz çünkü ilçe merkezine rahatça ulaşabiliyoruz yanıtını vermişlerdir. %15 ile 6 kişi ise evet izole edilmiş hissediyoruz çünkü ilçeye mesafesi var ve istediğimiz her an ilçe merkezine gidemiyoruz yanıtını vermişlerdir.

3.4.5. Kooperatif Sakinlerinin Orijinleri

Deneklerin kökenlerini öğrenebilmek amacıyla nereli oldukları sorulmuş ve elde edilen bulgular Tablo 19’ da gösterilmiştir.

Tablo 19. Orijinlerinin Dağılımı

Deneklerin Orijinleri	S	%
Pertek Çakırbahçe Köyü	4	10
Pertek Mercimek Köyü	3	7,5
Pertek Merkez	28	70
Tunceli Merkez	2	5
Elazığ	2	5
Bingöl Merkez	1	2
Toplam	40	100

Deneklerin nereli oldukları incelenmiş ve sonucunda büyük çoğunluğun Tuncelili olduğu görülmektedir. Deneklerden %70 ile 28 kişinin Pertek ilçe merkezli oldukları görülmüştür. %10 ile 4 kişinin Pertek ilçe merkezine bağlı Çakırbahçe köylü olduğu, %7,5 ile 3 kişinin Mercimek köylü olduğu, %5 ile 2 kişinin Tunceli Merkezli olduğu yine aynı orana sahip %5 ile 2 kişinin Elazığ merkezli olduğu, en düşük paya sahip %2 ile 1 kişinin Bingöl merkezli olduğu tespit edilmiştir. Deneklerin orijininin, nereden BYK' ya geldiklerini belirlemeye yetmeyebileceği düşüncesiyle deneklere nereden geldikleri de sorulmuştur. Bu veriler takip eden başlıkta bu farklılığı ortaya koymaktadır.

3.4.6. Kooperatif Sakinlerinin Kooperatife Geldikleri Yerler

Deneklere Barış Yapı Kooperatifine taşınmadan önce oturdukları yerlerin dağılımı Tablo 20' de yer almaktadır.

Tablo 20. Deneklerin Kooperatife Taşınmadan Önce Oturdukları Yerlerin Dağılımı

Deneklerin Önceden Oturduğu Yerler	S	%
Almanya	2	5
Pertek İlçe Merkezi	34	85
İstanbul	4	10
Toplam	40	100

Deneklere kooperatifteki evlerine taşınmadan önce nerede oturdukları sorulmuş %85 ile 34 kişinin Pertek ilçe merkezinde, %10 ile 4 kişinin İstanbul’ da, %5 ile 2 kişinin ise, Almanya’ da oturdukları belirlenmiştir. Tabloda deneklerin büyük çoğunluğunun önceden ilçe merkezinde oturduğu dikkatleri çekmektedir.

3.4.7. Kooperatif Sakinlerin Konut Sahiplik Durumları

Deneklerin konut sahiplik durumları incelenmiş; yani kişilerin evlerini ilk aşamasından itibaren mi kayıtlı olup aldıkları, yoksa sonradan mı konutları satın aldıkları sorusu sorulmuş ve elde edilen sonuçlar Tablo 21’ de özetlenmiştir.

Tablo 21. Deneklerin Oturdukları Konutlara Sahiplik Durumlarının Dağılımı

Konutlara Sahiplik Durumu	S	%
İlk Aşamasından İtibaren Kayıtlı	34	85
Sonradan	5	12,5
Diğer (Cevapsız)	1	2,5
Toplam	40	100

Tablo verilerine göre deneklerin çoğunluğu, yani %85 ile 34 kişinin kooperatifin yapılma kararının alındığı ilk aşamadan itibaren haberdar oldukları ve kooperatife yazıldıkları, %12,5 ile 5 kişinin ise oturdukları konutları sonradan satın aldıkları belirlenmiştir. Deneklerden %2,5 ile 1 kişi ise soruyu cevapsız bırakmıştır.

3.4.7.1. Taşınıldığında Konutlardaki Eksiklikler, Kooperatif Alanındaki Eksiklikler ve Çözüm Yolları

Deneklerin Barış Yapı Kooperatifine taşındıkları zaman binalarda eksiklik bulunup bulunmadığı hakkındaki görüşleri ve taşınıldığında binalarda eksiklikler varsa bu eksikliklerin neler olduğu sorulmuş elde edilen bulgular Tablo 22’ de gösterilmiştir.

Tablo 22. Deneklerin Kooperatife Taşındıkları Zaman Gördükleri Eksikliklerin Dağılımı

BYK’ daki Eksiklikler		S	%
Evet	Boya Badana Evin Taban Yapımı	18	45
	Elektrik ve Su Tesisat İşleri	10	25
	Çevre ve Bahçe Düzenlemesi	12	30
Hayır		0	0
Toplam		40	100

Deneklerin tamamı kooperatif alanına taşındıkları zaman eksikliklerin bulunduğunu ifade etmişlerdir. Bu kişilerden en fazla paya sahip olan %45 ile 18 kişi boya, badana, evin taban yapısında eksikliklerin bulunduğunu; %30 ile 12 kişi çevre ve

bahçe düzenlemesinin olmadığını; %25 ile 10 kişi ise elektrik ve su tesisatında eksikliklerin bulunduğunu vurguladıkları tespit edilmiştir.

Deneklere genel olarak kooperatif alanında ne gibi eksikliklerin bulunduğu ve bu eksikliklere çözüm yollarının neler olabileceği sorulmuş deneklerin verdiği cevaplardan elde edilen veriler Tablo 23’ te gösterilmiştir.

Tablo 23. Deneklerin Kooperatif Alanında Gördükleri Eksiklikler ve Çözüm Yollarının Dağılımı

		Kooperatif Alanında Görülen Eksikliklere Çözüm Yolları						Toplam	
		Belediye ile Görüşülebilir		Ortak Alanlar Satılıp Para Kooperatif Eksikliklerine Harcanabilir		Üyelerden Para Toplanılabilir			
		S	%	S	%	S	%		
Kooperatif Alanında Görülen Eksiklikler	Çevre Düzenlemesi	12	42,9	0	0	0	0	12	36,4
	Yeşil Alan ve Park	16	57,1	1	25	0	0	17	51,5
	Sosyal Tesis	0	0	2	50	0	0	2	6,1
	Market	0	0	1	25	0	0	1	3
	Çevre Temizliği	0	0	0	0	1	100	1	3
Toplam		28	100	4	100	1	100	33*	100

*7 kişi soruyu cevapsız bırakmıştır.

Deneklerden 17 kişi yeşil alan ve park olmamasını eksiklik olarak belirtirken; 12 kişi çevre düzenlemesinin olmayışını, 2 kişi sosyal tesisin olmayışını, 1 kişi market bulunmamasını, 1 kişi ise, çevre temizliğinin olmamasını eksiklik olarak belirtmiştir. Deneklerin bu eksikliklere önerdikleri çözüm yollarına bakıldığında, 28 kişi ile büyük çoğunluk belediye ile görüşülmesini, 4 kişi ortak alanların satılıp bu paranın kullanılmasını, 1 kişi ise kooperatifteki üyelerden para toplanıp bu paranın eksikliklerde kullanılmasını önermiştir.

3.4.8. Kooperatif Sakinlerin Ekonomik Desteği Sağlama Durumları

Barış Yapı Kooperatifinden konut sahibi olabilmek için deneklerin maddi desteği sağlama durumunun dağılımı Tablo 24’ de yer almaktadır.

Tablo 24. Deneklerin Kooperatifte Ev Sahibi Olurken Ekonomik Desteği Sağlama Durumunun Dağılımı

Deneklerin BYK' dan Ev Alırken Ekonomik Desteği Sağlama Durumu	S	%
Kendi Birikimi	29	72,5
Kendi Birikimi ve Banka	4	10
Banka	4	10
Diğer (Cevapsız)	3	7,5
Toplam	40	100

Deneklere Barış Yapı Kooperatifinden ev sahibi olabilmek için ekonomik kaynağı nasıl sağladıkları sorulmuş ve çoğunluğu %72,5 ile 29 kişi kendi birikimiyle bu evlere sahip olduğunu söylemiştir. Geriye kalan %10 ile 4 kişi kendi birikimleriyle birlikte bankadan yardım aldığını; %10 ile diğer 4 kişi bankadan destek aldıklarını söylerken, %7,5 ile 3 kişi ise soruyu cevapsız bırakmıştır.

3.4.9. Kooperatif Alanına Yazılma Kararı

Barış Yapı Kooperatifine yazılma kararı alırken deneklerin kimlere danışarak bu kararı verdikleri sorusu sorulmuş ve elde edilen verilerin cinsiyete göre dağılımı Tablo 25' de gösterilmiştir.

Deneklere kooperatife yazılma kararı alırken kimlere danıştıkları sorusu sorulmuş ve çoğunluğun %42,5'i eşine, anne ve babasına; %32,5'i sadece eşine, %12,5'i akrabalarına; %7,5'i çevresine danışarak karar verdiği ve %5'inin ise kooperatife yazılma kararı alırken kimseye danışmadığı kendisinin karar verici olduğu belirlenmiştir. Tablo incelendiğinde sadece eşine, anne, baba ve eşine danışarak kooperatife yazılma kararı veren kadın ve erkek sayılarının birbirine yakın oranlarda olduğu görülmektedir. Çevresine danışarak yazılma kararı verdiği söyleyen sadece erkeklerdir ve bu grup %15 ile 3 kişiyi oluşturmaktadır. Sadece kendisinin karar verici olduğunu söyleyen %5 ile 1 kadın ve %5 ile 1 erkek bulunmaktadır.

Tablo 25. Deneklerin Kooperatife Yazılma Kararı Alırken Danışma Durumlarının Cinsiyete Göre Dağılımı

		Cinsiyet				Toplam	
		Kadın		Erkek			
		S	%	S	%	S	%
Danışma	Eş	8	40	5	25	13	32,5
	Anne Baba ve Eş	10	50	7	35	17	42,5
	Çevre	0	0	3	15	3	7,5
	Akrabalar	1	5	4	20	5	12,5
	Kendi Kararı	1	5	1	5	2	5
Toplam		20	100	20	100	40	100

3.4.9.1. Barış Yapı Kooperatifi Yapılırken Alınan İlk Duyumlar

Çalışma alanına giren kişilerin BYK'nın yapılma kararını ilk olarak kimden duyduklarının dağılımına ilişkin veriler tespit edilerek Tablo 26' da özetlenmiştir.

Deneklerin %35 ile 14 kişi Barış Yapı Kooperatifinin yapılacağını ilk olarak kurucudan duyduklarını ifade etmişlerdir. Daha sonra yüksek paya sahip olan %20 ile 8 kişi kooperatifin yapılacağını çevreden duyduklarını, %15 ile 6 kişi eşinden duyduğunu ifade etmiştir. %2,5 ile 1 kişi kooperatifin kurucusu olup kendisinin kurduğunu söylemiştir. %27,5 ile 11 kişi ise soruyu cevapsız bırakmıştır. Tabloda BYK' nın kurulacağını eşinden duyduğunu ifade eden kişilerden %30 ile 6 kişinin hepsinin kadın olması dikkatleri çekmektedir. Kendisinin kurduğunu ifade eden %5 ile 1 erkek kooperatifin kurucusudur ve BYK' da kendisi de oturmaktadır.

Tablo 26. Deneklerin Kooperatifin Yapılacağıın İlk Duyumlarını Kimlerden Aldıkları

		Cinsiyet				Toplam	
		Kadın		Erkek			
		S	%	S	%	S	%
Duyumlar	Kurucu	6	30	8	45	14	35
	Eş	6	30	0	0	6	15
	Çevre	3	15	5	20	8	20
	Kendim Kurdum	0	0	1	5	1	2,5
	Cevapsız	5	25	6	30	11	27,5
Toplam		20	100	20	100	40	100

3.4.9.2.Barış Yapı Kooperatifinin Müteahhidi ile Tanışıklık Durumu

Deneklere, Barış Yapı Kooperatifinin müteahhidi ile önceden tanışıklık durumları ve müteahhit ile nasıl tanıştıkları sorulmuş ve elde edilen sonuçlar Tablo 27’ de gösterilmiştir.

Tablo 27. Deneklerin Kooperatifin Müteahhidi ile Tanışıklık Durumu

		Cinsiyet				Toplam	
		Kadın		Erkek			
		S	%	S	%	S	%
Tanışıklık Durumu	Kendimiz Yaptık	1	2,5	1	2,5	2	5
	Arkadaş	0	0	8	20	8	20
	Aile Dostu	1	2,5	1	2,5	2	5
	Akraba	2	5	2	5	4	10
	Duyumlar	1	2,5	0	0	1	2,5
	Evler Yapılırken	3	7,5	3	7,5	6	15
	Eşin Arkadaşı	5	12,5	0	0	5	12,5
	Eski Komşu	1	2,5	1	2,5	2	5
Hayır		6	15	4	10	10	25
Toplam		20	50	20	50	40	100

Deneklere oturdukları evleri yapan müteahhidi önceden tanıyıp tanımadıkları sorulduğunda %75' i ile 30 kişi kooperatifin müteahhidini önceden tanıdıklarını ifade etmişlerdir. %25' i ile 10 kişi ise müteahhidi önceden tanımadıkları yanıtını vermiştir. Müteahhidi önceden tanıdığını belirten kişilerden %2,5 ile 1 kadın ve %2,5 ile 1 erkek kendilerinin kurduğunu söylemiştir. Bu kişilerin müteahhit ile eşi olduğu sonucuna ulaşılabilir. %20 ile 8 erkek müteahhidin arkadaşı olduğunu, %2,5 ile 1 kadın ve %2,5 ile 1 erkek aile dostları olduğunu belirtmiştir. Bu kişilerin aynı hanede yaşayan kişiler olduğu sonucuna ulaşılabilir. %5 ile 2 kadın ve %5 ile 2 erkek akrabaları olduğunu

söylemiştir. Bu kişilerden yola çıkarak iki hanenin müteahhit ile akraba olduğu ve onların da BYK’ da oturduğu sonucuna ulaşılabilir. Duyumlarla tanıdığını ifade eden %2,5 ile sadece 1 kadındır. Evler yapılırken müteahhidi tanıdıklarını söyleyen kişiler %7,5 ile 3 kadın ve %7,5 ile 3 erkektir. %12,5 ile 5 kadın eşinin arkadaşı olduğunu belirtmiştir. %2,5 ile 1 kadın ve %2,5 ile bir erkek eskiden komşu olduklarını söylemiştir. Bu kişilerde aynı hanede anket uygulanan kadın ve erkek deneklerdir sonucuna ulaşılabilir.

3.4.9.3. Barış Yapı Kooperatifi Yapılırken Fikir Alışverişi

Deneklere, Barış Yapı Kooperatifi yapılırken kooperatif kurucusunun binaların nasıl olması gerektiği konusunda fikir alışverişinde bulunup bulunmadığı eğer bulunduyorsa ne konuda fikirlerinin alındığı sorulmuş ve elde edilen sonuçlar Tablo 28’ de gösterilmiştir.

Tablo 28. Deneklerin BYK Yapılırken Binaların Yapısı Hakkında Fikirlerinin Alınıp Alınmadığı ve Ne Konuda Fikirlerinin Alındığı

Fikir Alışverişi		S	%
Evet	Evlerin Fiziki Yapısının Nasıl Olması Gerektiği Konusunda	5	12,5
	Proje Yapım Aşamasında	3	7,5
	Evlerin Nasıl Olabileceği ile İlgili	4	10
Hayır		28	70
Toplam		40	100

Barış Yapı Kooperatifi yapılırken fikriniz alındı mı sorusuna deneklerden %30 ile 12 kişi evet fikrimiz alındı yanıtını verirken; %70 ile 28 kişi ise hayır fikrimiz alınmadı demiştir. Evet kooperatif yapılırken fikrimiz alındı diyenlerden %12,5 ile 5 kişi evlerin fiziki yapısının nasıl olması gerektiği konusunda fikirlerinin alındığını, %10 ile 4 kişi evlerin nasıl olabileceği konusunda, %7,5 ile 3 kişi ise proje yapım aşamasında fikirlerinin alındığını ifade etmişlerdir. Bu durumda site sakinlerinin % 70 gibi bir çoğunluğunun kooperatifin yapım aşamasında karar mekanizmasında fikir alışverişinde yer almadıkları vurgulanabilir.

3.4.9.4. Barış Yapı Kooperatifine Kayıt Olunurken Alınan Olumsuz

Tepkiler

Denklere Barış Yapı Kooperatifine kayıt olurken eşlerinden, ailelerinden ya da çevrelerinden herhangi bir olumsuz tepki alıp almadıkları ve aldıkları olumsuz tepkilerin neler olduğu sorulmuş ve elde edilen sonuçlar Tablo 29’ da gösterilmiştir.

Tablo 29. Deneklerin Barış Yapı Kooperatifine Kayıt Olunurken Aldıkları Olumsuz Tepkilerin Dağılımı

Deneklerin BYK’ ya Kayıt Olurken Olumsuz Tepki Alıp Almadıkları		S	%
Evet	Evler Yapılıp Bitmez	8	20
	Kimse Güven Duymadı	4	10
	Başaramazlar	3	7,5
Hayır		24	60
Cevapsız		1	2,5
Toplam		40	100

Barış Yapı Kooperatifine kayıt olurken herhangi bir olumsuz tepki aldınız mı sorusuna deneklerin çoğunluğu, yani %60’ ı ile 24 kişi hayır olumsuz tepki almadık cevabını vermiştir. %37,5’ i ile 15 kişi olumsuz tepki aldıklarını söylerken, %2,5’ i ile 1 kişi ise soruyu cevapsız bırakmıştır. Evet, olumsuz tepki aldık cevabını verenlerden %20 ile 8 kişi ‘evler yapılıp bitmez denildi’ şeklinde olumsuz tepki aldıklarını söylerken, %10 ile 4 kişi hiç kimsenin evlerin yapılıp biteceğine inanmadığını ve kimsenin müteahhide güven duymadığını, %7,5 ile 3 kişi ise, herkesin ‘başaramazlar’ şeklinde olumsuz tepki verdiğini belirtmiştir.

Kooperatifin yapımı aşamasında BYK’nın yapılması konusuna çevrenin % 60’lık bir oranla tepki vermezken, %40’ında güvensizlikle tepki verilmiş olduğu tespit edilmiştir.

3.4.9.5. Barış Yapı Kooperatifine Kayıt Olunurken Alınan Olumlu

Tepkiler

Deneklere Barış Yapı Kooperatifine kayıt aşamasında olumlu tepki alıp almadıkları ve olumlu tepki aldılarsa da bu olumlu tepkilerin neler olduğu sorusu sorulmuş ve elde edilen bulgular Tablo 30’ da gösterilmiştir.

Tablo 30. Deneklerin BYK’ ya Kayıt Olurken Aldıkları Olumlu Tepkilerin Dağılımı

BYK’ ya Kayıt Olunurken Olumlu Tepki Alınıp Alınmadığı		S	%
Evet	Ev Sahibi Olursunuz	9	22,5
	İleride Orası Gelişir	5	12,5
	Biz Yazıldık Sizde Kayıt Olun	3	7,5
	Yeri Güzel	7	17,5
Hayır		15	37,5
Cevapsız		1	2,5
Toplam		40	100

Tablo verilerine göre, deneklerin %60’lık oranı ile 24 kişi BYK’ ya kayıt olurken aldıkları olumlu tepkilerin olduğu cevabını verirken; %37,5 ile 15 kişi hayır olumlu tepki almadık cevabını verdikleri tespit edilmiştir. Deneklerin %2,5’i yani 1 kişi ise soruyu cevapsız bırakmıştır. Olumlu tepki aldık diyenlerden %22,5 ile 9 kişi ‘ev sahibi olursunuz’ şeklinde olumlu tepki aldığını, %17,5 ile 7 kişi ‘yeri güzel’, %12,5 ile 5 kişi ‘ileride orası gelişir’, %7,5 ile 3 kişi ise ‘biz yazıldık sizde yazılın’ şeklinde teşvik amaçlı olumlu tepki aldığını söylemişlerdir.

3.4.10. Barış Yapı Kooperatifine Yazılmada Son Karar Verici

Çalışma alanımıza giren kişilere kooperatife yazılma kararını son olarak kimin verdiği sorulmuş ve elde edilen sonuçlar Tablo 31’ de gösterilmiştir.

Tablo 31. Barış Yapı Kooperatifine Yazılmada Son Karar Verici

		Cinsiyet				Toplam	
		Kadın		Erkek			
		S	%	S	%	S	%
Son Karar Verici	Kendisi	0	0	11	55	11	27,5
	Kendisi ve eşi	6	45	9	45	18	45
	Eşi	10	50	0	0	10	25
	Cevapsız	1	5	0	0	1	2,5
Toplam		20	100	20	100	40	100

Deneklere kooperatife yazılma kararını son olarak kimin verdiği sorulmuş ve çoğunluğu %45 ile 18 kişi, eşiyle birlikte karar verdiklerini ifade etmişlerdir. ‘Kendim karar verdim’ diyenler %27,5 ile 11 kişidir. ‘Eşim karar verdi’ diyenlerin sayısı, %25 ile 10 kişi olurken %2,5 ile 1 kişi ise sorumuzu cevapsız bırakmıştır. Eşinin son kararı verdiğini söyleyenlerin tamamı kadındır. Bu kişiler kadınlar içerisinde %50 ile 10 kişidir ve kadın deneklerin yarısını oluşturmaktadır. Tablo 26’ da kooperatife yazılma kararı alırken kendi kararı olduğunu söyleyen bir kadın yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi son kararı verme aşamasında bu kararı eşine bırakmıştır. Kendisinin son karar verici olduğu kadın denek yoktur. Erkek denek sayısı ise, %55 ile 11 kişidir. Eşine danışarak ortak karar veren kadın ve erkek denek sayıları birbirine yakındır. Soruyu cevapsız bırakan ise, %5’lik oran ile 1 kadındır.

3.5. Barış Yapı Kooperatifinde Sosyal İlişkiler

3.5.1. Sakinlerin Tanışıklık Durumu

Deneklere kooperatif sakinlerini önceden tanıyıp tanımadıklarını ve tanıyorlarsa nasıl tanıdıklarını tespit etmek amacıyla deneklere sorular sorulmuş ve elde edilen bulgular Tablo 32’ de gösterilmiştir.

Tablo 32. Deneklerin Barış Yapı Kooperatifi Sakinleriyle Tanışıklık Durumlarının Dağılımı

BYK Sakinlerinin Önceden Tanışıklık Durumu ve Sebepleri		S	%
Evet	Geneli Pertekli Zaten	10	25
	Aynı İlçede Herkes Birbirini Tanır	16	40
	Akrabam Olanlar Var	4	10
Hayır	Tanıımıyorduk	10	25
Toplam		40	100

Deneklere Barış Yapı Kooperatifinde oturan kişileri daha önceden tanıyıp tanımadıkları sorulmuş ve sonucunda %75 ile 30 kişi gibi çoğunluğun evet yanıtını verdikleri görülürken, hayır yanıtını verenlerin ise, % 25 ile 10 kişi olduğu tespit edilmiştir. BYK sakinlerini önceden tanıdığını söyleyen kişilerden %40 ile 16 kişi aynı ilçede herkesin birbirini tanıdığını ve komşularını da bu sebeple tanıdıklarını söylemişlerdir. %25 ile 10 kişi genelin Pertekli olduğu için, %10 ile 4 kişi ise akrabası olanların bulunduğu için birbirlerini tanıdıklarını belirtmişlerdir.

3.5.2.Komşuları Tanıma

Deneklerin sosyal ilişkileri incelenmek amacıyla komşularını ne zaman tanıdıkları sorulmuş ve elde edilen bulgular Tablo 33’ de gösterilmiştir.

Tablo 33. Deneklerin Kooperatifteki Komşularını Ne Zaman Tanıdıklarına Dair Görüşleri

Tanıışıklık	S	%
Önceden	30	75
Taşınınca	10	25
Toplam	40	100

Kooperatif sakinleri komşularını ne zaman tanıdınız sorusuna çoğunluk olarak %75' i ile 30 kişi önceden birbirlerini tanıdıklarını söylerken, %25' i ile 10 kişi ise taşınınca birbirlerini tanıdıklarını söylemişlerdir.

3.5.3.Yardımlaşma

Deneklere kooperatife taşındıkları zaman komşularından yardım görüp görmedikleri ve ne şekilde yardımlaştıkları sorulmuş elde edilen bulgular Tablo 34' de gösterilmiştir.

Tablo 34. Deneklerin Kooperatif Sakinleriyle Taşındıkları Zaman Yardımlaşma Durumlarının Dağılımı

Deneklerin Yardımlaşma Durumları		S	%
Evet	Eşya Taşırken	15	37,5
	Eksiklikleri Tamamlamada	5	12,5
	Nakliye ve Eşya Kurulumunda	6	15
	Bahçe ve Çevre Düzenlemede	5	12,5
Hayır	Yardım Edecek Kimse Yoktu	9	22,5
Toplam		40	100

Deneklerin taşındıkları zaman komşularından yardım görüp görmedikleri sorusuna %77,5 ile 31 kişi evet yardımlaştık cevabı verirken %22,5 ile 9 kişi ise, hayır yardımlaşmadık yanıtını vermiştir. Hayır diyenler, genellikle ilk taşındıkları için yardım edecek kimsenin olmadığını bu sebeple yardımlaşmadıklarını söylemişlerdir. Evet, yardımlaştık cevabını veren kişilerden, %37,5 ile 15 kişi eşya taşırken yardım gördüklerini, %15 ile 6 kişi nakliye ve eşya kurulumunda, %12,5 ile 5 kişi evdeki

eksiklikleri tamamlamada, %12,5 ile 5 kişi ise bahçe ve çevre düzenlemede yardım gördüklerini belirtmişlerdir.

Deneklerin yardımlaşmaya ihtiyaç duyduklarında öncelikli olarak kimleri tercih ettiklerini belirlemek amacıyla kişilerden yardımlaşma durumlarını kendilerinin belirlemeleri ve bu durumlar için Barış Yapı Kooperatifine yakın komşular, Barış Yapı Kooperatifindeki tüm komşular, akrabalar, eski oturan yerdeki komşular, (varsa) iş arkadaşları gibi seçeneklerden birini ya da birkaçını seçmeleri istenmiştir. Deneklerin yardımlaşma ve tercih gruplarının kadın ve erkek deneklerde farklılıklar göstereceği düşünüldüğünden kadın ve erkek deneklerin verdiği cevaplar ayrı ayrı incelenmiştir. Elde edilen verilerin ortak sonuçları gruplandırılarak Tablo 35’ de gösterilmiştir.

Tablo 35. Deneklerin Yardımlaşma Durumlarının Dağılımı

Yardımlaşma Durumları		Cinsiyet			
		Kadın		Erkek	
		S	%	S	%
Pekmez Yapımı	Akrabalar	3	7,5	0	0
	Barış Yapı Kooperatifine Yakın Komşular	1	2,5	0	0
Cenaze	Barış Yapı Kooperatifindeki Tüm Komşular, Eski Komşular, İş arkadaşları	8	20	10	25
Düğün	Barış Yapı Kooperatifindeki Tüm Komşular, Eski Komşular, İş Arkadaşları	4	10	4	10
Hastalık	Barış Yapı Kooperatifine Yakın Komşular, Akrabalar	4	10	6	15
Toplam		20	50	20	50

Deneklerin yardımlaşmaya ihtiyaç duydukları durumların neler olduğu ve yardımlaşma durumlarında kimleri tercih ettikleri belirlenmiş sonucunda ise Deneklerin %45’ i ile 18 kişi cenaze işlemleri olduğu zaman Barış Yapı Kooperatifindeki tüm komşularla, eski komşularla, iş arkadaşlarıyla yardımlaşıklarını ifade etmişlerdir. %25

ile 10 kişi hastalık durumunda Barış Yapı Kooperatifine yakın komşularla, akrabalarla yardımlaştıklarını ifade etmişlerdir. %20 ile 8 kişi düğün olması halinde Barış Yapı Kooperatifindeki tüm komşularla, eski komşularla, iş arkadaşlarıyla yardımlaştıklarını söylemişlerdir. Deneklerin %10' u ile 4 kişi ise pekmez yaptıkları zaman yardımlaşmaya ihtiyaç duyduklarını bunun için de akrabalar ve Barış Yapı Kooperatifine yakın olan komşularla yardımlaştıklarını belirtmişlerdir. Pekmez yapımında yardımlaştıklarını ifade eden kişilerden tamamı kadındır. Cenaze işlemleri ve hastalık olması halinde yardımlaştıklarını ifade eden kadın ve erkek sayısı birbirine yakındır. Düğün olması halinde yardımlaşan kadın ve erkek sayısı ise birbirine eşittir.

3.5.4.Kooperatifte Daha Uygun Yaşam Alanı

Çalışma alanına giren kişilere, Barış Yapı Kooperatifinin kimler için daha uygun yaşam alanı sağladığı ve nedenleri sorulmuş elde edilen sonuçlar Tablo 36' da gösterilmiştir.

Tablo 36. Deneklerin Kooperatifteki Binaların Kimler İçin Daha Uygun Yaşam Alanı Sağladığı Hakkındaki Görüşlerinin Dağılımı

Kooperatifin Kimlere Daha Uygun Yaşam Alanı Sağladığı ve Sebepleri		S	%
Yaşlılar	Ortam Sessiz, Huzurlu	12	30
	Bahçe İşleri Yaşlılar İçin Daha Oyalayıcı	4	10
	Havası Temiz, Sağlıklı	8	20
	Dinlendirici	4	10
Çocuklar	Oyun Alanı Var	2	5
	Güvenilir	1	2,5
Ev Sahipleri	Evler Bahçeli ve Bakım, İlgi İstiyor	3	7,5
	Ev ve Bahçe Bakımı Zor	3	7,5
	Aile Gibi Ortamı Var ve Ev Sahipleri Rahat Eder	1	2,5
Cevapsız		2	5
Toplam		40	100

Kooperatif şartlarının kimlere daha uygun yaşam alanı sağladığı sorusuna, çalışma alanına giren kişilerden çoğunluğu, yani %70 ile 28' i kooperatif şartlarının yaşlılara; %17,5 ile 7 kişi ev sahiplerine; %7,5 ile 3 kişi ise çocuklara daha uygun yaşam alanı sağladığını söylemişlerdir. Geriye kalan %5 ile 2 kişi ise soruyu cevapsız bırakmıştır. Kooperatif şartlarının yaşlılara daha uygun yaşam alanı sağladığını söyleyen 28 kişiden %30 ile 12' si ortamın sessiz ve huzurlu olduğundan dolayı

yaşlıların daha rahat edeceklerini ifade etmiştir. %20 ile 8 kişi kooperatif alanının yüksek yerde yapılması, merkezden uzak olması dolayısıyla havasının daha temiz olduğunu ve yaşlılar için daha uygun yaşam alanı sağladığını söylemişlerdir. %10 ile 4 kişi ise, bahçe işlerinin yaşlılar için oyalayıcı olduğunu düşündüğü için %10 ile diğer 4 kişi ise, BYK' nın sessiz ve dinlendirici olduğunu düşündüğünden dolayı yaşlılara daha uygun yaşam alanı sağladığını söylemiştir. Kooperatif şartlarının ev sahiplerine daha uygun yaşam alanı sunduğunu söyleyen kişilerden %7,5 ile 3 kişi ev ve bahçe bakımının zor olduğunu ve ev sahiplerinin daha iyi ilgilenilebileceğini, %7,5 ile 3 kişi ev ve bahçe bakımının zor olduğu için kiracıların yeterince ilgilenemeyeceğini, %2,5 ile 1 kişi ise BYK' nın aile gibi ortamının olduğunu ve ev sahiplerinin rahat edebileceğini söylemiştir. Kooperatif şartlarının çocuklara daha uygun yaşam alanı sağlayacağını söyleyen kişilerden %5 ile 2'si evler bahçeli olduğu için çocukların rahatça oynadıklarını söylerken, %2,5 ile 1'i ise kooperatif alanının güvenilir olduğu için çocuklara daha uygun yaşam alanı sağladığını belirtmiştir.

3.5.5. Kooperatifte Daha Olumsuz Yaşam Alanı

Kooperatif şartlarının kimler için daha olumsuz yaşam alanı sağladığı ve nedenleri sorulmuş ve elde edilen sonuçlar Tablo 37' de gösterilmiştir.

Kooperatif şartlarının kimlere daha olumsuz yaşam alanı sağladığı sorusuna, deneklerden %55 ile 22 kişi gibi bir çoğunluk engelliler cevabını, %30 ile 12 kişi çocuklar, %10 ile 4 kişi yaşlılar, %2,5 ile 1 kişi kadınlar, %2,5 ile 1 kişi ise kiracılar cevabını vermiştir. Engellilere daha olumsuz yaşam alanı sunduğunu söyleyen 22 kişiden %25 ile 10 kişi engellinin çocuk olması halinde basamak sayısı fazla olduğundan dolayı düşebileceğini vurgulamıştır. , %15 ile 6 kişi evlerin merkezle mesafesi olduğundan dolayı gidiş dönüş problemi yaşanabileceğini, diğer %15 ile 6 kişi ise, evler büyük olduğu için eğer engelli kişi de çocuk ise kontrolünün zor olabileceğini düşündüğünden dolayı engelli cevabını vermiştir.

Kooperatifin çocuklara daha olumsuz yaşam alanı sağladığını söyleyen 12 kişiden %12,5 ile 5 kişi çocuklar için yeterli sosyal aktivitenin olmadığını, %10 ile 4 kişi evde ve bahçede merdivenin olmasından dolayı tehlike arz ettiğini, %7,5 ile 3 kişi ise okul ve kurslara gidiş gelişin zor olduğunu söylemiştir.

Kooperatif şartlarının yaşlılara daha olumsuz yaşam alanı sağladığını söyleyen 4 kişiden %2,5 ile 1 kişi ev ve bahçe bakımının zor olduğunu, %2,5 ile 1 kişi basamak sayısının fazla olmasından dolayı yaşlıların yorulabileceği, %2,5 ile 1 kişi merkezden uzak olduğu için yaşlıların sıkılabileceklerini, %2,5 ile 1 kişi ise ev büyük olduğundan dolayı temizlik yapmanın yaşlılar için yorucu olabileceğini söylemiştir.

Tablo 37. Deneklerin Kooperatifteki Binaların Kimler İçin Daha Olumsuz Yaşam Alanı Sağladığı Hakkındaki Görüşlerinin Dağılımı

Kooperatifin Kimlere Daha Olumsuz Yaşam Alanı Sağladığı ve Sebepleri		S	%
Çocuklar	Yeterli Sosyal Aktivite Yok	5	12,5
	Okula Kurslara Gidiş Gelişler Zor	3	7,5
	Evlerde ve Bahçede Basamak Fazla Tehlikeli	4	10
Engelliler	Evlerin Merkezle Mesafesi Var Gidiş Geliş Zor	6	15
	Çocuk ise Evler Büyük ve Kontrol Zor	6	15
	Çocuk ise Basamak Sayısı Fazla Düşebilir	10	25
Yaşlılar	Ev ve Bahçe Bakımı Zor	1	2,5
	Basamak Sayısı Fazla Yorucu	1	2,5
	Merkezden Uzak Sıkılabilir	1	2,5
	Ev Büyük Temizlik Yorucu	1	2,5
Kadınlar	İstedikleri Zaman Merkeze Gidemeyebilir Sıkılabilir	1	2,5
Kiracılar	Evlerin Kirası Yüksek	1	2,5
Toplam		40	100

Kooperatif şartlarının kadınlara daha olumsuz yaşam alanı sağladığını söyleyen %2,5 ile 1 kişi kadınların istedikleri zaman merkeze gidemeyecekleri için sıkılabileceklerini, %2,5 ile 1 kişi ise, evlerin kirasının fazla olmasından dolayı kiracılara daha olumsuz yaşam alanı sağladığını söylemişlerdir.

3.5.6.Görüşmeler

Çalışma alanına giren kişilerin sosyal ilişkilerini incelemek amacıyla komşularıyla hangi sebeplerle bir araya geldikleri sorulmuş ve görüşme sebeplerini kendilerinin yazmaları istenmiş, elde edilen sonuçlar Tablo 38’ de gösterilmiştir.

Tablo 38. Deneklerin Hangi Sebeplerle Komşularıyla Bir Araya Geldiklerinin Dağılımı

Deneklerin Bir Araya Gelme Durumları	S	%
Yardımlaşma	1	2,5
Her Durum (Misafirlik, Düğün, Hasta Ziyareti, Hayırlı Etme, Pekmez Yapımı vs.)	34	85
Sadece Bayramlar	5	12,5
Toplam	40	100

Deneklerden %85’ i ile 34 kişi yani büyük çoğunluğu her durumda; özel günlerde, hasta ziyaretlerinde, düğün, taziye, bayram ve misafirlik gibi birçok durumda bir araya geldiklerini ifade etmişlerdir (Bkz. Ekler, Fotoğraf 8-9-10). %12,5 ile 5 kişi sadece bayramlarda görüştiklerini, %2,5 ile 1 kişi ise sadece yardımlaşma durumlarında bir araya geldikleri söylemişlerdir.

Deneklerin kendi cinsiyet gruplarıyla görüşme durumlarının incelenmesi ve bu görüşmelerin nerede gerçekleştiğinin belirlenebilmesi için deneklere sorular sorulmuş ve elde edilen veriler Tablo 39’ da gösterilmiştir.

Tablo 39. Deneklerin Kendi Cinsiyet Gruplarıyla Görüşme Durumları ve Görüşme Yerlerinin Dağılımı

Deneklerin Kendi Cinsiyet Grubuyla Görüşmeleri ve Görüşme Yerleri		Cinsiyet				Toplam	
		Kadın		Erkek			
		S	%	S	%	S	%
Evet	İlçe Merkezi	0	0	4	10	4	10
	Kahvehane	0	0	2	5	2	5
	Evlerde Ailece	9	22,5	7	17,5	16	40
	Gün Toplantıları	6	15	0	0	6	15
	Çalışılan Kurum	2	5	5	12,5	7	17,5
Hayır		3	7,5	2	5	5	12,5

Deneklerin kendi cinsiyet grubundaki kişilerle görüşme durumları ve bu görüşmeleri nerede gerçekleştirdikleri incelendiği zaman tablo verilerine göre deneklerin %82,5 ile 35 kişisi kendi cinsiyet grubuyla görüştüğünü söylerken, %12,5 ile 5 kişi ise görüşmediklerini belirtmiştir. Kendi cinsiyet grubuyla görüştüklerini söyleyen 35 kişiden ilçe merkezinde görüştüğünü söyleyen kişi sayısı %10 ile 4' tür. Bu kişilerin hepsi erkektir. Kahvehanede görüştüğünü belirten %5 ile 2 kişidir. Bu kişiler erkektir. Evlerde ailece görüştüğünü söyleyen kadın ve erkek sayısı birbirine yakındır. Gün toplantılarında görüştüklerini söyleyen %15 ile 6 kişidir ve hepsi kadındır. Çalıştıkları kurumda görüştüklerini söyleyen kişilerden 2'si kadın 5' i ise erkektir. Kendi cinsiyet grubuyla görüşmediklerini söyleyen %12,5 ile 5 kişinin hepsi kadındır.

Deneklerin ailece görüşmeleri oluyor mu? Oluyorsa bu görüşmeleri kimlerin ayarladığının belirlenebilmesi için kişilere sorular sorulmuş kadın ve erkek deneklerin verdiği cevaplar Tablo 40' da gösterilmiştir.

Tablo 40. Deneklerin Ailece Görüşme Durumları ve Görüşmeleri Kimlerin Ayarladığına Dair Görüşlerinin Dağılımı

Komşularla Ailece Görüşmeler	Ailece Görüşmeleri Kimin Ayarladığı	Cinsiyet			
		Kadın		Erkek	
		S	%	S	%
Evet	Eşim	0	0	1	2,5
	Biz veya Komşu	5	12,5	12	30
	Kadınlar	13	32,5	5	12,5
Hayır		2	5	2	5
Toplam		20	50	20	50

Deneklere ailece görüşüp görüşmedikleri ve görüşüyorlarsa bu görüşmeleri kimlerin ayarladığı sorulmuş sonucunda, deneklerden %90 ile 36 kişi ailece görüştüklerini söylerken, %10 ile 4 kişi ise hayır ailece görüşmüyoruz cevabını vermiştir. Ailece görüşmelerinin olduğunu ifade eden deneklerden %45 ile 18 kişi görüşmeleri bayanların ayarladığını söylemiş, %42,5 ile 17 kişi görüşmeleri biz ayarlıyoruz ya da komşumuz ayarlıyor ifadesini kullanmış, %2,5 ile 1 kişi ise ailece görüşmeleri eşim ayarlıyor demiştir. Görüşmeleri eşinin ayarladığını söyleyen %2,5 ile 1 kişi erkektir. Görüşmeleri bayanların ayarladığını söyleyen %45 ile 18 kişiden %32,5 ile 13' ü kadın %12,5 ile 5' i erkektir. Görüşmeleri biz veya komşu ayarlıyor şeklinde ifadede bulunan kişilerden %30 ile 12' si erkek olurken %12,5 ile 5' i ise kadındır.

Deneklerin kooperatifteki komşuluk ilişkileri ile ilçe merkezindeki komşuluk ilişkileri arasında herhangi bir fark görüp görmedikleri ve bu durumun sebepleri cinsiyete göre incelenmiş ve elde edilen sonuçlar Tablo 41' de gösterilmiştir.

Tablo 41. Deneklerin Kooperatifteki Komşuluk İlişkileriyle İlçe Merkezindeki Komşuluk İlişkileri Arasında Fark Bulunup Bulunmadığı Hakkındaki Görüşlerinin Dağılımı

BYK’ daki Komşuluk İlişkileri ile İlçe Merkezindeki Komşuluk İlişkileri Arasındaki Fark Durumu ve Sebepleri		Cinsiyet				Toplam	
		Kadın		Erkek			
		S	%	S	%	S	%
Evet	Kooperatifte Evler Yakın ve Samimi	6	15	7	17,5	13	32,5
	Kooperatifte Birlik ve Beraberlik Var	5	12,5	4	10	9	22,5
	Kooperatifte İnsanlar Yardımsever	2	5	1	2,5	3	7,5
	Herkes Birbirini Tanır Güvenilir	2	5	5	12,5	7	17,5
Hayır	Eski Komşularda Çok Yardımsever ve İyi	5	12,5	3	7,5	8	20

Bariş Yapı Kooperatifindeki komşuluk ilişkileri ile ilçe merkezindeki komşuluk ilişkileri arasında herhangi bir fark bulunup bulunmadığı ve fark bulunuyorsa ya da herhangi bir fark bulunmuyorsa bu durumun sebepleri cinsiyete göre incelenmiştir. Tablo verilerine göre, deneklerden büyük çoğunluğunu oluşturan %80 ile 32 kişi evet kooperatifteki komşuluk ilişkileri ilçe merkezindeki komşuluk ilişkilerinden farklı cevabını vermiştir. Deneklerden %20 ile 8 kişi ise kooperatifteki komşuluk ilişkileri ile ilçe merkezindeki komşuluk ilişkileri arasında herhangi bir farkın bulunmadığını ifade etmiştir. Kooperatifteki komşuluk ilişkileri ile ilçe merkezindeki komşuluk ilişkileri arasında fark bulunduğunu söyleyen 32 kişiden %32,5 ile 13' ü evlerin birbirini yakın olmasından dolayı insanların daha samimi olduklarını söylemişlerdir. %22,5 ile 9 kişi kooperatif alanında birlik ve beraberlik duygusunun daha ön planda olduğunu, %17,5 ile 7 kişi kooperatif alanında herkesin birbirini tanıdığını ve daha güvenilir bir ortamın

olduğunu, %7,5 ile 3 kişi ise kooperatifte insanların daha yardımsever olduğunu belirtmişlerdir. Kooperatifte evlerin daha yakın ve insanların daha samimi olduğunu belirten 13 kişiden kadın ve erkeklerin dağılımı birbirine yakındır ve kadın sayısı %15 ile 6, erkek sayısı %17,5 ile 7' dir. Kooperatif alanında birlik ve beraberlik olduğunu ifade eden 9 kişiden %12,5 ile 5' i kadın %10 ile 4' ü erkektir. Kooperatif alanında herkesin birbirini tanıdığını söyleyen 7 kişiden %12,5 ile 5' i erkek, %5 ile 2' si kadındır. Bu ifadenin çoğunluğunu erkekler oluşturmaktadır. İnsanların kooperatifte daha yardımsever olduğu yönünde ifade kullanan 3 kişiden 2' si kadın olurken 1' i erkektir. 'Hayır, ilçe merkezindeki komşuluk ilişkileri ile kooperatifteki komşuluk ilişkileri arasında fark bulunmamaktadır' şeklinde ifade kullanan 8 kişiden %12,5 ile 5 kadın ve %7,5 ile 3 erkek eski komşularının da çok yardımsever ve iyi insanlar olduğunu söylemişlerdir.

Deneklerin kooperatif sakin gruplarıyla görüşme durumlarını incelemek amacıyla sakin grupları verilmiş ve görüşmelerini çok az, az, orta, iyi, çok iyi, hiç yok seçenekleriyle belirlemeleri istenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 42' de gösterilmiştir.

Tablo 42. Barış Yapı Kooperatifi Sakinleri Arasındaki İlişkilerin Görüşülme Sıklığının Sakin Gruplarına ve Deneklerin Cinsiyetine Göre Dağılımı

Kiracılar	E		7	2	9			35
	K	6			10		1	
Kiracılar ve Oturan Ev Sahipleri	E		2	2	11	1		31
	K		2	2	9	2		
Kadınlar	E	1	4	5	8			37
	K			2	13	4		
Erkekler	E			2	15	2		38
	K	1	5	6	6	1		
Çocuklar	E		3	6	8	1		35
	K		5	2	7	3		
Yaşlılar	E			3	13		1	35
	K			5	11	2		
Engelliler	E							
	K							
Ailecek	E	1	1	3	9	4		36
	K			5	10	3		
Hemşeriler	E			2	7	2	1	26
	K			4	6	4		

Yukarıdaki tabloda deneklerin ev sahipleri ile görüşme durumlarına bakıldığı zaman, 11 erkek 10 kadın iyi cevabını verirken; 4 erkek 5 kadın orta, 4 erkek 5 kadın ise çok iyi cevabını vermiştir. 1 erkek ise cevapsız bırakmıştır.

Deneklerin kiracılar ile görüşme durumlarına bakıldığında, 9 erkek 10 kadın iyi, 2 erkek orta, 7 erkek az, 6 kadın çok az, 1 kadın hiç yok cevabını vermiş, 2 erkek 3 kadın ise cevapsız bırakmıştır.

Kiracılar ve oturan ev sahipleriyle görüşme durumları incelendiğinde, 11 erkek 9 kadın iyi, 2 erkek 2 kadın orta, 1 erkek 2 kadın çok iyi, 2 erkek 2 kadın ise az cevabını vermiştir. 4 erkek 5 kadın cevapsız bırakmıştır.

Kadınlar ile görüşme durumları incelendiğinde, 8 erkek 13 kadın iyi cevabını vermiştir. 5 erkek 2 kadın orta, 4 kadın çok iyi, 4 erkek az, 1 erkek çok az cevabını vermiştir. 2 erkek 1 kadın ise cevapsız bırakmıştır.

Deneklerin erkekler ile görüşme durumu incelendiğinde, 15 erkek 6 kadın iyi, 2 erkek 1 kadın çok iyi, 2 erkek 6 kadın orta, 5 kadın az, 1 kadın ise çok az şeklinde cevap vermiştir. 1 erkek 2 kadın ise cevapsız bırakmıştır.

Deneklerin çocuklar ile görüşme durumuna bakıldığında, 8 erkek 7 kadın iyi, 7 erkek 5 kadın orta, 3 erkek 5 kadın az cevabını vermiştir. 2 erkek 3 kadın ise cevapsız bırakmıştır.

Deneklerin yaşlılar ile görüşme durumuna bakıldığında, 13 erkek 11 kadın iyi, 3 erkek 5 kadın orta, 2 kadın çok iyi, 1 erkek ise hiç yok cevabını vermiştir. 3 erkek 2 kadın cevapsız bırakmıştır.

Deneklerin engelliler ile görüşme durumuna bakıldığında, BYK' da engelli olmadığından dolayı cevap veren kimse olmamıştır.

Ailecek görüşme durumuna bakıldığında, 9 erkek 10 kadın iyi, 3 erkek 5 kadın orta, 1 erkek az 1 erkek ise çok az, 4 erkek 3 kadın çok iyi cevabını vermiştir. 2 erkek 2 kadın ise cevapsız bırakmıştır.

Deneklerin hemşerileri ile görüşme durumuna bakıldığında, 7 erkek 6 kadın iyi, 2 erkek 4 kadın orta, 2 erkek 4 kadın çok iyi, 1 erkek ise hiç yok cevabını vermiştir. 8 erkek 6 kadın cevapsız bırakmıştır.

Deneklerin kooperatif sakin gruplarıyla görüşme durumları incelendiğinde kişilerin 'iyi' cevabında yoğunlaştığı dikkat çekmektedir.

Erkeklerin kadınlar ile olan ilişkilerinde iyi cevabından orta, az ve çok az cevabına doğru kayma olduğu, kadınların da erkekler ile olan ilişkilerinde iyi cevabından orta, az ve çok az cevabına doğru kayma olduğu görülmektedir. Buradan hareketle kişilerin kendi cinsiyet grubundaki kişilerle ilişkileri daha kuvvetlidir sonucuna ulaşılabilir. Ailecek görüşme durumlarında kadın ve erkek denekler iyi cevabında yoğunlaşırken orta ve çok iyi olduğunu söyleyenlerde bulunmaktadır.

Deneklerin ev sahipleri ile görüşme durumlarına bakıldığında iyi diyen kişilerde yoğunluk olurken orta ve çok iyi cevabını veren kişilerde bulunmaktadır. Kiracılar ile olan ilişkilerde ise, iyi cevabında yoğunlaşma olup orta, az ve çok aza kayma olmakta 1 kişi ise hiç olmadığını söylemektedir. Bu bulgulardan hareketle deneklerin ev sahipleri ile ilişkileri daha iyi olurken kiracılar ile olan ilişkileri daha azdır denilebilir. Kiracılar ve oturan ev sahiplerine verilen cevaplar incelendiğinde, iyi cevabı altında yoğunlaşma olup çok iyi olduğunu söyleyen 3 kişi olurken, orta ve az cevabına kayma olduğu görülmektedir. Çocuklarla olan ilişkilerde iyi cevabında yoğunlaşma olurken, 4 kişi çok iyi cevabını vermiştir. Orta ve az cevabı veren kişi sayısının ise birbirine yakın olduğu görülmektedir. Yaşlılarla olan ilişki durumuna bakıldığında iyi cevabı altında yoğunlaşmış, orta diyenler bulunmakla beraber çok iyi diyende bulunmaktadır. Sadece 1 kişi hiç yok cevabı vermiştir. Hemşerilerle görüşme durumuna verilen cevaplar da orta, iyi, çok iyi arasında değişmektedir. Sadece 1 kişi hiç yok demiştir. Deneklerin kooperatifteki komşuluk ilişkilerini geliştirmek isteyip istemedikleri ve komşuluk ilişkilerini geliştirmek istiyorlarsa sundukları çözüm önerilerinin neler olduğu Tablo 43’ de gösterilmiştir.

Tablo 43. Deneklerin Komşuluk İlişkilerini Geliştirmek İsteyip İstemedikleri ve Komşuluk İlişkilerini Geliştirmek Amacıyla Sundukları Çözüm Önerilerinin Dağılımı

Deneklerin İlişkilerini Geliştirmek İsteyip İstemedikleri ve Çözüm Önerileri		S	%
Evet	Sosyal Tesis Yapılabilir	3	7,5
	Yeşil Alan Oluşturulabilir, Park Yapılabilir Bu Alanlarda İnsanlar Toplanır ve İlişkiler Kuvvetlenir	12	30
	Özel Günlerde (bayram, yılbaşı...) Herkes Ortak Bir Alanda Toplanıp Görüşmeler Yapılabilir	8	20
	Belli Aralıklarla Görüşülebilir	14	35
Hayır	(Herhangi Bir Açıklama Yapılmamış)	3	7,5
Toplam		40	100

Komşuluk ilişkilerini geliştirmek amacıyla çeşitli aktiviteler yapılmasını istiyor musunuz sorusuna deneklerden tamamına yakını yani % 92,5 oranla 37 kişi evet cevabını vermiştir. % 7,5 oranla 3 kişi ise hayır cevabını vermiştir. Evet cevabını veren kişilerden % 35 ile 14 kişi belli aralıklarla bir araya gelip görüşmelerini, % 30 ile 12 kişi yeşil alan oluşturulması ve park yapılması halinde insanların buralarda toplanıp ilişkilerini kuvvetlendirebileceğini söylemiştir. % 20 ile 8 kişi özel günlerde (bayram, yılbaşı...) herkesin ortak bir alanda toplanıp görüşebileceğini, %7,5 ile 3 kişi ise komşuluk ilişkilerini geliştirmek için sosyal tesis yapılabilir önerisinde bulunmuştur. Komşuluk ilişkilerini geliştirmek amacıyla çeşitli aktiviteler yapılmasını istiyor musunuz sorusuna hayır cevabını veren 3 kişi ise bu cevabın altını boş bırakmıştır.

Deneklerin sosyal ilişkilerini incelemek amacıyla köye, Barış Yapı Kooperatifindeki komşularına, eski oturulan yerdeki komşularına, akrabalarına, Pertek ilçe merkezine, Tunceli ve Elazığ' a gidiş sıklıklarını öğrenmek amacıyla çalışma alanındaki kişilere sorulara sorulmuş ve elde edilen bulgular Tablo 44' de gösterilmiştir.

Tablo 44. Sosyal İlişkiler Çerçevesinde Gidilen Yerlerin Gidiliş Sıklıklarına Göre Dağılımı

Gidiş Sıklığı	Köy	BYK' daki Komşular	Eski Oturulan Yerdeki Komşular	Akrabalar	Pertek İlçe Merkezi	Tunceli	Elazığ
Her Gün	E				10	1	
	K			2	4		1
Haftada	E	4		6	7		3
	K	3	3	9	4		
Ayda	E	2	4	4		3	7
	K	2	5	5	1	2	4
Birkaç Ayda	E	7		3	2	1	7
	K	6	5	3	1	2	3
Yılda	E	2	2			3	8
	K	2	1			3	4
Birkaç Yılda	E	2				7	5
	K	3	2			6	6
Hiç Gitmem	E	1				3	
	K	1				2	
Yok	E	6					
	K	5					

Tablo verilerine göre, deneklerin, köye, BYK' daki komşularına, eski oturulan yerdeki komşularına, akrabalarına, Pertek ilçe merkezine, Tunceli ve Elazığ' a gidiş sıklıkları incelenmiştir. Bu soruyu, deneklerin bir kısmı cevapsız bıraktığından dolayı cevap veren kişilerden elde edilen bulgular şöyle özetlenmiştir.

Deneklerden 6 erkek 5 kadın köylerinin olmadığını, köyleri olanlardan da 2 erkek 2 kadın ayda, 2 erkek 2 kadın yılda, 2 erkek 3 kadın birkaç yılda, 1 erkek 1 kadın hiç gitmem cevabını vermiştir.

BYK' daki komşularına 4 erkek 3 kadın haftada, 4 erkek 5 kadın ayda, 7 erkek 6 kadın birkaç ayda gittiklerini söylemişlerdir.

Eski oturulan yerdeki komşularına 3 kadın haftada gittiğini söylemiş, 4 erkek 5 kadın ayda gittiğini, 2 erkek 1 kadın yılda, 2 kadın birkaç yılda gittiğini söylemiştir.

Akrabalarına her gün gittiğini söyleyen 2 kadın bulunmaktadır. Haftada gittiğini söyleyen 6 erkek 9 kadın, birkaç ayda gittiğini söyleyen 3 kadın 3 erkek bulunmaktadır. Pertek ilçe merkezine her gün gittiğini söyleyen 10 erkek 4 kadın, haftada gittiğini söyleyen 7 erkek 4 kadın, ayda gittiğini söyleyen 1 kadın, birkaç ayda gittiğini söyleyen 2 erkek 1 kadın bulunmaktadır.

Tunceli' ye her gün gittiğini söyleyen 1 erkek bulunmaktadır. Tunceli' ye ayda gittiğini söyleyen 3 erkek 2 kadın, birkaç ayda gittiğini söyleyen 1 erkek 2 kadın, yılda gittiğini söyleyen 3 erkek 3 kadın, birkaç yılda gittiğini söyleyen 7 erkek 6 kadın, hiç gitmem diyen 3 erkek 2 kadın bulunmaktadır.

Elazığ'a her gün gittiğini söyleyen 1 kadın, haftada gittiğini söyleyen 3 erkek, ayda gittiğini söyleyen 7 erkek 4 kadın, birkaç ayda gittiğini söyleyen 7 erkek 3 kadın, yılda gittiğini söyleyen 8 erkek 4 kadın, birkaç yılda gittiğini söyleyen 5 erkek 6 kadın bulunmaktadır.

Tunceli' ye her gün gittiğini söyleyen 1 erkek bulunmaktadır. Bu kişinin de Tunceli' de çalıştığını söyleyen kişi olduğu söylenebilir. Elazığ' a her gün giden kişinin de Elazığ' da çalıştığını belirten 1 kadın olduğu sonucuna ulaşılabilir. Pertek ilçe merkezine her gün gittiğini söyleyen 10 erkek 4 kadından yola çıkarak bu kişilerin ilçe merkezinde çalışan kişiler olduğu sonucuna varılabilir (Bkz. Tablo 9). Deneklerin köy ile olan ilişkilerine bakıldığı zaman ayda bir gittiğini söyleyen sadece 4 kişi bulunmaktadır. Yılda ve birkaç yılda gittiğini ve hiç gitmediğini, köylerinin olmadığını ve belirten kişilerden hareketle kişilerin köy ile ilişkilerinin kuvvetli olduğu söylenemez. Deneklerin BYK' daki komşuları, eski oturulan yerdeki komşuları ve akrabaları ile olan ilişkileri karşılaştırıldığında, denekler BYK' daki komşularına haftada, ayda, birkaç ayda gittiğini söylerken ve kişi sayısı yoğunlaşırken; eski oturulan yerdeki komşularına haftada ve birkaç ayda gittiğini söyleyen kişi sayısı azdır. Akrabalarına ise her gün gittiğini söyleyen 2 kadın bulunmaktadır. Haftada gittiğini söyleyen kişi sayısı BYK' daki komşularına ve eski oturulan yerdeki komşularına gittiğini söyleyen kişi sayısından daha fazladır. Bu verilerden hareketle deneklerin

akrabaları ile olan ilişkilerinin daha kuvvetli olduğu, sonra ise BYK’ daki komşularının sonrasında ise eski oturan yerdeki komşularının geldiği soncuna ulaşılabilir. Deneklerin ilçe merkezi, Tunceli ve Elazığ’ a gidiş sıklıkları karşılaştırıldığında, ilçe merkezine her gün ve haftada gittiğini söyleyen kişi sayısı Elazığ ve Tunceli’ ye her gün ve haftada gittiğini söyleyen kişi sayısından fazladır. Hem Tunceli hem de Elazığ’ a her gün giden birer kişi bulunmaktadır. Elazığ’ a her hafta gittiğini belirten 3 kişi bulunurken Tunceli iline giden pek yoktur. Ayda bir, birkaç ayda bir ve yılda bir Elazığ’ a giden kişilerin sayısı Tunceli’ ye giden kişilerin sayısından daha fazladır. Birkaç yılda bir Tunceli’ ye gittiğini söyleyen denek sayısı fazla olurken aynı zamanda hiç gitmediğini belirten kişilerde bulunmaktadır. Bu verilerden hareketle deneklerin ilçe merkezi ile olan ilişkilerinin daha kuvvetli olduğu, Elazığ ile Tunceli ili arasında kıyas yapılacak olursa Elazığ ili ile olan ilişkilerin de Tunceli ili ile olan ilişkilerden daha kuvvetli olduğu söylenebilir.

3.5.7.İhtiyaçların Giderilişi

Deneklerin kooperatif alanında ihtiyaçlarını gidermek için problem yaşıyıp yaşamadıkları ve problem yaşıyorlarsa da hangi ihtiyaçların temininde problem yaşadıklarının tespiti için deneklere sorular sorulmuş ve elde edilen veriler Tablo 45’ de gösterilmiştir.

Tablo 45. Deneklerin Kooperatifte İhtiyaçları Giderme Konusunda Sorun Yaşıyıp Yaşamadıkları Hakkındaki Görüşlerinin Dağılımı

Deneklerin BYK’ da İhtiyaç Gidermede Sorunlar Yaşıyıp Yaşamadıkları	S	%
Evet (Gıda Temini)	27	67,5
Hayır	13	32,5
Toplam	40	100

Deneklerden %67,5 oranla 27 kişi ihtiyaçlarını giderme konusunda problem yaşadıklarını ifade etmişler ve bu ihtiyaçlarının genelde gıda temini olduğunu söylemişlerdir. Gıda eksikliği olduğunda (özellikle ekmek) hemen temin edilmesinin

zor olduğunu belirtmişlerdir. Çalışma alanına giren %32,5 oranla 13 kişi ise, ihtiyaçlarını gidermek için herhangi bir sorun yaşamadıklarını söylemişlerdir.

İhtiyaçların giderildikleri yerlerin tercih sıralamasına ve deneklerin cinsiyetine göre dağılımına ilişkin veriler takip eden tablo 46’ da özetlenmektedir.

Tablo 46. Deneklerin İhtiyaçlarını Temin Ettikleri Yerlerin Tercih Edilen Öncelik Sırasına ve Cinsiyete Göre Dağılımı

ÖNCELİK VE TERCİH EDİLEN YER /İHTİYAÇ,CİNSİYET	Gıda Temini		Giysi		Eğitim		Spor		Sinema		Sağlık		Mobilya		Beyaz Eşya		Arıza Yapan Malzeme Onarımı	
	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K
1.Öncelik ve Tercih Edilen Yer																		
BYK veya Yakını	3	4					6	7	1		1	1	10					
İlçe Merkezi	17	16	9	5	15	13	8	8	1	1	11	7	1	5	16	14	17	16
Tunceli			1	2	2	1			2	2		1	7	2				
Elazığ			10	13	3	3		2	16	14	7	11		13	2	5	1	3
Toplam	40		40		37		31		37		39		38		37		37	
2.Öncelik ve Tercih Edilen Yer																		
BYK veya Yakını	2	2		1			2	1						1				
İlçe Merkezi	3	3	8	10	3	3	10	8	5	1	5	3	3	8	2	4		2
Tunceli	1	1	3	3	1	1			12	13	3	9	4	4	3	2	1	2
Elazığ	14	13	9	5	16	12	6	6	3	2	11	7	11	6	13	12	17	14
Toplam	39		39		36		33		36		38		37		36		36	
3.Öncelik ve Tercih Edilen Yer																		
BYK veya Yakını	1			1	1			1	1			1						
İlçe Merkezi		1	3	4	2	1			13	14	3	9	4	5	1	1	1	2
Tunceli	14	13	16	13	16	14	6	8	5	1	14	8	14	12	16	16	17	16
Elazığ	5	5	1	1	1	1	12	5	1		1			1	1	1		
Toplam	39		39		36		32		35		36		36		36		36	
4.Öncelik ve Tercih Edilen Yer																		
BYK veya Yakını	12	11	20	14	16	13	6	7	17	13	15	11	14	11	15	13	14	16
İlçe Merkezi									1									
Tunceli	5	5		1	1		13	6			1	1						
Elazığ	1																	
Toplam	34		35		30		32		31		28		25		28		30	

Deneklerden yukarıdaki tabloda belirtilen ihtiyaç durumlarında BYK veya yakını, ilçe merkezi, Tunceli, Elazığ seçeneklerinden öncelikli olarak nereyi tercih ettikleri ve bu tercihlerini sıralaması istenmiştir.

Elde edilen verilere göre, *gıda temininde* 1. öncelikte tercih edilen yer; 17 erkek, 16 kadın için Pertek ilçe merkezidir. 2. öncelikte tercih edilen yer 14 erkek, 13 kadınla Elazığ'dır. 3. öncelikte tercih edilen yer; 14 erkek, 13 kadın için Tunceli'dir. 4. öncelikte tercih edilen yer; 12 erkek, 11 kadın için BYK veya yakınıdır.

Giysi temininde deneklerin tercih ve öncelik sıralaması şöyledir: 10 erkek, 13 kadının 1. öncelik tercih yeri olarak Elazığ'dır. 8 erkek, 10 kadının 2. öncelik tercih yeri ise ilçe merkezi; 16 erkek, 13 kadın için ise 3. Öncelikte tercih edilen yer olarak Tunceli ili, 20 erkek, 14 kadın için ise 4. öncelik tercih edilen yer olarak BYK veya yakını söylenmiştir.

Eğitimde deneklerin 1. öncelikte tercih ettikleri yer 15 erkek 13 kadın için ilçe merkezidir. 2. Öncelikte tercih edilen yer ise 16 erkek ve 12 kadın için Elazığ'dır. 3. öncelikte bu ihtiyaç için tercih edilen yer; 16 erkek, 14 kadın için Tunceli'dir. 4. öncelikte tercih edilen yer ise, 16 erkek ve 13 kadın için ise BYK veya yakınıdır.

Sporda 1. öncelikli tercih yeri; 8 erkek ve 8 kadın için ilçe merkezi olduğu tespit edilmiştir. 2. öncelikli tercih edilen yer olarak da 10 erkek ve 8 kadın için yine ilçe merkezi, 3. öncelikli tercih edilen yer olarak; 12 erkek ve 5 kadının Elazığ' ı tercih ettikleri görülmüştür. 4. öncelik tercih edilen yer olarak 13 erkek ve 6 kadın Tunceli'yi söylemiştir.

Sinemada deneklerin öncelikli olarak tercih ettikleri yerler şöyledir: 1. Öncelikte tercih edilen yer; 16 erkek ve 14 kadın için Elazığ'dır. 2. öncelikte tercih edilen yer; 12 erkek ve 13 kadın için Tunceli'dir. 3. öncelik tercih edilen yer, 13 erkek ve 14 kadın için ilçe merkezidir. 4. öncelik tercih edilen yer ise 17 erkek ve 13 kadın için BYK veya yakınıdır.

Sağlıkta deneklerin öncelikli olarak tercih ettikleri yerler şöyledir: 1. öncelikte tercih edilen yer; 11 erkek, 7 kadın ve için ilçe merkezi ve Elazığ eşit tercih edilmiştir. 2. öncelik tercih edilen yer 11 erkek 7 kadınla Elazığ'dır. 3. öncelik tercih edilen yer 14 erkek 8 kadınla Tunceli'dir. 4. öncelik tercih edilen yer 15 erkek 11 kadınla BYK veya yakınıdır.

Mobilya temininde öncelikli olarak kişilerin tercih ettikleri yer sıralaması şöyledir: 1.öncelik tercih edilen yerin 10 erkek ve 5 kadın için ilçe merkezi olduğunu tespit edilirken 13 kadının ilk tercih yeri ise Elazığ'dır. 2. Öncelikle, 11 erkek ve 6 kadınla tercih edilen yer; Elazığ'dır. 3.öncelik tercih edilen yer 14 erkek ve 12 kadın için Tunceli'dir. 4.öncelik ile tercih edilen yer ise 14 erkek ve 11 kadın için BYK veya yakınıdır.

Beyaz eşya temininde öncelikli tercih edilen yer sıralaması ise şöyledir: 1.öncelikle tercih edilen yer; 16 erkek ve 14 kadın için ilçe merkezidir. 2.öncelikle tercih edilen yer; 13 erkek ve 12 kadın için Elazığ'dır. 3.öncelikle tercih edilen yer; 16 erkek ve 16 kadın için Tunceli'dir. 4.öncelikle tercih edilen yer ise 15 erkek ve 13 kadın için BYK veya yakınıdır.

Arıza yapan malzeme onarımında tercih sıralaması ise şöyledir: 1.öncelikle tercih edilen yer; 17 erkek ve 16 kadın için ilçe merkezidir. 2.öncelikle tercih edilen yer; 17 erkek ve 14 kadın için Elazığ'dır. 3.öncelikle tercih edilen yer; 17 erkek, 16 kadın için Tunceli'dir. 4. Öncelikle tercih edilen yer ise 14 erkek 16 kadınla BYK veya yakınıdır.

Giysi, sağlık ve sinema ihtiyaçlarını temininde kişilerin 1.öncelikli tercih yeri Elazığ'dır. Ancak *sağlık* ihtiyacının temininde 1. öncelik tercih edilen yer olarak Elazığ ve ilçe merkezini belirten kişi sayısı eşittir. Geride kalan *gıda temini, eğitim, spor, mobilya, beyaz eşya, arıza yapan mobilya onarımı* gibi ihtiyaçların temininde deneklerin 1.öncelik tercih yeri ilçe merkezidir. 2. öncelik tercih yerleri Elazığ, 3.öncelik tercih yerleri Tunceli, 4.öncelik tercih yerleri BYK veya yakınıdır. Ancak *sinema* ihtiyacının temininde deneklerin 1.öncelik tercih yeri Elazığ olurken diğer ihtiyaçlardaki tercih edilen sıralamalardan farklı olarak 2.öncelikli tercih yeri olarak Tunceli gelmektedir. BYK veya yakının son sırada yer almasının sebebi çevresindeki imkânların yeterince gelişmemiş olmasından kaynaklanmaktadır. Yukarıdaki tablodan hareketle Tunceli yol yapım çalışmalarının kısmen tamamlanıp yol süresinin azalmasına rağmen, günümüz itibarı ile insanların Elazığ ile ilişkileri daha yoğundur sonucuna ulaşılabilir.

3.5.8. İlçe ve Çevre ile İlişkiler

Deneklerin ilçe ve civar illerle olan sosyal ilişkilerinde ulaşımı nasıl sağladıklarının belirlenebilmesi amacıyla sorular sorulmuş ve elde edilen veriler Tablo 47’ de gösterilmiştir.

Tablo 47. Deneklerin İlçe Merkezi ve Civar İllerle Ulaşımı Sağlama Durumlarının Dağılımı

Deneklerin İlçe ve Civar İllere Ulaşımı Sağlama Durumu	S	%
Minibüs	17	42,5
Araç	15	37,5
Minibüs veya Araç	8	20
Toplam	40	100

Deneklerin ilçe merkezi ve civar illerle olan ulaşımını nasıl sağladıkları incelenmiş ve %42,5 ile 17 kişinin ulaşımı minibüs ile, %37,5 ile 15 kişinin kendi aracı ile, %20 ile 8 kişinin ise minibüs ve kendi aracı ile ulaşımı sağladıkları tespit edilmiştir.

3.5.9. Kendini ve Komşularını Tanımlama (Köylü-Kentli)

Deneklere kendilerini ve komşularını nasıl tanımladıkları (kentli, köylü, hem kentli hem köylü) ve neden o şekilde tanımladıklarının sebepleri sorulmuş elde edilen bulgular Tablo 48’ de özetlenmiştir.

Tablo verilerine göre, deneklerin çoğunluğu kendilerini *kentli* hissettiğini söylemiştir. Deneklerden %60 ile 24 kişi kendilerini kentli hissettiklerini söylerken, %20 ile 8 kişi kendilerini *köylü* hissettiklerini, %20 ile 8 kişi ise *hem kentli hem köylü* hissettiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 48. Deneklerin Kendilerini ve Komşularını Tanımlama Biçimleri ve Nedenleri

		Deneklerin KOMŞULARINI Tanımlama Biçimleri ve Nedenleri								Toplam	
		Kentli Çünkü Kent Yaşamı Sürüyorlar		Kentli Çünkü Kimse Sürekli Köyde Yaşamıyor		Hem Kentli Hem Köylü Çünkü Kanatlı Hayvan Besleyen İnsanlar Var		Hem Kentli Hem Köylü Çünkü Köye Gidip Gelenler Var			
						S	%	S	%		
Deneklerin <i>KENDİLERİNİ</i> Tanımlama Biçimleri ve Nedenleri	Kentli; Kentte Doğdu Büyüdü	0	0	0	0	9	50	9	60	18	45
	Kentli; Köy Yaşamını Bilmiyor	0	0	0	0	0	0	6	40	6	15
	Köylü; Köye hala Gidip Geliyor	0	0	0	0	3	16,7	0	0	3	7,5
	Köylü; Köyde Doğdu Büyüdü	0	0	0	0	5	27,8	0	0	5	12,5
	Hem Köylü Hem Kentli; İkisine de Ayak Uydurur	5	100	2	100	1	5,6	0	0	8	20
Toplam		5	100	2	100	18	100	15	100	40	100

Kendilerini *kentli hissedenden* 18 kişi, kentte doğdukları ve kooperatifte kent yaşamı sürdürdükleri; 6 kişi ise kent yaşamını hiç bilmediği için kendilerini kentli hissettiklerini söylemişlerdir.

Kendisini köylü hissettiğini söyleyen 8 denekten 5' i köyde doğup büyüdükları için, 3' ü ise hala köye gidip geldiği için kendisini köylü hissettiğini söylemiştir.

Kendisini hem kentli hem de köylü hissedenden 8 kişi ise her iki ortama da ayak uydurabileceğini söylemiştir.

Deneklerden 7' si komşularını kentli görürken, 33' ü hem kentli hem köylü görmüştür. Komşularını kentli görenlerden 5' i komşularının kent yaşamı sürdürdüğü için kentli olduklarını, 2' si komşularının köy ile bağlantısı olmadığı için kentli olduklarını söylemiştir. Komşularını kentli ve köylü karışık olduğunu söyleyen 33 kişiden 18' i bir gerekçe göstermezken; 15' i hala köye gidip gelenler olduğu için o şekilde ifade kullandıklarını belirtmişlerdir. Deneklerin çoğu (24 kişi) kendilerini kentli olarak görürken, komşularını ise hem kentli hem köylü olarak (33 kişi) görmüştür.

3.5.10.Karar Mekanizmasının İşleyişi

Deneklere kooperatifte sorunların görüşülmesi için toplantıların yapılıp yapılmadığı toplantı yapılıyor ise bu toplantılara kimlerin katıldığı sorulmuş kadın ve erkek deneklerden elde edilen bulgular Tablo 49' da gösterilmiştir.

Tablo 49. Deneklerin Kooperatif Toplantıları Yapılıp Yapılmadığı, Yapılıyor ise Bu Toplantılara Kimlerin Katıldığı Hakkındaki Görüşlerinin Dağılımı

Cinsiyet	Barış Yapı Kooperatifi Sorunları Hakkında Toplantı Yapılıp Yapılmadığı	Barış Yapı Kooperatifi Toplantılarına Kimler Katılır				Toplam	
		Üyeler		Erkekler			
		S	%	S	%	S	%
Kadın	Evet	9	100	10	90,9	19	95
	Hayır	0	0	1	9,1	1	5
Erkek	Evet	16	100	4	100	20	100
Toplam		16	100	4	100	20	100

Deneklerden 39' u yani neredeyse tamamı, Barış Yapı Kooperatifinin sorunları hakkında toplantılar yapılıyor cevabını vermiştir. Bu kişilerden 25' i toplantılara üyelerin katıldığını söylerken, 14' i ise toplantılara erkeklerin katılımını özellikle vurgulamışlardır. Toplantılara üyelerin katıldığını söyleyen 25 kişiden 16'sı erkek, 9' u kadındır. Toplantılara erkeklerin katıldığını söyleyen kişilerden 10' u kadın, 4' ü erkektir. Hayır Toplantılar yapılmıyor cevabını veren kişi sayısı ise 1'dir.

Bariş Yapı Kooperatifinde yapılan toplantılarda deneklerin görüşlerinin toplantı kararlarında etkili olma durumu incelenmiş elde edilen veriler Tablo 50’ de gösterilmiştir.

Tablo 50. Deneklerin Görüşlerinin Toplantı Kararlarında Etkili Olma Durumu

Deneklerin Görüşlerinin BYK Toplantı Kararlarında Etkili Olma Durumu		S	%
Evet	Çoğunluk Oluşturunca Etkili Oluyor	13	32,5
Hayır	Toplantılara Katılmıyor	21	52,5
Cevapsız		6	15
Toplam		40	100

Deneklerden %52,5 ile 21 kişinin oluşturduğu çoğunluk, hayır toplantı kararlarında görüşlerimiz etkili olmuyor cevabını vermiştir. Gerekçesini ise, toplantılara katılmaması olarak göstermişlerdir. Geriye kalan %32,5’lik oranı oluşturan 13 kişi ise toplantı kararlarında çoğunluk oluşturunca görüşlerinin etkili olduğunu söylemişlerdir. Soruyu cevapsız bırakanların oranı ise %15’dir.

3.5.11.Sorunlar ve Çözüm Yolları

Deneklere Bariş Yapı Kooperatifinde eksiklikler görülüp görülmediği, görülüyorsa bu eksikliklerin neler olduğu ve görülen eksikliklere çözüm yollarının neler olabileceği sorulmuş elde edilen sonuçlar Tablo 51’ de gösterilmiştir.

Tablo 51. Deneklerin Barış Yapı Kooperatifinde Eksiklikler Görüp Görmedikleri, Eksiklikler Varsa Bu Eksikliklerin Neler Olduğu ve Bu Eksikliklere Çözüm Önerileri

		BYK’ da Görülen Eksikliklere Çözüm Yolları						Toplam	
		Belediye ile Görüşülebilir		Ortak Alanlar Satılıp Parası Kullanılabilir		Üyelerden Para Toplanıp Kullanılabilir			
		S	%	S	%	S	%		
Eksiklikler	Çevre Düzenlemesi	12	42,9	0	0	0	0	12	36,4
	Yeşillik ve Park Alanı	16	57,1	1	25	0	0	17	51,5
	Sosyal Tesis Eksikliği	0	0	2	50	0	0	2	6,1
	Market Olmaması	0	0	1	25	0	0	1	3
	Çevre Temizliğinin Yetersizliği	0	0	0	0	1	100	1	3
Toplam		28	100	4	100	1	100	33*	100

*7 Kişi eksiklik olduğunu belirtmemiştir.

Deneklere Barış Yapı Kooperatifinde eksiklik görüp görmediği sorulmuş çoğunluğu oluşturan 33 kişi eksikliklerin bulunduğunu söylerken 7 kişi eksiklik vurgusu yapmamıştır Eksiklik olduğunu belirtenlerin cevaplarıyla ilgili tablo verileriyle şöyle özetlenebilir. Bu kişilerden 16'sı, yeşillik ve park alanının; 12 kişisi çevre düzenlemesinin; 2 kişisi sosyal tesisin; 1 kişinin ise yeşillik ve park alanının olmamasını diğer 1 kişinin ise marketin bulunmamasını eksiklik olarak gördüğü tespit edilmiştir.

Bu kişilerin önerdikleri çözüm yolları şöyledir:

28 kişi İlçe Belediyesi ile görüşülmesini (çevre düzenlemesi ve yeşillik park alanı için), 4 kişi kooperatife ait olan ortak alanların satılıp paranın kullanılmasını

(yeşillik alan, sosyal tesis ve market için), 1 kişi ise üyelere para toplanıp bu paranın (çevre temizliği) eksikliklerinin giderilmesinde kullanılmasını önermiştir.

3.5.12. Gelecek 10 Yılda Yaşanılmak İstenilen Yer ve Nedenleri

Deneklere gelecek 10 yılda nerede yaşamak istedikleri ve seçtikleri yerleri neden tercih ettikleri sorulmuş ve elde edilen bulgular Tablo 52’ de gösterilmiştir.

Tablo 52. Deneklerin Gelecek 10 Yılda Yaşamak İstedikleri Yerler ve Bu Yerleri Seçmelerinin Nedenleri

Gelecek 10 Yılda Deneklerin Yaşamak İstedikleri Yerler ve Sebepleri		S	%
BYK	İşleri Yürütüyor	2	5
	Düzen Var	19	47,5
	BYK’ yı Seviyor	11	27,5
İzmir	Seviyor	2	5
Batıda Olan Herhangi Bir Küçük Kasaba	Daha Mutlu Olacağına İnanıyor	1	2,5
Aydın	Akrabalar Var	1	2,5
İstanbul	Akrabalar, Çocuklar Var	3	7,5
Toplam		40	100

Deneklere önümüzdeki 10 yılda yaşamak istedikleri yerler sorulmuş ve farklı cevaplar verdikleri görülmüştür. Deneklerin verdikleri cevaplar arasında İstanbul, İzmir, Aydın, Batıda küçük bir kasaba, evimde yaşamak istiyorum gibi farklı ifadelerle yer almaktadır. Deneklerden 33 kişiyi oluşturan büyük çoğunluk Barış Yapı Kooperatifinde yani evimde yaşamak istiyorum cevabını vermiştir. Bu 33 kişiden 19’ u düzenimiz burada 11’ i çünkü evimi seviyorum, 2’ si ise işlerini ilçede yürüttüğü için bulunduğu yerde yaşamak istediğini söylemiştir.

İstanbul’ da yaşamak istediğini ifade eden kişi sayısı 3’ tür ve bu kişiler akrabalarının ve çocuklarının orada olmasından dolayı İstanbul’ da yaşamak istediklerini söylemişlerdir.

İzmir’ i sevdiğinden dolayı orada yaşamak istediğini söyleyen ise 2 kişidir. 1 kişi akrabaları Aydın’ da olduğu için Aydın’ da yaşamak istediğini belirtmiştir. 1 kişi ise daha mutlu olacağını hissettiği için Batı’ da küçük bir kasabada yaşamak istediğini söylemiştir.

Deneklerden büyük çoğunluğunun BYK’ da yaşamak istemesinden hareketle, BYK’ nın konumundan, ortamından, evlerinin yapısından ve deneklerin kooperatif alanındaki sosyal ilişkilerden memnun oldukları, bu sebeple de burada yaşamak istedikleri yorumu yapılabilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ

“Yeni Gelişme Alanlarında Sosyal İlişkilere Bir Bakış: Pertek Barış Yapı Kooperatifi Örneği” adlı tez çalışması, Tunceli iline bağlı, Pertek ilçesinde yapılmıştır. Bu çalışma halk tarafından Pertek ilçesinin Kaledibi mahallesinde yer alan ve halk tarafından yeni bir oluşum ve gelişme alanı olarak kabul edilen Barış Yapı Kooperatifi sakinlerinin sosyal ilişkilerine odaklanmaktadır. Bu tez çalışmasıyla birlikte yapılan durum tespitiyle, hem doğu illeri ile ilgili yapılan çalışmalara hem de Tunceli/ Pertek çalışmalarına bir yenisinin eklenmesi sağlanmış olacaktır.

Çalışmadan elde edilen bulguların sonuçlarını şöyle özetlemek mümkündür: İlçe merkezinde bulunan evler incelendiğinde, evlerden eski olanlarının bir ya da iki katlı; yeni yapılan evlerin ise apartman şeklinde yapıldığı tespit edilmiştir. Barış Yapı Kooperatifindeki evler ise ilçe merkezinden farklı olarak dubleks yapı şeklindedir ve kooperatif alanı Pertek ilçesi için yeni bir gelişme alanıdır. Mekânın ve yerleşimin tasarımı bir girişimci önderliğinde, sakinlerin de katılımı ile yapılmıştır. Yeni gelişme alanı olarak kabul edilen bu mekâna yine ilçeden gelen insanların yerleşmesiyle birlikte yeni sosyal ilişkilerin geliştiği tespit edilmiştir. İnsanların sınırları belirlenmiş bir mekânda yaşamaları, ilçe merkezinden uzakta bulunmaları, arzu, istek ve beklentileri vs. kişiler arasındaki sosyal ilişkileri de etkilemiştir. Kooperatifte oturanlar arasındaki sosyal ilişkilerin mevcut durum tespiti amacıyla bu çalışma yapılmıştır.

Çalışmada BYK’de bulunan tam sayımlı hanelerin hepsi alan çalışmasına dahil edilmiştir. 19 haneden ikişer hane sakini, iki haneden ise birer denek üzerine anket uygulanmış ve elde edilen bulgular yorumlanmıştır. Bu çalışma ile hane sakinlerinin mevcut sosyal ilişkilerini tespit ederek, mevcut sosyal dokunun oluşum süreçleri, karar mekanizmaları, sosyal ilişki örüntüleri, onu etkileyen unsurlar, merkezle ilişkiler, yüklenen anlamlar, isimlendirmeler BYK’nin tasarımı, mekanın temsili ve yaşam pratikleri süreçleri üzerinden mevcut ilişkilerin ve ilgili durum tespiti yapılmaya çalışılmıştır. Varsayımlara ilişkin şu verilere ulaşılmıştır:

Kooperatifin (mekânın) tasarım ve kurulma şartlarına bakıldığında bazı üyelerin çabası ile girişimcinin devreye girdiği ve kooperatifin kurulması için tasarım aşamasında öncülük ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Gerekli yasal şartlar oluşturulduktan sonra evlerin yapılıp tamamlandığı ve üyelerine teslim edildiği görülmüştür. Yerleşimin gerçekleştiği mekan boş bir arazidir. Kooperatifin üyelerinin bir kısmı daha önceden başka bir kooperatife yazılıp da güven duymadığı için dağılan ve verdikleri parayı geri almak isteyen kişilerden oluşmaktadır.

Hanelerde oturanların çoğunun orijini Pertek ilçe merkezidir ve bu grup kooperatife ilk aşamasından itibaren kayıt yaptıran çoğunluğu oluşturmaktadır. Bu kişilerin çoğu kendi birikimleriyle konutlara sahip olmuşlardır. Deneklerden çok az bir kısmı ise evlerini sonradan satın almıştır.

Deneklerin yaşantılarına bakıldığında, kooperatife taşındıkları zaman binanın içinde ve çevresinde olmak üzere pek çok eksiklikle karşılaştıkları tespit edilmiştir. Yani tasarlanan ile karşılaştıkları farklıdır. Bu durum da kişilerin sosyal ilişkilerini ve yardımlaşma durumlarını etkilemiştir. Denekler, evlerine taşındıkları zaman eksikliklerin giderilmesi durumlarında birbirleriyle yardımlaşmışlardır. Deneklerin çoğu, kooperatif alanının çevresindeki eksikliklere çözüm önerisi olarak belediye ile görüşülmesini önermiştir.

Deneklerin algılarına bakıldığında, kooperatifte bulunan evlerin fiziki yapısını, gerek dubleks olması gerekse site içerisinde yer alması gibi bakımlardan farklı görüldüğü ve bu evlerin daha önce ilçe merkezinde oturdukları evlerinden de farklı olduğu tespit edilmiştir. Bu farklılıkla birlikte denekler fiziki yapıdan memnuniyetlerini de dile getirmişlerdir. Özellikle evlerin büyük olması ve bahçe içerisinde yer almasından dolayı BYK konutlarının ve ortamının daha rahat ve ferah bir ortam sunduğu deneklerce vurgulanmıştır.

Kooperatife kayıt olunurken hanelerdeki kişilerin çoğu olumlu tepkiler alırken çok az bir kısmının olumsuz tepki aldığı vurgulanmıştır. Hem kayıt aşamasında üyelerin birbirlerine ‘biz kayıt olduk siz de kayıt olun’ şeklinde destekleyici tavırda bulunmaları hem de taşındıklarında deneklerin çoğunun komşularından yardım gördüğünü söylemesi sosyal ilişkiler açısından çok önemlidir.

Kooperatife kayıt aşamasında ve son karar verme aşamasında karar yetkisinin değiştiği ve karar aşamasında farklı cinsiyet gruplarının etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

BYK' daki komşuluk ilişkilerine bakıldığında daha samimi, güvenilir ve aile ortamı gibi bir ortamın hakim olduğu tespit edilmiştir. Deneklerin yardımlaşma durumlarına bakıldığı zaman, yapılan eyleme ve cinsiyete göre değiştiği görülmektedir. Örneğin düğün, cenaze gibi daha geniş kapsamlı olan ve birçok insanla yardımlaşmayı gerektiren durumlarda denekler, BYK' daki tüm komşularıyla, ilçe merkezindeki komşularıyla ve iş arkadaşlarıyla görüştiklerini söylemişlerdir. Ancak pekmez yapımı gibi nispeten daha kolay ancak nadir beceri gerektiren işlerde ve hastalık gibi durumlarda ise, BYK' daki yakın komşuları ve akrabalarıyla yardımlaştiklarını söylemişlerdir. Cinsiyete göre ayrıma bakıldığı zaman, çok nadir olan pekmez yapımında yardımlaştikını söyleyen kişi kadındır.

BYK' da; yardımlaşma, misafirlik, düğün, hasta ziyareti gibi pek çok durumda bir araya gelindiği ve komşuluk ilişkilerinin geliştiği sosyal ilişkilerin kuvvetli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca deneklerin, evlerin birbirine yakınlığından dolayı kooperatifteki herkesin birbirini tanıdığı, insanların daha yardımsever olduğu, birlik ve beraberliğin olduğu söylemlerinden hareketle kooperatifteki komşuluk ilişkilerinin ilçe merkezindeki komşuluk ilişkilerinden farklılığı vurgusu tespit edilmiştir. Komşuluk ilişkilerinin iyi olduğu denekler tarafından söylense de komşuluk ilişkilerini geliştirmek amacıyla çeşitli önerilerde de bulunulduğu ve bu konuda da ilişkileri daha ileriye götürecek beklentilerinin olduğu dikkatleri çekmektedir.

Barış Yapı Kooperatifindeki mekânın dezavantajlı gruplara sağladığı koşullara bakılmıştır. Bu konuda yaşlılar, engelliler ve çocuklar için tam olarak beklenen şartların sağlanamadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Şöyle ki kooperatif şartlarının, hem yaşlılar hem de çocuklar için hem olumlu hem de olumsuz yaşam alanı sağladığı; engelliler için ise, olumsuz yaşam alanı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal ilişkiler çerçevesinde ilişkiler gözden geçirilmiştir. Gidilen yerlerin gidiş sıklığına bakıldığında, deneklerin şu sırayı izlediği görülmüştür: en sık ilçe merkezine, akrabalarına, BYK' daki komşularına, eski oturulan yerdeki komşularına, Elazığ' a ve

son olarak da Tunceli'ye gittikleri tespit edilmiştir. Deneklerin ihtiyaçlarını temin edebilmek için gittikleri yerlerin öncelik sırasına bakıldığında ise, bu sıralamanın ihtiyaç durumuna göre değişmesine rağmen, tercih edilen ilin genellikle bağlı bulunulan il değil de daha fazla gelişen Elazığ ili olduğu görülmüştür.

Deneklerin BYK' da kendilerini ilçe merkezinden izole edilmiş hissedip hissetmemeye ilişkin algı durumu incelenmiş ve çoğunluğun ilçeye ulaşımın rahat olmasından dolayı kendisini ilçe merkezinden izole edilmiş hissetmediği belirlenmiştir.

Deneklerin kendilerini ve komşularını tanımlama biçimine bakıldığında, çoğu kendilerini kentli görürken komşularını ise hem kentli hem köylü olarak görmüştür. Kendini ve diğerlerini tanımlamanın farklılaştığı, kendisini daha modern ve değişim göstermiş kentli kabul ederken komşusunu daha geleneksel, kentli-köylü görenlere rastlanmıştır.

Deneklerin gelecek 10 yıl içinde yaşamak istedikleri yerlere bakıldığında ise, çoğunluğun Barış Yapı Kooperatifinde yaşamak isteği sonucuna ulaşılmıştır.

Bu bulgulardan hareketle, araştırma varsayımlarının tutarlı olduğu görülmüştür. Barış Yapı Kooperatifi sınırları belirlenmiş bir mekânda yapılmış ve gerek binaların yapısı gerekse evlerin toplu olarak bir arada yer alması küçük bir kent görünümünde olmasını sağlamıştır. Kooperatifin ilçe merkezinden nispeten uzakta bulunması ve evlerin birbirine yakın olmasından dolayı insanlar arasındaki birlik ve beraberlik duygusunu ve yardımlaşmayı artırması beklenen bir durumdur ve araştırma sonuçları da bu beklentiye destekler nitelikte olmuştur. Kooperatifin daha önceden dağ olarak nitelendirilebilecek bir alanda yapılması, insanları maddi olarak sarsmayacak şekilde yapılmaya çalışılması gibi nedenler kooperatif alanında birçok eksikliğin olmasına da neden olmuştur. Denekler de bu durumu onaylamış ve kooperatif alanında pek çok eksikliğin bulunduğunu söylemişlerdir. Bu söylemlerden hareketle mevcut eksikliklerin deneklerin ilişkilerini nispeten olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Çünkü denekler sosyal ilişkileri konusunda bazı eksiklikler olduğunu fark etmiş olacaklar ki bu durumun çözülebilmesi için çözüm yolları öne sürmüşlerdir. BYK'da ticari anlamda bir market; eğitim için bir okul, sağlık ihtiyaçları için yakınında bir aile hekimliği birimi gibi birimler henüz bulunmamaktadır. Bu anlamda mekanda konut ve sosyal ilişkilerin

dışında yeni gelişme alanı oluşumunu destekleyecek idari veya sosyal kurumsallaşmış hizmetler sunan pek fazla bir ortamın henüz olmadığı ve bu ihtiyaçlar için ilçe merkezine ve mahalle merkezine bağımlı olduğu ifade edilebilir.

BYK' daki sosyal ilişkilerin incelemesi amacıyla yola çıkarak çalışmanın amaçlanan hedeflerine uygun bir durum tespitinde bulunduğu söylenebilir.

Bu ve benzeri türdeki çalışmalar, mekânın sadece fiziki özellikleriyle değil mevcut sosyal doku ve ilişkileriyle anlaşılabilmesi açısından önemli ve gereklidir.

KAYNAKLAR

- Açıkgöz, Ö. (2007). “Şehir, Şehir Toplumu ve Şehir Sosyolojisi” *Sosyoloji Konferansları Dergisi*, Sayı: 35, Ss:57-83.
- Alkan, A, ve Duru, B, (2002). *20. yy Kenti*, Ankara: İmge Kitabevi, s. 306.
- Armağan, V.(2014), *Toplum Mekân İlişkisi Açısından Kentsel Dönüşüm: Yeni Mamak Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi Örneği*, (Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- Arslan, Z.(2011). *Ankara Keçiören ve Çankaya’ da Kent Orta Sınıfı, Yaşam Tarzı ve Beğeni: Mobilya, Ev Döşemesi ve Dekorasyon Aracılığıyla Ayrım*, (Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Bölümü Basılmamış Doktora Tezi), Ankara,
- Arslanoğlu, R, A, (2000). *Kent, Kimlik ve Küreselleşme*, Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Bağlı, M, ve Binici, A, (2005). *Kentleşme Tarihi ve Diyarbakır Kentsel Gelişimi*, Ankara: Bilim Adamı Yayınları.
- Bal, H, (2011). *Kent Sosyolojisi*, Isparta: Fakülte Kitabevi Yayınları.
- Bayraktar, E, (2006). *Gecekondu ve Kentsel Yenileme*, Ankara: Ekonomik Araştırmalar Merkezi Yayınları.
- Becker, L. (2013). “Land Sales and the transformation of social relations and landscape in peri-urban Mali” *Geoforum Dergisi*, Cilt: 46,:Ss. 113-123.
- Bıçkı, D. (2006). “Harvey ve Castells’ de Kent Sorunsalı: Politik Ekonomi Vizyonu ve Sınırlılıkları” *Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 11,:Ss:130.
- Bookchin, M, (1999). *Kentsiz Kentleşme: Yurttaşlığın Yükselişi ve Çöküşü*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Çetin, D.(2010). *Ankara’ nın İki İlçesinde Suç Korkusu*, (Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Bölümü Basılmamış Doktora Tezi), Ankara,.

- Duru, G.(2014). Adana’ da Kentleşme ve Göçün Sosyolojik Görünümü: Seyhan İlçesi Örneği, (Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta.
- Erder, S, (1996). *İstanbul’ a Bir Kent Kondu: Ümraniye*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Erder, S, (2002). *Kentsel Gerilim*, Ankara: Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı Yayınları.
- Es, M. ve Ateş, M. (2004), “Kent Yönetimi, Kentleşme ve Göç: Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Sayı: 48,:Ss: 205-248.
- Fındıkoğlu, Z. F. (1960). “Karabük’ ün Teşekkülü ve Bazı Demografik ve İktisadi Meseleler” *Sosyoloji Konferansları Dergisi*, 1.Konferans, Sayı: 1, Ss: 10.
- Fındıkoğlu, Z. F. (1961), “Karabük’ de Sanayileşmenin İktisadi ve İçtimai Tesirleri” *Sosyoloji Konferansları Dergisi*, 7. Konferans, Sayı: 2,:Ss: 37.
- Gans, H.J.(1982) *The Urban Villagers:Group and Class in the Life of Italian Americans*, updated and expanded edition.USA:The Free Press (Macmillian Co.Inc).
- Ghulyan, M. (2017), “Lefebvre’ nin Mekan Kavramının Yapısal ve Kavramsal Çerçevesine Dair Bir Okuma” *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, Cilt: 26, Sayı: 3,:Ss: 1-29.
- Gökçe, B, (1971). *Gecekondu Gençliği*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Güllüpnar, F. (2012), “Kent Sosyolojisi Kuramları Üzerine Bir Literatür Değerlendirmesi” *Çağdaş Yerel Yönetimler*, Cilt: 21, Sayı: 3,:Ss: 1-29.
- Güllüpnar, F, (2013). *Kent Sosyolojisi*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Gültekin, A, (2007). *Tunceli’ de Sünni Olmak*, İstanbul: Berfin Yayınları.
- Güngör, R.(2011), *Bir Kentsel Alanda Etnik Kimliğin Yeniden İnşası: İstanbul Sultangazi’ deki Göçmen Kürt Kadınları Davası*, (Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- Gürarlan, N. E.(2012). *Tunceli Pertek İlçe Merkezinde 0-14 Yaşlar Arasında Çocuğu Olan Annelerin İlk Yardım Gerektiren Durumların Sıklığı*, (Fırat Üniversitesi

- Sağlık Bilimleri Enstitüsü Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Elazığ.
- Harvey, D, (2009); *Sosyal Adalet*, İstanbul: Metis Yayınları, Üçüncü basım. (İlk İngilizce basımı 1973).
- Hoşcan, S.(2009). *Türk Toplumunda Kent Kimliği Algısı: Üsküdar Örneği*, (Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya,
- Karakaş, M. (2001), “Tarihsel Gelişim Sürecinde Kent. Kısıtlı Tarihsellik Anlayışı Üzerine Eleştirel Bir Yaklaşım” *Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 1,:Ss: 121-132.
- Kartal, K, (1978). *Kentleşme ve İnsan: Kentleşme Sürecinde İnsan Tutum ve Davranışlarında Meydana Gelen Değişmeler*, Ankara: Doğan Basımevi.
- Kartal, K, (1992). *Ekonomik ve Sosyal Yönleriyle Türkiye’ de Kentlileşme*, Ankara: Adım Yayıncılık.
- Kaya, A, (2010). *Başlangıçtan Günümüze Dersim Raporu*. İstanbul: Demos Yayınları.
- Keleş, R, (1961). *Şehir ve Bölge Planlaması Bakımından Şehirleşme Hareketleri, Siyasal Bilgiler Fakültesi*, Ankara: Şehircilik Enstitüsü Yayınları.
- Keleş, R, (2013). *Kentleşme Politikası*, Ankara: İmge Kitabevi.
- Keleş, R, (2014). *100 Soruda Türkiye’ de Kentleşme, Konut ve Gecekondu*, İstanbul: Cem Yayınevi.
- Kıray, M, (1964). *Ereğli, Ağır Sanayiden Önce Bir Sahil Kasabası*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Koyuncu, A. (2011). “Sosyoloji Kuramlarında Kent”, *Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 25,:Ss. 31-56.
- Küçük, M.(2014), *Kent Yoksulluğu ve Evsizlik: İstanbul Zeytinburnu Spor Kompleksi Barınma Evi Örneği*, (Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya.
- Lefebvre, H. (2014) *Mekanın Üretimi*, çev.I Ergüden. İstanbul: Sel Yayıncılık.

- Long, H., Liu, Y., Hou, X., Li, T. Ve Li, Y. (2014), “Effects of land use transitions due to rapid urbanization on ecosystem services: Implications for urban planning in the new developing areas of China” *Habitat International Dergisi*, Cilt: 44,:Ss. 536-544.
- Nerse, S.(2010). *Kentsel Dönüşüm Projesi Çerçevesinde Zeytinburnu Tekstil İşçilerinin Geleceği*, (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- Niray, N. (2002). “Tarihsel Süreç İçinde Kentleşme Olgusu ve Muğla Örneği”, *Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 9, :Ss: 1-27.
- Özen, Y.(2008). Kent Yoksullarının Sağlık ve Hastalık Deneyimleri: Altındağ Örneği, (Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Bölümü Basılmamış Doktora Tezi), Ankara.
- Özyurt, C. (2007). “Yirminci Yüzyıl Sosyolojisinde Kentsel Yaşam”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:10, Sayı:18,:Ss: 11-126
- Park, S. (2016), “Can we implant an artist community? Areflection on government-led cultural district in Korea” *Cities Dergisi*, Cilt: 56,:Ss. 172-176.
- Pınarcıoğlu, M, ve Işık, O, (2001). *Nöbetleşe Yoksulluk: Sultanbeyli Örneği*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Polatcan, M.(2006). Pertek ve Çevresinde Yaygın Halk İnanışları, (Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Elazığ.
- Poyraz, U.(2011). Gecekonduların Perspektifinden Kentsel Dönüşüm Projelerine Bakmak: Mamak Örneği, (Ortadoğu Teknik Üniversitesi Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- Saltık, V, (2009). *Tunceli’ de Aşiret-Oymak-Ocaklar*, Ankara: Kuloğlu Matbaacılık.
- Sencer, Y, (1979). *Türkiye’ de Kentleşme*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, s: 623.

- Serter, G. (2013). “Şikago Okulu Kent Kuramı: Kentsel Ekolojik Kuram”, *Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Planlama Dergisi*, Cilt: 23, Sayı: 2,:Ss: 67-76.
- Sunar, L. (2011), “Weber’ in Tarihsel Şehir Sosyolojisi: Modern Toplumun Temeli Olarak Şehir”, *Sosyoloji Dergisi*, Dizi: 3, Sayı: 22, Ss. 423-442.
- Surya, B. (2016). “The processes analysis of urbanization, spatial articulation, social change and social capital difference in the dynamics of new town devolopment in the fringe area of Makassar City (case study: In Metro Tanjung Bunga Area, Makassar City)” *Procedia-Social and Behavioral Sciences Dergisi*, Cilt: 227,Ss. 216-231.
- Şen, S. (2012). “Kentlilik Üzerine Düşünmek”, *Toplum ve Bilim Dergisi*, No 124, Ss: 103-125.
- Şıkoğlu, E. (2010). *Pertek (Tunceli) İlçe Merkezi’ nin Coğrafi Etüdü*, (Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Elazığ.
- Tekeli, İ, (1982). *Türkiye’ de Kentleşme Yazıları*, Ankara: Turhan Kitabevi.
- Tekeli, İ, (2011) *Türkiye’ nin Kent Planlama ve Kent Araştırmaları Tarihi Yazıları*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tosun, İ.(1996). *Çemişgezek, Pertek ve Hozat Yöresi Ağızları*, (Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Elazığ.
- Tuna, K, (1978). *Şehirlerin Ortaya Çıkışı ve Yaygınlaşması Üzerine Sosyolojik Bir Deneme*, İstanbul: Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Tümtaş, S, (2012). *Kent, Mekan ve Ayrışma*, Ankara: Detay Yayıncılık, s:268.
- Türkdoğan, O, (1974). *Yoksulluk Kültürü*, Atatürk Üniversitesi Basımevi, Erzurum: İşletme Fakültesi Yayınları.
- Urry, J, (1999). *Mekanları Tüketmek*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Yanık, C. (2011). “*Kent Sosyolojisi Alanında Yapılan Tezlerin Değerlendirilmesi*” Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 1, s: 93-107.

- Ye, C., Chen, M., Duan, J. ve Yang, D. (2017). “ Uneven development, urbanization and production of space in the middle-scale region based on the case of Jiangsu province China” *Habitat International*, Cilt: 66, Ss: 106-116.
- Yılmaz, E. ve Çitçi, S. (2011). “Kentlerin Ortaya Çıkışı ve Sosyo Politik Açıdan Türkiye’ de Kentleşme Dönemleri”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 35,:Ss: 252-267.

İNTERNET KAYNAKLARI

- www.tunceli.bel.tr Erişim Tarihi:14.03.2018
- www.pertek.gov.tr Erişim Tarihi:14.03.2018
- www.on5yirmi5.com Erişim Tarihi:15.03.2018
- <https://uzaklarayolculuk.com/2016/10/22/parcalanarak-tasinan-bir-cami-sungurbey/#more-3666> Erişim Tarihi:21.01.2018
- <http://www.milliyet.com.tr/tunceli-elazığ-arasi-30-dakikaya-iniyor-tunceli-yeelhaber-1972809/> Erişim Tarihi:21.01.2018
- http://arsiv.dha.com.tr/talepleri-karsilayamiyoruz_293499.html Erişim Tarihi: 21.01.2018
- <https://www.haberler.com/pertek-te-kirsaldan-umutlar-filizleniyor-projesi-9818624-haberi/> Erişim Tarihi: 21.01.2018
- <http://www.elazig.bel.tr/haber.php?id=2101> Erişim Tarihi: 03.02.2018
- <https://goo.gl/images/uFp7jd> Erişim Tarihi:25.06.2018
- <https://www.hurriyet.com.tr/amp/tunceli-pertekte-150-kisinin-istihdam-edilecegi-40737094> Erişim Tarihi:03.02.2018
- <https://www.hurriyet.com.tr/amp/ekonomi/pertek-termal-turizmle-kalkinacak-27759156> Erişim Tarihi: 18.02.2018
- <https://www.hurriyet.com.tr/amp/tunceli-pertekte-150-kisinin-istihdam-edilecegi-40737094> Erişim Tarihi:18.02.2018
- <http://www.nufusune.com/pertek-ilce-nufusu-tunceli> Erişim Tarihi: 15.03.2018
- <http://pertekhem.meb.k12.tr/> Erişim Tarihi:18.02.2018
- <http://www.pertek.gov.tr/ilce-devlet-hastanesi> Erişim Tarihi:21.01.2018
- <http://www.resmiistatistik.gov.tr/?q=tr/content/18-k%C4%B1rkent-tan%C4%B1m%C4%B1n%C4%B1n-revizyonu> Erişim Tarihi:17.02.2018

EKLER

EK1:FOTOĞRAFLAR

Fotoğraf 1. Pertek- Elazığ Arasında Ulaşımı Sağlayan Pertek Feribotundan Bir Görünüm

Kaynak: Ayşegül Aslan (2018)

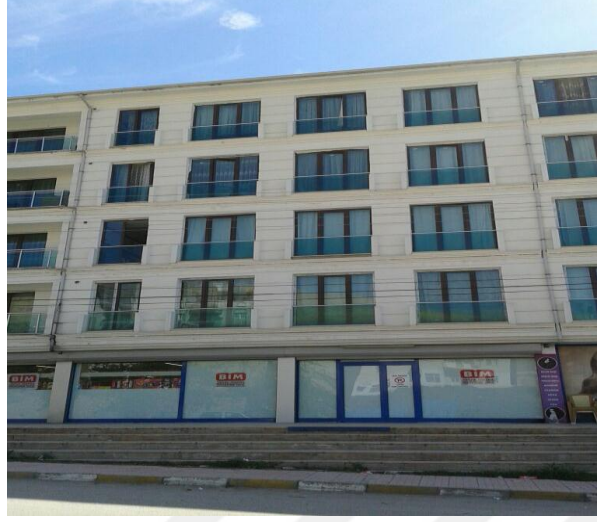
Fotoğraf 2. İlçenin Süpürgeç Dağı'ndan Görünümü
Kaynak: Gökhan Doğan

Fotoğraf 3. İlçe Merkezinde Tek Katlı Bahçeli Kerpiç Bir Ev
Kaynak: Ayşegül Aslan(2018)

Fotoğraf 4. İlçe Merkezinde Kerpiç, İki Katlı ve Bahçeli Ev
Kaynak: Ayşegül Aslan(2018)

Fotoğraf 5. İlçe Merkezinde Yeni Yapılan Çok Katlı Apartmandan Bir Görünüm
Kaynak: Ayşegül Aslan(2018)

Fotoğraf 6. İlçe Merkezindeki Apartmanlardan Bir Görünüm
Kaynak: Ayşegül Aslan(2018)

Fotoğraf 7. Barış Yapı Kooperatifinden Bir Görünüm
Kaynak: Ayşegül Aslan(2018)

Fotoğraf 8. Barış Yapı Kooperatifinde Yardımlaşan Komşulardan Bir Görünüm
Kaynak: Ayşegül Aslan(2018)

Fotoğraf 9. Barış Yapı Kooperatifinde Yardımlaşan Komşulardan Bir Görünüm

Kaynak: Ayşegül Aslan(2018)

Fotoğraf 10: Barış Yapı Kooperatifinde Yardımlaşan Komşulardan Bir Görünüm

Kaynak: Ayşegül Aslan(2018)

EK 2:ANKET ÖRNEĞİ

YENİ GELİŞME ALANLARINDA SOSYAL İLİŞKİLERE BİR BAKIŞ: PERTEK, BARIŞ YAPI KOOPERATİFİ ÖRNEĞİ

ANKET SORULARI

Sayın Katılımcı,

Bu anket formu, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Bölümünde yürütülen “Yeni Gelişme Alanlarında Sosyal İlişkilere Bir Bakış: Pertek, Barış Yapı Kooperatifi Örneği” başlıklı Prof. Dr. İlknur ÖNER’ in danışmanlığında, tarafımdan hazırlanan Yüksek Lisans Tez çalışmasında, sizlerin arasındaki sosyal ilişkileri anlayabilmek için geliştirilmiştir. Vereceğiniz bilgilerde ad ve soyadınız kesinlikle kullanılmayacak, vereceğiniz bilgilerin gizliliği esas alınacaktır. Değerli katkılarınız için şimdiden teşekkür ediyoruz.

Saygılarımla. Ayşegül ASLAN (Yüksek Lisans Öğrencisi)

Görüşme tarihi:..... Görüşme saati:..... Görüşme yeri:..... Görüşme No.....

1. Cinsiyet
() Kadın () Erkek
2. Kaç yaşındasınız ?.....
3. Eğitim durumunuz
nedir?.....
4. Sosyal güvenceniz var mı ?
a)Evet
b)Hayır
c)Cevapsız
5. Hanenizde kimlerle oturuyorsunuz?
.....
.....
6. Hanenizde şu kişilerden kaç tane var?
Yetişkin:.....
Çocuk:.....Yaşlı:.....Engelli.....

7. Medeni durumunuz nedir?

a)Bekar b)Evli c)Dul ç)Ayrı d)Cevapsız

8. Mesleğiniz nedir?.....

9. Hanenizde kimler gelir getirici işler

yapıyor?.....

10. Hanenizde çalışanlar nerede çalışıyorlar?

İl:.....İlçe:.....Köy:.....Mahalle:

.....

11. Nerelisiniz?

İl:.....İlçe:.....Köy:.....Mahalle:

.....

12. Barış Yapı Kooperatifine nasıl yerleştiniz?

a)İlk aşamasından itibaren kayıtlıydım

b)Sonradan satın aldım

c)Kiracıyım

ç)Diğer (Belirtiniz.....)

13. Barış Yapı Kooperatifine taşınmadan önce nerede yaşıyordunuz?

İl:.....İlçe:.....Köy:.....Mahalle:

.....

14. (Kiracıysa 22.soruya geçiniz) Barış Yapı Kooperatifinin yapılacağını ilk

kimden duydunuz?

.....

.....

15. Barış Yapı Kooperatifine katılabilmek için ekonomik kaynağı nasıl

sağladınız?(Birden fazla şık işaretlenebilir)

a)Kendi birikimim b)Bankadan c)Akrabalardan ç)Arkadaşlardan

d)Diğer (belirtiniz.....)

16. Barış Yapı Kooperatifinin müteahhidini tanıyor muydunuz?

- a)Evet (nasıl?)..... b)Hayır
c)Cevapsız

17. Barış Yapı Kooperatifi yapılırken sizin fikriniz alındı mı?

- a)Evet (Hangi konuda belirtiniz.....
.....)
b)Hayır c))Cevapsız

18. Barış kooperatifine yazılma kararını kimlere danıştınız?

.....
.....

19. Barış Kooperatifine ilk yazılma kararınız süresince olumsuz tepkiler aldınız mı?

- a)Evet
(Kimlerden?.....
.....

Nasıl?.....

- b)Hayır c))Cevapsız

20. Barış Kooperatifine ilk yazılma kararınız süresince olumlu tepkiler aldınız mı?

- a)Evet
(Kimlerden?.....

Nasıl?.....

- b)Hayır c))Cevapsız

21. Barış Yapı Kooperatifine yazılma kararını en son kim
verdi?.....
22. Barış Yapı Kooperatifi sakinlerini daha önceden tanıyor muydunuz?
a)Evet (nasıl?).....
b) Hayır c))Cevapsız
23. Komşularınızı ne zaman tanıdınız?
.....
.....
24. Barış Yapı Kooperatifine kaç yılında taşındınız?.....
25. Barış Kooperatifine taşındığınızda tüm evler dolu muydu?
.....
26. Barış Kooperatifinde ikamet ettiğiniz için memnun musunuz?
a)Evet (nedenini
belirtiniz.....
.....)
b)Kısmen (nedenini
belirtiniz.....
.....)
c)Hayır (nedenini
belirtiniz.....
.....)
27. Barış Yapı Kooperatifindeki binaların fiziki yapısından memnun musunuz?
a)Evet (nedenini
belirtiniz.....
.....)
.....)

b)Kısmen (nedenini

belirtiniz.....

.....)

c)Hayır (nedenini

belirtiniz.....

.....)

28. Oturduğunuz bu evin yapısı eski mahallenizdekinden farklı mı?

a)Evet (Nasıl?

Açıklayınız.....

.....)

b)Hayır (Nasıl

?Açıklayınız.....

.....)

29. Barış Yapı Kooperatifine taşındığınız zaman komşularınızdan yardım gördünüz mü?

a)Evet

(Nasıl?Açıklayınız.....

.....)

b)Hayır

30. Barış Yapı Kooperatifine taşındığınız zaman evin içinde veya dışında eksiklikler var mıydı?

a)Evet (Ne gibi eksiklikler? Açıklayınız.....

.....)

b)Hayır

31. İkamet ettiğiniz bu yerde kendinizi ilçe merkezinden ayrı ve izole hissediyor musunuz?

a)Evet (Nasıl

?Açıklayınız.....
.....)

b)Hayır (Nasıl?

Açıklayınız.....
...)

32. Barış Yapı Kooperatifindeki binaların size göre ilçe merkezindeki diğer binalardan farklı mı?

a)Evet (Nasıl?

Açıklayınız.....
...)

b)Hayır(Nasıl?

Açıklayınız.....
...)

33. Barış Yapı Kooperatifindeki komşuluk ilişkilerinin size göre ilçe merkezindeki diğer komşuluk ilişkilerinden farklı mı?

a)Evet (Nasıl? Açıklayınız

.....)

b)Hayır (Nasıl?

Açıklayınız.....
...)

34. Barış Yapı Kooperatifine taşındığınız zaman ihtiyaçlarınızı gidermede sorunlar yaşıyor muydunuz?

a)Evet (Hangi ihtiyaçlarınızda?

Açıklayınız.....)

b)Hayır

35. Aşağıdaki farklı ihtiyaçlarınızı nerelerde gideriyorsunuz. Bunları ilk tercihle gideceğiniz yerden 1'den(ilk gidilen yer) 5'e (en son gidilmesi tercih edilen yer) doğru sıralasaydınız, nasıl numaralardınız? Kutucuklara numara yazınız.(1,2,3,4,5 gibi)

	Barış Yapı Kooperatifi veya yakını	İlçe merkezi	Tunceli	Elazığ	Temin edilen diğer yer varsa belirtiniz
Gıda temini					
Giysi temini					
Eğitim					
Spor					
Sinema/Tiyatro/					
Konser					
Sağlık					
Mobilya temini					
Beyaz eşya temini					
Arıza yapan malzeme onarımı					
Başka (belirtiniz.....)					

36. Aşağıdaki yerlere ne kadar sık gidersiniz

Gidilen yerler Sıklık	Köy	Barış Yapı Kooperatifindeki komşular	Eskiden oturulan yerdeki komşu ve arkadaşlar	Akrabalara	Pertek İlçe merkezine	Tunceli	Elazığ
Her gün							
Haftada							
Ayda							
Birkaç ayda							
Yılda							
Birkaç Yılda							
Hiç gitmem							
Yok							

37. Aşağıdakilerle hangi durumlarda yardımlaşırsınız?

[illegible]

38. Barış Yapı Kooperatifi sakinleri arasındaki ilişkileri zayıf'tan çok iyiye doğru sıralamanız istenilseydi (**çok iyi** görüşenlerden **çok az** görüşenlere doğru) nasıl sıralardınız?

Aralarındaki görüşme durumu	Çok az	Az	Orta	İyi	Çok iyi	Hiç yok
Barış Yapı Kooperatifi sakinlerinin grupları						
Ev sahipleri						
Kiracılar						
Kiracılar ve oturan ev sahipleri						
Kadınlar						
Erkekler						
Çocuklar						
Yaşlılar						
Engelliler (varsa)						
Ailecek						
Hemşehriler						

39. Barış Yapı Kooperatifinin şartları yukarıdaki gruplardan kimlere **daha uygun bir yaşam alanı** sağlıyor?.....
Neden
açıklayınız.....
.....
40. Barış Yapı Kooperatifinin şartları yukarıdaki gruplardan kimlere **daha zor bir yaşam alanı** sağlıyor?.....
Neden
açıklayınız.....
.....
41. Komşularınızla hangi sebeplerle bir araya gelirsiniz?
.....
.....
42. Komşularınızla ailece görüşmeleriniz var mı?
a)Evet b)Hayır (Hayır ise 47.soruya geç)
43. (Evet ise sor) Bu görüşmeleri kim ayarlar?.....
44. Komşularınızla Yapı Kooperatifinin sorunlarının çözümü konusunda toplantılar yapılıyor mu?
a)Evet b)Hayır (49.soruya geç)
45. Bu toplantılara genellikle kimler katılır?
.....
.....
46. Sizin düşünceleriniz bu toplantılardaki kararları etkileyebiliyor mu?
a)Evet (Nasıl belirtiniz.....)
b)Hayır (Neden belirtiniz.....)
47. Bayram, cenaze, hastalık vb. durumlarda komşularınızı ziyaret eder misiniz?
a)Evet ()
b)Hayır ()
48. Komşuluk ilişkilerini geliştirmek amacıyla çeşitli aktiviteler yapılmasını ister misiniz?
a)Evet (ne gibi belirtiniz.....)
b)Hayır
49. Barış Kooperatifinde eksiklikler görüyor musunuz ?

a)Evet

(Neler?.....
.....)

b)Hayır

50. (Cevap evet ise) Çözüm yolları nelerdir?

.....
.....

51. Kendi cinsiyet grubunuzdakilerle Barış Yapı Kooperatifinde, aranızda sıkça görüştüğünüz bir araya gelişleriniz var mı?

a)Hayır

b)Evet

(Nerede?.....Nasıl?.....
.....)

52. Aşağıdakilerden herhangi birisiyle uğraşıyor musunuz?

Uğraşı durumu			
Uğraşı alanları	Evet	Bazen	Hayır
Bağ işleri			
Bahçe işleri			
Tarla işleri			
Küçük baş hayvan yetiştiriciliği			
Büyük baş hayvan yetiştiriciliği			
Kanatlı hayvan besiciliği			
Arı yetiştiriciliği			
Başka belirtiniz.....			

53. Gelir kaynağınız nedir?

.....

54. Ek gelir getirici bir aktiviteniz var mı?

.....
.....

55. Geliriniz aylık yaklaşık ne kadar?.....

56.Önümüzdeki 10 yıl içerisinde nerede yaşamak istersiniz? Neden açıklayınız?

Yer:.....

Neden?.....

57.Bariş Yapı Kooperatifinden gideceğiniz yerlere ulaşımı nasıl sağlıyorsunuz?

İlçe.....

Tunceli.....

Elazığ.....

Diğer
(belirtiniz).....

58. Siz kentli misiniz köylü mü?

.....
.....

Neden?.....

59. Komşularınız kentli mi köylü mü?

.....
.....

Neden?.....

60. Eklemek istediğiniz herhangi bir şey var mı?

DEĞERLİ VAKTİNİZİ AYIRDIĞINIZ İÇİN TEŞEKKÜRLER.

EK 3.SERBEST GÖRÜŞÜLENLER LİSTESİ

Kaynak Kişi No	Mesleği	Cinsiyeti	Yaşı
Kaynak Kişi 1:	Ziraat Mühendisi	Erkek	32
Kaynak Kişi 2:	Yazı İşleri Müdürü	Erkek	42
Kaynak Kişi 3:	Milli Eğitim Müdürü	Erkek	38
Kaynak Kişi 4:	İlçe Hastanesi Müdürü	Erkek	40
Kaynak Kişi 5:	Avukat	Erkek	63

EK 4.TURNİTİN ORJİNALLİK RAPORU

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Ayşegül ASLAN
Öğrenci Numarası	161210105
Enstitü Anabilim Dalı	Sosyoloji
Programı	Yüksek Lisans (Uygulamalı Sosyoloji)
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. İlknur ÖNER
Tez Başlığı (Türkçe)	Yeni Gelişme Alanlarında Sosyal İlişkilere Bir Bakış: Pertek, Barış Yapı Kooperatifi Örneği

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 169 sayfalık kısmına ilişkin, 11/07/2018 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 6'dır.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç/dâhil
- 4- 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen öğrencinin doktora tezi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından belirlenen azami benzerlik oranlarını aştığını ve tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. Gereğini saygılarımla arz ederim.

Prof. Dr. İlknur ÖNER
Danışmanın Adı-Soyadı
(İmzası)

Prof. Dr. Ömer AYTAÇ
Anabilim Dalı Başkanı
(İmzası)

F.Ü.LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ÖĞRETİM YÖNETMELİĞİ

Madde 41- Lisansüstü tezleri ile birlikte teslim edilmesi gereken belgeler şunlardır:

- a) Lisansüstü tezler, savunma öncesinde **intihal program raporu** ve ilgili makale şartını¹ sağladığına dair belgeleri ile birlikte enstitüye teslim edilir.
- b) İntihal raporu ile ilgili olarak etik kurallar dâhilindeki benzerlik oranları ilgili Enstitü Yönetim Kurulu tarafından belirlenir. (Enstitü Yönetim Kurulu tarafından tezin, intihal kapsamı dışında değerlendirilmesi için TURNİTİN'den alınan raporda "benzerlik oranı"nın, "alıntılar hariç" en fazla %10, "alıntılar dâhil" % 30'u geçmemesi şeklinde kabul edilmiştir).

¹ Makale şartı doktora öğrencilerini kapsamaktadır.

ÖZGEÇMİŞ

12.08.1992 Elazığ doğumluyum. İlköğrenimimi Tunceli ilinin Pertek ilçesinde, ortaöğrenimi ise, Elazığ’ da tamamladım. 2011 yılında Fırat Üniversitesi İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi Sosyoloji bölümüne girdim. 2015 yılında sosyoloji bölümünden mezun oldum. 2016 yılında Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uygulamalı Sosyoloji Anabilim Dalı’ nda Yüksek Lisans programına başladım.

Ayşegül ASLAN

Elazığ-2018